

«На правах рукопису»
УДК 338.515

“ ” 2018 p.

Київ – 2018

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

Рівень вищої освіти - другий (магістерський) за освітньо-професійною програмою

Спеціальність 051 «Економіка»

Спеціалізація «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ П.В. Круш
(підпис) (ініціали, прізвище)

«___» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську дисертацію студенту

Круша Павла Петровича

1. Тема дисертації: «Управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності», науковий керівник дисертації: Гречко А.В. к.е.н., доц., затверджені наказом по університету від «12» 09 2018 р. № 3506-с.

2. Строк подання студентом дисертації: 03.12.2018 р.

3. Об'єкт дослідження - теоретичні та практичні положення планування, організації, координації і контролю формування прибутковості діяльності підприємства.

4. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до розробки заходів з підвищення ефективності управління процесом формування прибутковості діяльності підприємства з метою забезпечення ефективності його діяльності.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

I. Теоретичні засади управління прибутковістю підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності

1.1. Сутність категорій «прибуток» та «прибутковість» підприємства

1.2. Методичні підходи до оцінки прибутковості підприємства

1.3. Фактори впливу, резерви підвищення прибутковості підприємства та шляхи забезпечення ефективності його діяльності

1.4. Сучасні підходи до управління процесом формування прибутковості підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності

II. Аналіз економічного стану та прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування підприємства та його загальна характеристика

2.2 Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод»

2.3. Аналіз ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

2.4. Стохастичне моделювання прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»
Висновки до розділу II

III. Наукове обґрунтування заходів з підвищення ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності

3.1. Наукові підходи до удосконалення процесу управління прибутковістю підприємства

3.2. Наукове обґрунтування пропозицій щодо удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

3.3. Економічне обґрунтування пропозицій щодо удосконалення управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності

3.4. Економічна доцільність запропонованих заходів з управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» та їх вплив на ефективність діяльності підприємства

6. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: 27 рисунки, 65 таблиць.

7. Орієнтовний перелік публікацій:

1. Круш П.П. Аналіз ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» / Круш П.П. // «Сучасні проблеми економіки і підприємництва». Збірник наукових праць. Випуск 22. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2017 р. – С. 187-196. (Прийнято до друку)

2. Круш П.П. Підходи до розкриття взаємозв'язку інноваційного процесу та інноваційної діяльності в господарській системі / Круш Н.П., Круш П.П. // «Сучасні проблеми економіки і підприємництва». Збірник наукових праць. - Випуск 20. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2017 р. – С.87 - 90.

3. Круш П.П. Аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк» / Бугрім С.І., Круш П.П. // «Сучасні проблеми економіки і підприємництва». Збірник наукових праць. Випуск 19. . – К. : ІВЦ «Політехніка», 2017 р. – С. 205 - 212.

4. Круш П.П. «Політика бюджетної консолідації державних фінансів України» / Круш П.В., Круш П.П. // Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки», 22 листопада 2017 р. – Київ, 2017. - С.126.

5. Круш П.П. Підвищення прибутковості діяльності підприємств молочної галузі за рахунок впровадження електронної системи документообігу / Круш П.П., Маляренко О.Д. // Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» 21 листопада 2018 р. – Київ, 2018. - С.108.

6. Круш П.П. Фактори впливу та резерви підвищення прибутковості промислового підприємства / Круш П.П. // Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» 21 листопада 2018 р. – Київ, 2018. – С.109.

7. Круш П.П. Прибуток та рентабельність, як показники ефективності виробництва / Круш П.П. // Матеріали 9-ої міжвузівської науково-студентської конференції «Економічні теоретичні знання, як фактор формування сучасного економічного мислення» 17 квітня 2017 р. – К. - С. 37.

8. Консультанти розділів дисертації

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з економіко - математичного розділу	К.е.н. Кузьмінська Н.Л., доцент кафедри економіки і підприємництва КПІ ім. Ігоря Сікорського		
Нормоконтроль	Доц., к.е.н. Кривда О.В., доцент кафедри економіки і підприємництва КПІ ім. Ігоря Сікорського		

9. Дата видачі завдання 20.09.2017 р.

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1.	Затвердження теми науковим керівником	20. 09. 2017 р.	
2.	1-й розділ написання магістерської дисертації	03. 09. 2018 р.	
3.	2-й розділ написання магістерської дисертації	08. 10. 2018 р.	
4.	3-й розділ написання магістерської дисертації	05. 11. 2018 р.	
5.	Попередній захист магістерської дисертації	21.11, 23. 11. 2018 р.	
6.	Строк подання магістерської дисертації на кафедру ЕіП	03. 12. 2018 р.	
7.	Захист магістерської дисертації	з 17.12.2018 р. по 22.12.2018 р.	

Студент

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Науковий керівник дисертації

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація Круша Павла Петровича на тему «Управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності», спеціальність 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка підприємства», КПП ім. Ігоря Сікорського, 2018, Київ.

Магістерська дисертація складається зі вступу, 3 розділів, висновків та рекомендацій, додатків. Робота виконана в обсязі 118 сторінок, містить 27 рисунків, 65 таблиць та 6 додатків.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».

Для аналітичного дослідження та розробки пропозицій в роботі використані методи наукової абстракції, порівняння, групування, систематизації, графічного, статистичного, економічного аналізу, прогнозування, калькуляційний метод, логічного аналізу, Microsoft Excel.

В роботі запропоновано підвищити ефективність управління процесом формування прибутковості підприємства, а також скоротити адміністративні витрати та витрати на збут шляхом впровадження системи електронного документообігу на підприємстві. Здійснено аналітичне обґрунтування доцільності використання запропонованих заходів на ПАТ «Яготинський маслозавод». Ефектом від їх впровадження стане підвищення ефективності діяльності підприємства.

Об'єкт дослідження - теоретичні та практичні положення планування, організації, координації і контролю формування прибутковості діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до розробки заходів з підвищення ефективності управління процесом формування прибутковості діяльності підприємства з метою забезпечення ефективності його діяльності.

Ключові слова: прибутковість, молочна галузь, витрати, управління прибутковістю.

ABSTRACT

Master's dissertation is written by Pavlo Krush on the topic “Management of profitability formation PJSC “Yagotinsky maslozavod” in order to increase its effectiveness” specialty 051 "Economics", specialization “Enterprise Economics”, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, 2018, Kyiv.

Master's dissertation includes an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, applications.

Master's dissertation consists of 118 pages, contains 27 figures, 65 tables and 6 applications.

The purpose of research is substantiating the scientific and methodological basis and practical recommendations for improving management of profitability formation PJSC “Yagotinsky maslozavod” in order to increase its effectiveness.

For analytical research were used such methods: scientific abstraction, comparison, grouping, systematization, graphical, statistical, economic analysis, discriminant analysis, forecasting, costing method, logical analysis and Microsoft Excel.

In the dissertation was proposed to increase the efficiency of management profitability formation for the enterprise, reduce administrative and sales costs by implementing an electronic document flow system at the enterprise. Author was made analytical substantiation the measures of proposal for PJSC “Yagotinsky maslozavod”. Total effect of that measures will be increase effectiveness of the company.

Object of research - theoretical and practical positions of planning, organization, coordination and control management of profitability formation.

Subject of research - theoretical, methodological and practical approaches to the development of measures to improve the management of profitability formation PJSC “Yagotinsky maslozavod” in order to increase its effectiveness.

Key words: profitability, dairy industry, costs, profitability management.

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ.....	16
1.1. Сутність категорій «прибуток» та «прибутковість» підприємства.....	16
1.2. Методичні підходи до оцінки прибутковості підприємства.....	21
1.3. Фактори впливу, резерви підвищення прибутковості підприємства та шляхи забезпечення ефективності його діяльності.....	29
1.4. Сучасні підходи до управління процесом формування прибутковості підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності.....	34
Висновки до розділу І.....	41
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ТА ПРИБУТКОВOSTІ ПАТ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....	42
2.1. Господарсько-правові засади функціонування підприємства та його загальна характеристика.....	42
2.2. Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод».....	58
2.3. Аналіз ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».....	77
2.4. Стохастичне моделювання прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»..	87
Висновки до розділу ІІ.....	92
РОЗДІЛ ІІІ. НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВOSTІ ПАТ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ.....	95
3.1. Наукові підходи до удосконалення процесу управління прибутковістю підприємства.....	95
3.2. Наукове обґрунтування пропозицій щодо удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».....	101

3.3. Економічне обґрунтування пропозицій щодо удосконалення управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності.....	110
3.4. Економічна доцільність запропонованих заходів з управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» та їх вплив на ефективність діяльності підприємства.....	133
Висновки до розділу III.....	137
ВИСНОВКИ.....	139
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	143
ДОДАТКИ.....	150

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин в Україні, молочна галузь являється однією з найбільш потужних сфер, що здатна в повному обсязі задовольнити існуючий попит на вітчизняному ринку та експортувати продукцію за кордон. Не зважаючи на це, ефективність управління процесом формування прибутку на підприємствах молочної галузі також залежить від впливу мінливих факторів зовнішнього середовища, що зумовлюють падіння рентабельності, втрату позицій на ринку та зниження рівня конкурентоспроможності. Однак, в силу того, що молочна продукція купується споживачами навіть в кризових умовах, тобто попит на неї не зникає, а навпаки вітчизняна продукція стає більш популярною – прибутковість основних виробників ринку молочних виробів суттєво не скорочується. Проте виробники мають враховувати той факт, що динамічна зміна факторів зовнішнього середовища, вимагає перегляду підходів до управління процесом формування прибутковості. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих інструментів управління, а також розробка нових, що відповідають сучасним економічним умовам. Таким чином, постає питання пошуку нових шляхів, щодо управління процесом формування прибутковості з метою підвищення ефективності діяльності таких підприємств, що в свою чергу вимагає постійної модернізації своєї діяльності, прийняття економічно-обґрунтованих управлінських рішень щодо зниження собівартості і підвищення рівня конкурентоспроможності продукції.

Створення дієвого організаційно-економічного механізму формування прибутковості діяльності підприємства необхідно здійснювати шляхом визначення сукупності методів впливу на визначені фактори внутрішнього і зовнішнього середовища в залежності від природи фактору, його сприйнятливості до методів впливу. Сучасні теорії управління прибутком передбачають створення дієвої системи управління, яка являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, кожен з яких виконує певну функцію, спільна дія яких за певних умов забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини. При цьому не можна говорити про те, що даний напрямок досліджень є достатньо розробленим. Існуючі принципи формування прибутковості підприємства потребують коригування у

зв'язку з динамічністю та мінливістю умов ринкового середовища. Актуальність розгляду даної теми обумовлена тим, що управління прибутковістю без адаптування її до ринкової кон'юнктури та узгодження з факторами конкурентного середовища, сприяє зниженню рівня результатів господарської діяльності підприємства, а це в свою чергу вплине на досягнення короткострокових і довгострокових цілей.

Зв'язок з науковими темами, планами та програмами. Роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри економіки і підприємництва, факультету менеджменту та маркетингу, Національного Технічного Університету України «КПІ імені Ігоря Сікорського». Проведене дослідження пов'язане з науковою темою «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами і шляхи їх вирішення» (номер державної реєстрації 0116U004579).

Оцінка сучасного стану проблеми. Питанням управління прибутковістю підприємств присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: Азаренкова Г.М., Кальмук Н.В., Лихолат С. М., Бондар Н. М., Мец В.О., Філімоненков О. С., Антонюк Р.Р., Круш П. В., Котлер Ф., Огійчук М.Ф., В.І. Подвігіна, Армстронг Г., Кейлер В., Єпіфанова І. Ю. Пискунова Н. И., Лиходій В.Г., Осипова Т.В. та інші, але кожному етапу розвитку економічних відносин характерні свої особливості, які визначаються впливом факторів зовнішнього середовища та внутрішніми тенденціями розвитку самих підприємств. Таким чином, обрана тема дипломної роботи є досить актуальною і потребує подальших наукових і практичних розробок.

Метою дослідження є обґрунтування науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».

Відповідно до мети, в роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- визначено сутність «прибуток» та «прибутковість» підприємства;
- досліджено методичні підходи до оцінки прибутковості підприємства;
- визначено фактори впливу на прибутковість діяльності підприємства;

- визначено резерви підвищення прибутковості підприємства та шляхи забезпечення ефективності його діяльності;
- вивчено сучасні підходи до управління процесом формування прибутковості підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності;
- висвітлено господарсько-правові засади функціонування ПАТ «Яготинський маслозавод»;
- проаналізовано динаміку основних показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод»;
- досліджено ефективність управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»;
- проаналізовано процес формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» шляхом застосування математичних методів оцінювання чинників формування прибутковості;
- досліджено науковий підхід до удосконалення процесу управління прибутковістю ПАТ «Яготинський маслозавод»;
- надано наукове обґрунтування пропозицій з удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності;
- здійснено економічне обґрунтування пропозицій щодо удосконалення управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності;
- визначено вплив запропонованих заходів на фінансово-економічні результати діяльності підприємства.

Об’єктом дослідження є теоретичні та практичні положення планування, організації, координації і контролю формування прибутковості діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних підходів до розробки заходів з підвищення ефективності управління процесом формуванням прибутковості діяльності підприємства з метою забезпечення ефективності його діяльності.

Методи дослідження. Теоретичною й методологічною основами дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних і закордонних вчених-економістів. Серед основних методів, використаних у дослідженні, варто відзначити наступні: наукової абстракції, порівняння, групування та систематизації – для визначення сутності та видів прибутковості діяльності підприємства, процесу управління прибутковістю, а також методичних підходів до оцінки ефективності управління прибутковістю; методи графічного, статистичного, економічного аналізу, а саме методи аналізу абсолютних та відносних величин, горизонтальний та вертикальний аналіз використовувались для фінансово-економічного стану підприємства бази апробації, визначення ефективності процесу формування прибутковості на підприємстві; метод логічного аналізу, прогнозування, калькуляційний метод - для розрахунку вартості рекомендованих заходів та соціально-економічного ефекту від впровадження на підприємстві; методи сучасних комп'ютерних технологій обробки економічної інформації, зокрема, пакет прикладних програм Microsoft Excel, - для обробки економічної інформації.

Наукова новизна отриманих результатів. Найбільш суттєвими результатами наукового дослідження, що визначають його наукову новизну та особистий внесок автора, наступні:

уточнено:

– понятійно-категоріальний апарат теорії управління процесом формування прибутковості підприємства, у частині деталізації ознак, які характеризують зміст «управління формуванням прибутковості», визначенням чистого прибутку підприємства і формуванням перспективної стратегії підвищення прибутковості діяльності, що на відміну від наявних, дозволяє одночасно визначити його тактичне та стратегічне спрямування;

дістало подальшого розвитку:

– наукове обґрунтування прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління процесом формування прибутковості підприємства, що, на відміну від існуючих, базуються на результатах економіко-математичного моделювання факторного впливу на результати діяльності підприємства, а також є

економічного обґрунтованими за рахунок проведення детальної калькуляції запропонованих заходів, реалізація яких дає змогу розширення асортименту продукції та підвищити ефективність роботи підприємства.

– науково-методичний підхід до підвищення загальної прибутковості діяльності підприємства за рахунок скорочення адміністративних та збутових витрат, який, на відміну від усталених, базується на використанні сучасних підходів та новітніх технологій в управлінні, зокрема в сфері документообігу на підприємстві.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці та економічному обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності. В роботі запропоновано підвищити прибутковість діяльності підприємства за рахунок дообладнання цеху з виробництва сметани з метою запуску у виробництво рідкого морозива «Шейку», а також оптимізувати процес документообігу за рахунок використання електронної системи обміну документами як в рамках самого підприємства, так і з зовнішніми контрагентами. Загальний економічний ефект від впровадження запропонованих заходів очікується у вигляді зростання прибутку підприємства на 647140 тис. грн. у порівнянні до показника 2017 року. При цьому спостерігається суттєве підвищення показників рентабельності підприємства, тому варто зазначити, що такі суттєві зміни відбулися за рахунок значного скорочення обсягу витрат на збут та адміністративних витрат після впровадження електронної системи документообігу.

Основні результати дослідження отримали позитивний відгук у провідних фахівців ТОВ «Агротехсоюз», окремі з них прийняті до використання у його практичній діяльності (акт впровадження №25, акт замовлення №32 від 30.10.2018 року).

Апробація роботи. Основні теоретичні положення і практичні результати магістерської дисертації доповідалися на XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки», 22 листопада 2017 р., XVII Міжнародній науково-практичній конференції

«Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» 21 листопада 2018 р., 9-й міжвузівській науково-студентській конференції «Економічні теоретичні знання, як фактор формування сучасного економічного мислення» 17 квітня 2017 р.

Публікації за обраною темою. Основні результати дослідження опубліковано в наукових статтях та тезах доповідей:

1. Круш П.П. Аналіз ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» / Круш П.П. // «Сучасні проблеми економіки і підприємництва». Збірник наукових праць. Випуск 22. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2017 р. – С. 187-196. (Прийнято до друку)
2. Круш П.П. Підходи до розкриття взаємозв'язку інноваційного процесу та інноваційної діяльності в господарській системі / Круш Н.П., Круш П.П. // «Сучасні проблеми економіки і підприємництва». Збірник наукових праць. - Випуск 20. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2017 р. – С.87 - 90.
3. Круш П.П. Аналіз кредитного портфелю ПАТ КБ «Приватбанк» / Бугрім С.І., Круш П.П. // «Сучасні проблеми економіки і підприємництва». Збірник наукових праць. Випуск 19. . – К. : ІВЦ «Політехніка», 2017 р. – С. 205 - 212.
4. Круш П.П. «Політика бюджетної консолідації державних фінансів України» / Круш П.В., Круш П.П. // Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки», 22 листопада 2017 р. – Київ, 2017. - С.126.
5. Круш П.П. Підвищення прибутковості діяльності підприємств молочної галузі за рахунок впровадження електронної системи документообігу / Круш П.П., Малярєнко О.Д. // Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» 21 листопада 2018 р. – Київ, 2018. - С.108.
6. Круш П.П. Фактори впливу та резерви підвищення прибутковості промислового підприємства / Круш П.П. // Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки» 21 листопада 2018 р. – Київ, 2018. – С.109.

7. Круш П.П. Прибуток та рентабельність, як показники ефективності виробництва / Круш П.П. // Матеріали 9-ої міжвузівської науково-студентської конференції «Економічні теоретичні знання, як фактор формування сучасного економічного мислення» 17 квітня 2017 р. – К. - С. 37.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність категорій «прибуток» та «прибутковість» підприємства

Прибуток – найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва, і зрештою свідчить про рівень і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно прибуток впливає на зміцнення фінансового стану підприємства, інтенсифікацію виробництва за будь-якої форми власності. Він є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а й джерелом формування бюджетних ресурсів держави [1].

В економічній літературі існує багато визначень даної категорії, наведемо деякі з них в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Аналіз визначень поняття «прибуток»

К. Маркс	Перетворена форма доданої вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом.
Дж. М. Кейнс	Розглядав прибуток у системі макроекономічних показників регулювання соціально-економічних процесів у державі за допомогою ефективного попиту.
В. Петті	Та частина продукту, яка залишається після відрахування заробітної плати, тобто прибуток зводився до ренти.
А. Сміт	Дохід промислового капіталіста, що залишився після сплати ренти земельному власнику і відсотка власнику грошового капіталу. Прибуток вважався породженням усього авансового капіталу, а його отримання визнавалося кінцевою метою капіталістичного виробництва.
Білик М.Д.	Прибуток – це додаткова вартість, яка утворюється в процесі виробництва понад вартість спожитих виробничих ресурсів і робочої сили.

Продовження таблиці 1.1

Буряковський В.В.	Прибуток – це грошове вираження основної частини грошових накопичень, які створені підприємствами різних форм власності.
Бланк І. А.	Прибуток – мірило фінансового здоров'я підприємства, характеристика рентабельності вкладення коштів в активи конкретного підприємства.
Ефимова О. В.	Прибуток – змінена форма додаткової вартості, виробленої, реалізованої, готової до розподілу, що сформована в процесі суспільного відтворення для задоволення різних інтересів підприємства та його власників.
Меєв В. О.	Прибуток – фінансова категорія, яка показує позитивний фінансовий результат, характеризує ефективність виробництва, свідчить про обсяг і якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості.
Савчук В. П.	Прибуток – основний критерій ефективності господарювання.
Шеремет А. Д	Прибуток – основне власне внутрішнє фінансове джерело, яке забезпечує розвиток підприємства на принципах самофінансування.

Джерело: складено на основі [2, 3].

Сутність категорії прибутку також може бути розкрито через його основні функції (рис. 1.1).

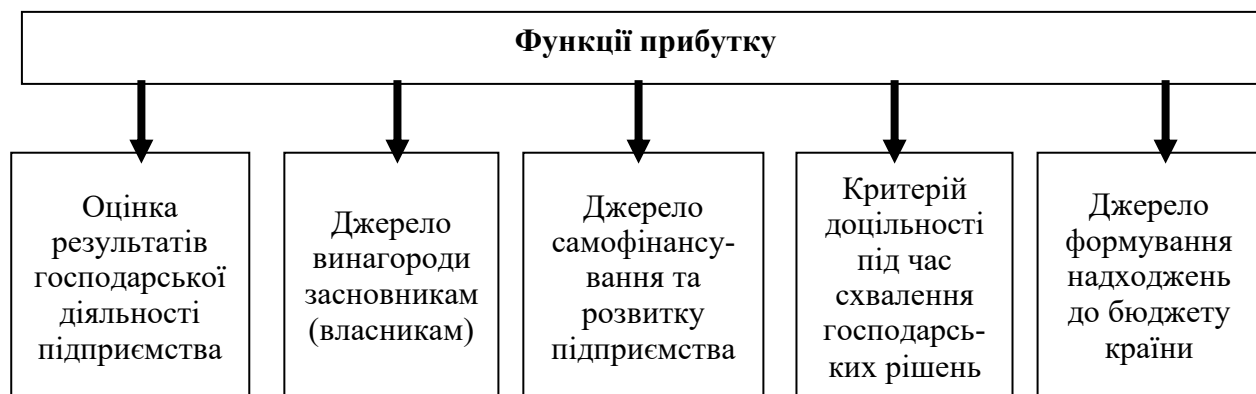

Рисунок 1.1 - Функції прибутку

Джерело: [4]

Таким чином, поняття прибутку в найбільш узагальненому вигляді може бути сформульоване таким чином: «Прибуток являє собою виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його

винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, тобто представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення цієї діяльності» [5].

Однак, прибуток підприємства, отриманий в результаті його господарської діяльності, не може охарактеризувати рівень ефективності господарювання. Це зумовлено тим, що він демонструє одноразовий економічний ефект, а показником, який відображає економічну ефективність діяльності підприємства є прибутковість.

Прибутковість підприємства – це дохідність, окупність вкладених витрат і використаного майна, кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризується сумою отриманого прибутку на одиницю відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат підприємства [6].

Прибутковість – це економічне явище, яке демонструє здатність підприємства отримувати позитивний фінансовий результат від його господарської діяльності. Фінансовий результат має перевищувати витрати, які були здійснені, адже без цього неможливе подальше ефективне функціонування підприємства. Саме прибутковість є показником, який відображає економічну ефективність діяльності суб'єкту господарювання.

Таблиця 1.2 – Аналіз підходів щодо визначення сутності категорії «прибутковість»

Автор	Прибутковість - це
1	2
Р.Р. Антонюк [7]	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність підприємства генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі достатньому для ефективного подальшого функціонування.

Продовження таблиці 1.2

Т.В. Осипова [8]	основою прибутковості є сам прибуток, який у цілому й визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток зображає її результати.
С.В. Мочерний [9]	прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів.
М.Ф. Огійчук [10]	вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку).
Л.Ю. Кучер [11]	між прибутком і прибутковістю є тісний діалектичний взаємозв'язок: прибуток – це показник для зображення економічного ефекту в абсолютних показниках, а прибутковість – показник для зображення економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання.

Джерело: сформовано автором на основі [7-11]

Важливим аспектом господарської діяльності підприємства є процес управління прибутком, що являє собою багаторівневу систему трансакцій, яка містить у собі як мінімум три підсистеми: формування, розподіл та використання [12].

Механізм управління прибутком підприємства розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, кожен з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих за певних умов забезпечує досягнення мети механізму – отримання підприємством прибутку заданої величини [13]. Управління формуванням прибутку на рівні господарюючих суб'єктів – це процес планування надходжень і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств. У ринковій економіці вдосконалення процесу

формування прибутку на мікрорівні здійснюється безперервно; воно в умовах ринкової економіки має якісно більш суттєве значення в порівнянні з директивно-плановою економікою [14].

Найважливішим питанням управління процесом формування прибутку є планування прибутку та інших фінансових результатів з урахуванням висновків економічного аналізу. Головною метою при плануванні є максимізація доходів, що дозволяє забезпечувати фінансування більшого обсягу потреб підприємства в його розвитку [15].

Головною метою управління прибутком є забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і в перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства [16].

Виходячи з головної мети, система управління прибутком дає змогу вирішувати наступні основні завдання управління формуванням прибутку [17]:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання на ринковій кон'юктурі;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується та допустимим рівнем ризику;
- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства;
- підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді;
- забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності;
- підтримка інвестиційної привабливості;
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення формування необхідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період;
- забезпечення ефективності програм участі персоналу, щодо прибутку.

Отже, визначенням сутності прибутку займалися багато вчених економістів, але найбільш повно поняття розкривається у тому, що це одна з найважливіших фінансових категорій, яка відображає результат фінансової господарської діяльності підприємства та являє собою виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал. Управління формуванням прибутку на рівні господарюючих суб'єктів є процесом планування надходжень і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств. Найважливішим питанням управління процесом формування прибутку є його планування, що дозволяє забезпечити максимальний ефект для підприємства з врахуванням інтересів держави і суспільства.

1.2. Методичні підходи до оцінки прибутковості підприємства

Ефективність функціонування будь-якого підприємства в ринкових умовах можлива лише за умови досягнення певних фінансових результатів, показниками яких є прибуток і рентабельність. Прибуток і рентабельність характеризують відповідно абсолютну і відносну ефективність діяльності підприємства. Варто зазначити, що крім прибутковості існує ще ряд критеріїв за якими можна оцінити результативність роботи підприємства, однак як правило кожен з них в результаті все одно може бути виражений через критерій прибутковості.

Таблиця 1.3 - Критерії оцінки результативності діяльності підприємства [18]

Критерій	Зміст критерію	Методика визначення результативності	Показники, які характеризують результативність
1	2	3	4
Прибутковість	Максимізація обсягу доданої вартості, створеної в процесі виробничо-господарської діяльності	Різниця між отриманими результатами господарської діяльності та вартістю спожитих при цьому ресурсів	Прибуток від операційної діяльності
			Прибуток від звичайної діяльності
			Прибуток до оподаткування
			Чистий прибуток
			Темпи зростання ринкової вартості активів підприємства

Продовження таблиці 1.3

Економічність	Мінімізація обсягів споживання ресурсів у процесі створення нової вартості (товарів, послуг)	Різниця між обсягами споживання ресурсів за альтернативними варіантами утворення нової вартості (плановими і фактичними або нормативними витратами; у минулому періоді й в майбутньому)	Обсяги витрат виробничих ресурсів (за видами)
			Економія відносних витрат виробничих ресурсів (за видами ресурсів) на виробництво товарів і послуг (за видами)
			Ресурсоемність операційної діяльності (за видами виробничих ресурсів)
Якість продукції	Максимізація корисного ефекту (низки ефектів) у споживача при використанні створених для цього підприємством об'єктів нової вартості (товарів, послуг)	Співвідношення між параметрами продукції або послуг (економічними, технічними, естетичними та ін.) та відповідними характеристиками споживчих вимог покупців	Економічні (цінові, ефект у споживача), технічні та конструктивні, ергономічні та естетичні параметри продукції або послуг
			Нормативно-патентна чистота продукції або послуг
			Обсяги витрат на перевірку та контроль якості продукції
			Обсяги витрат, пов'язаних з усуненням браку
			Глибина, насиченість, широта товарного асортименту
Ринкова позиція	Мінімізація витрат на маркетинг і збут товарів і послуг	Різниця між обсягами витрат на просування і збут товарів і послуг підприємства відносно аналогічних витрат інших учасників ринку	Частка ринку збуту, що належить товарам і послугам підприємства
			Обсяги витрат підприємства на маркетинг і збут товарів
			Капіталоємність ринкових операцій
Інноваційність	Максимізація ефекту від впровадження різного роду інновацій (нововведень)	Різниця між отриманими фінансовими результатами від впровадження інновацій та відповідними показниками діяльності підприємства з використанням традиційних підходів і технологій роботи	Обсяги витрат на розробку та впровадження інновацій
			Обсяги отриманого економічного ефекту від інновацій
			Кількість реалізованих інноваційних заходів
			Кількість працівників та обсяги витрат на оплату праці персоналу, задіяного у реалізації інноваційних заходів

Продуктивність	Максимізація обсягу створення нової вартості (за умови обмеженості використовуваної ресурсної бази)	Різниця між обсягами виготовлення нової вартості за альтернативними варіантами споживання обмежених (за кількісними, якісними і структурними параметрами) виробничих ресурсів	Обсяги виробництва та реалізації продукції (послуг)
			Темпи зростання обсягів виробництва та реалізації продукції (послуг)
			Ритмічність випуску продукції (надання послуг)
			Показники виконання планів випуску (за асортиментом, обсягом) продукції та послуг
			Рівень використання виробничої потужності
Екологічність	Мінімізація антропогенного впливу діяльності підприємства на стан навколишнього природного середовища	Загальні обсяги непродуктивних витрат підприємства, пов'язаних із знешкодженням екодеструктивних наслідків господарської діяльності	Обсяги витрат на відшкодування екодеструктивних наслідків господарської діяльності (штрафи, санкції, додатковий контроль та ін.)
			Обсяги утворення екологічно-небезпечних відходів
			Обсяги витрат (інвестиційних і поточних) на зберігання, утилізацію та знешкодження екологічно-небезпечних відходів
Якість трудового життя	Максимізація корисного ефекту працівників від участі у господарській діяльності підприємства	Співвідношення між параметрами фактично створених умов праці персоналу та відповідними характеристиками вимог працівників (нормативними, за вимогами колективної угоди та ін.)	Обсяги витрат на оплату праці персоналу
			Обсяги витрат на преміювання та стимулювання персоналу
			Продуктивність праці персоналу
			Фонд робочого часу, використаного персоналом
			Середня заробітна плата персоналу
			Плинність кадрів

Джерело: сформовано автором на основі [18]

Між явищами і процесами, оцінка наслідків виникнення і розгортання яких здійснюється на основі зазначених критеріїв і відповідних показників, існує тісний і нерозривний зв'язок, прояви якого обумовлюють розмаїття ефектів функціонування і розвитку підприємства. Проте в більшості випадків науковці зосереджують увагу на узагальненні впливу описаного широкого кола факторів на фінансові параметри і підсумки господарської діяльності, перш за все – на прибутковість (рис. 1.2).

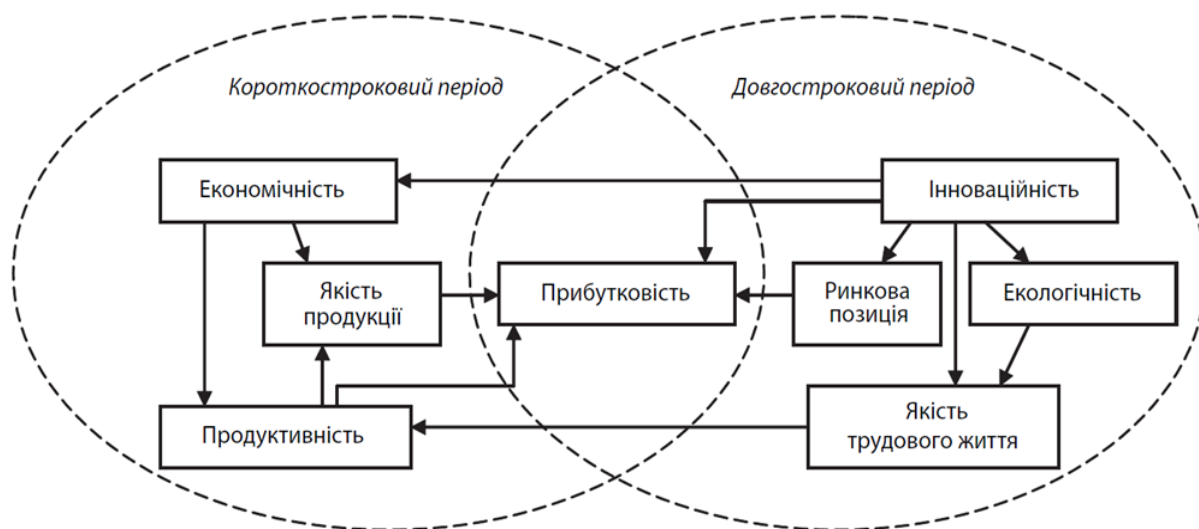

Рисунок 1.2 - Взаємозв'язок критеріїв оцінки результативності діяльності підприємства

Джерело: [18]

Інформаційною базою для аналізу прибутковості та рентабельності підприємства є форми бухгалтерської звітності №1 «Баланс підприємства», №2 «Звіт про фінансові результати», №3 «Звіт про рух грошових коштів», №4 «Звіт про власний капітал», №5 «Примітки до річної фінансової звітності», бізнес-план, фінансовий план, матеріали ревізій, аудиторських перевірок тощо [19].

Рентабельність – це відносний показник інтенсивності виробництва, який характеризує рівень окупності (прибутковості) відповідних складових процесу виробництва або сукупних витрат підприємства. З іншого боку, рентабельність – якісний вартісний показник, який показує рівень віддачі витрат або ступінь використання існуючих ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів (робіт і послуг). Це не просто статистичний, розрахунковий параметр, а складний комплексний соціально-економічний критерій. На відміну від прибутку, він характеризує ефективність фінансової діяльності будь-якого конкретного економічного суб'єкта, щодо всіх інших (індивідуальних підприємців, організацій, регіонів, окремих країн і світу в цілому), незалежно від розмірів і характеру економічної діяльності. Дана якість надає рентабельності, з одного боку, форму економічної категорії, що виражає економічні відносини між економічними суб'єктами з приводу результативності використання факторів капіталу, а з іншого – характер об'єкта й інструмента фінансового менеджменту [20].

Система показників рентабельності наведена у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 - Система показників рентабельності [21 - 25]

Показник рентабельності	Формула розрахунку
1	2
Валова рентабельність	Валовий прибуток(збиток) / Собівартість реалізованої продукції
Рентабельність від операційної діяльності	Прибуток (збиток) від операційної діяльності/ Операційні витрати
Рентабельність від звичайної діяльності	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності/ Витрати від звичайної діяльності
Рентабельність господарської діяльності для загальної оцінки ефективності діяльності підприємства	Прибуток (збиток) від господарської діяльності/ Витрати від господарської діяльності
Рентабельність господарської діяльності щодо оцінки ефективності діяльності підприємства для власника	Чистий прибуток (збиток) від господарської діяльності/ Витрати від господарської діяльності
Рентабельність реалізації	Чистий прибуток(збиток) / Чистий дохід * 100%
Рентабельність собівартості	Чистий прибуток(збиток) / Повна собівартість продукції * 100%
Рентабельність активів для загальної оцінки ефективності діяльності підприємства	Прибуток (збиток) від господарської діяльності/ Середньорічна величина активів
Рентабельність активів щодо оцінки ефективності діяльності підприємства для власника	Чистий прибуток (збиток) від господарської діяльності/ Середньорічна величина активів
Термін окупності активів для загальної оцінки ефективності діяльності підприємства	для загальної оцінки ефективності діяльності підприємства
Термін окупності активів щодо оцінки ефективності діяльності підприємства для власника	100%/ Рентабельність активів щодо оцінки ефективності діяльності підприємства для власника
Рентабельність необоротних активів	Чистий прибуток / Середня величина необоротних активів
Термін окупності необоротних активів	100%/ Рентабельність необоротних активів
Рентабельність оборотних активів	Чистий прибуток / Середня величина оборотних активів
Термін окупності оборотних активів	100%/ Рентабельність оборотних активів
Коефіцієнт рентабельності активів	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування / Валюта балансу
Рентабельність власного капіталу для загальної оцінки ефективності діяльності підприємства	Прибуток (збиток) від господарської діяльності/Величина власного капіталу
Рентабельність власного капіталу щодо оцінки ефективності діяльності підприємства для власника	Чистий прибуток (збиток) від господарської діяльності/Середньорічна величина власного капіталу
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток (збиток) /Власний капітал
Валова рентабельність чистого доходу від основної діяльності	Валовий прибуток (збиток)/Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції

Джерело: створено автором на основі [22 - 25]

Вивчення співвідношення між змінами об'єму виробництва, сукупного доходу і видатків є метою аналізу беззбитковості [26]. Аналіз взаємозв'язку

«витрати-обсяг-прибуток» - метод системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку [26]. Аналіз беззбитковості встановлює, що буде з фінансовими результатами, якщо рівень продуктивності або обсяг виробництва зміниться та визначити критичні рівні випуску, наприклад, рівень при якому прибуток буде максимальним, або рівень, при якому не буде а ні прибутку, а ні збитків, тобто точку беззбитковості [27].

Розрізняють такі методи аналізу «витрати-обсяг-прибуток» [27]:

- математичні методи (метод рівнянь, маржинальний метод);
- графічні методи (графік беззбитковості, графік маржинального доходу).

Математичний підхід – більш гнучкий метод отримання незалежної інформації, ніж графічний метод, і особливо підходить для введення даних у комп'ютерну фінансову модель [13].

Математичну формулу можна вивести із залежності [13]:

$$\text{Чистий прибуток} = (K \times \Pi) - (K \times Z_m) - P_t, \quad (1.1)$$

де K – кількість проданих одиниць продукції;

Π – ціна реалізації продукції;

Z_m – змінні видатки на одиницю;

P_t – сукупні постійні видатки.

Ввівши у формулу (1.1) відповідні позначення, отримаємо наступну формулу (1.2) [13]:

$$\Pi = N \times \Pi - (a \times N) - B, \quad (1.2)$$

де Π – чистий прибуток;

N – кількість проданих одиниць продукції;

Π – ціна реалізації;

a – змінні видатки на одиницю продукції;

B – сукупні постійні видатки.

Можна також використати метод маржинального доходу. Його суть полягає у тому, що необхідно розрахувати маржинальний дохід на одиницю продукції, який визначається як різниця між ціною однієї одиниці виробу і змінними затратами на одиницю продукції [28]. Тоді точка беззбитковості в натуральних одиницях ($T_{\text{беззб. н.}}$) розраховується за формулою [13]:

$$T_{\text{беззб.н.}} = \frac{Пт}{МВ_{\text{од.}}}, \quad (1.3)$$

де $Пт$ – постійні витрати;

$МД_{\text{од.}}$ – маржинальний дохід на одиницю.

Маржинальний дохід на одиницю ($МД_{\text{од.}}$) розраховується наступним чином [13]:

$$МД_{\text{од.}} = Ц_{\text{од.}} - Зм, \quad (1.4)$$

де $Ц_{\text{од.}}$ – ціна за одиницю;

$Зм$ – змінні витрати.

У зв'язку з тим, що змінні видатки на одиницю продукції і ціна реалізації одиниці продукції вважаються постійними, то маржинальний дохід на одиницю продукції також вважається постійним.

Коефіцієнт маржинального доходу (КМД) – співвідношення маржинального доходу та чистого продажу підприємства [13]:

$$КМД = \frac{МД}{ПР}, \quad (1.5)$$

де $МД$ – маржинальний дохід;

$ПР$ – продаж.

або

$$КМД = \frac{МД_{\text{од.}}}{Ц_{\text{од.}}}, \quad (1.6)$$

де $МД_{\text{од.}}$ – маржинальний дохід на одиницю;

$Ц_{\text{од.}}$ – ціна за одиницю.

Обсяг продажу в натуральних одиницях ($Q_{\text{натур.}}$), необхідний для отримання бажаного прибутку, знаходиться за формулою [13]:

$$Q_{\text{натур.}} = \frac{(Пт+П)}{МД_{\text{од.}}}, \quad (1.7)$$

де $Пт$ – постійні витрати;

$П$ – прибуток;

$МД_{\text{од.}}$ – маржинальний дохід на одиницю.

Обсяг продажу в грошових одиницях ($Q_{\text{гр.од.}}$), необхідний для отримання бажаного прибутку, знаходиться за формулою [29]:

$$Q_{\text{гр.од.}} = \frac{(Пт+П)}{КМД}, \quad (1.8)$$

де $Пт$ – постійні витрати;

П – прибуток;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу.

Точка беззбитковості – обсяг реалізації, при якому доходи підприємства дорівнюють його витратам або маржинальний дохід дорівнює загальним постійним витратам [29].

Точка беззбитковості в грошових одиницях ($T_{\text{беззб. гр.}}$) розраховується за формулою [29]:

$$T_{\text{беззб.гр.}} = \frac{П_{\text{т}}}{\text{КМД}}, \quad (1.9)$$

де $П_{\text{т}}$ – постійні витрати;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу.

Точка безпеки ($T_{\text{безп.}}$) показує, наскільки може скоротитися об'єм реалізації, перед тим як підприємство понесе збитки [13]:

$$T_{\text{безп.}} = \frac{Q_{\text{очік.}} - Q_{\text{беззб.}}}{Q_{\text{очік.}}}, \quad (1.10)$$

де $Q_{\text{очік.}}$ – об'єм очікуваної реалізації;

$Q_{\text{беззб.}}$ – об'єм беззбиткової реалізації.

Заключним етапом аналізу прибутковості є розрахунок резервів підвищення прибутку і рентабельності. Основні джерелами резервів їх підвищення є: збільшення обсягів реалізації, зниження собівартості продукції, підвищення ціни реалізації за умови підвищення якості продукції.

Отже, ефективне функціонування підприємства можна оцінити через прибуток та ряд показників рентабельності, які характеризують відповідно абсолютну і відносну ефективність діяльності підприємства. Підсумки аналізу прибутковості підприємства – це сукупність його кількісних і якісних характеристик, які є підставою для прийняття управлінських рішень і дають змогу оцінити результативність роботи та дозволяють визначити резерви зростання прибутку і рентабельності господарської діяльності підприємства та впровадження їх у виробництво. Варто відмітити, що дуже цінним є аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток», а також горизонтальний та відносний аналіз фінансових показників. Після дослідження усіх показників розраховують резерви підвищення прибутку підприємства.

1.3. Фактори впливу та резерви підвищення прибутковості підприємства та шляхи забезпечення ефективності його діяльності

При аналізі та оцінці прибутковості необхідно враховувати те, що на неї впливають різні фактори, як зовнішні так і внутрішні. У зв'язку з цим прибуток розглядається як керований об'єкт, який може піддаватися планування та прогнозування, обліку та аналізу, регулювання і контролю.

Зовнішні та внутрішні фактори наведені у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 - Зовнішні та внутрішні фактори впливу на прибутковість

Зовнішні:	Внутрішні:
<ul style="list-style-type: none"> - система оподаткування; - державне регулювання цін; - нормативні документи галузі, в якій працює підприємство; - умови та ставки кредитування. 	<ul style="list-style-type: none"> - цінова політика; - обсяг діяльності (кількість та номенклатура продукції, ціни); - обсяг та характеристика витрат обігу; - чисельність працівників; - фонд оплати праці; - показники ефективності роботи обладнання та працівників.

Джерело: складено на основі [30].

Як правило, підприємство дуже чутливе до зміни зовнішніх факторів і майже не здатне на нього вплинути. Що ж стосується внутрішнього середовища, то воно також має суттєвий вплив на підприємство, однак воно може самостійного його формувати. Таким чином, безліч факторів внутрішнього і зовнішнього середовища можуть як позитивно так і негативно впливати на процес формування прибутку підприємства.

Для того щоб постійно забезпечувати зростання прибутковості, необхідно шукати невикористані можливості її збільшення, тобто резерви зростання прибутку в умовах динамічного середовища господарювання. Резерви виявляються на стадіях планування та безпосереднього виробництва і реалізації продукції. Визначення резервів збільшення прибутковості базується на науково обґрунтованій методиці розробки заходів щодо їх мобілізації [31].

У процесі виявлення резервів виділяють три етапи [32]:

1) аналітичний етап – виявлення і кількісна оцінка резервів;

2) організаційний етап – розробка комплексу інженерно-технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, які повинні забезпечувати використання виявлених резервів;

3) функціональний етап – практична реалізація заходів та контроль за їх виконанням.

Резерви підвищення прибутковості можуть бути реалізовані в наступних випадках [32]:

- при збільшенні обсягів випуску та реалізації продукції;
- за рахунок зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- при впровадженні досягнень науково-технічного прогресу;
- за рахунок підвищення якості продукції, що реалізується.

Слід відмітити, що збільшення обсягу випуску та реалізації продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку за умови, що продукція є рентабельною. Але треба пам'ятати, що збільшення прибутку на підприємстві тягне за собою й збільшення відрахувань до державного бюджету.

Собівартість продукції і прибуток взаємопов'язані між собою, оскільки зниження собівартості призводить до відповідного зростання суми прибутку і навпаки. Зниження собівартості продукції є найважливішим фактором зростання прибутку. У зниженні собівартості продукції найбільш повно відбивається економія матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, якими розпоряджається підприємство. Максимальна мобілізація резервів собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства [33].

На витрати виробництва та реалізацію продукції впливають всі чинники витрат виробництва, виражені у грошовій формі, а саме: основних фондів, сировини, матеріалів, палива, енергії, трудових ресурсів.

Це найважливіший внутрішньовиробничий показник, який впливає на збільшення прибутку підприємства. Для будь-якого виробника основним, а іноді і єдиним джерелом збільшення прибутку стає зниження витрат. Звідси визначається й основне завдання підприємства для збільшення прибутку – визначити оптимальне співвідношення між витратами та доходами, що є найважливішою умовою ефективної діяльності підприємства.

1. Важливе значення у боротьбі за зниження витрат та підвищення прибутку має дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства [33].

Послідовне здійснення на підприємствах режиму економії виявляється насамперед у зменшенні витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції, скороченні витрат з обслуговування виробництва і керування й інших непродуктивних витрат, зменшенні невиробничих виплат по заробітній платі, по оплаті цілоденних простоїв і часів внутрішньозмінного простою тощо.

Потребують вдосконалення норми та нормативи, які діють на підприємстві, оскільки економічно і технічно обґрунтовані норми й нормативи та їх своєчасний перегляд призводять до зниження витрат виробництва.

Впровадження досягнень науково-технічного прогресу на підприємстві, а саме впровадження нової техніки, удосконалення технології, впровадження прогресивних матеріалів тощо дозволить значно знизити витрати виробництва, а також собівартість продукції і цим самим збільшити прибуток. Механізоване виробництво потребує значно менше робітників і це у свою чергу зменшить витрати на оплату праці.

Також за рахунок нового обладнання можна збільшити обсяг продукції, що виготовляється, що у свою чергу призведе до зниження витрат у розрахунку на одиницю продукції.

2. Резервом зростання прибутку підприємств є підвищення якості продукції, що виробляється, і ліквідація втрат від браку. Проблема якості продукції у ряді галузей промисловості пов'язана із підвищенням надійності і тривалості використання виробів. Багато підприємств випускають продукцію з гарантією. Практика показує, що деякі підприємства забезпечують гарантований строк служби виробів за рахунок оплати витрат по передчасному ремонту бракованої продукції, реалізованої споживачу в майстернях гарантійного ремонту. Це призводить до зниження якості продукції і збільшення її собівартості, так як у плановій собівартості вже передбачені витрати на гарантійний ремонт, що наносить як моральний, так і матеріальний збиток і покупцю, і виробнику [34].

Підвищення прибутку може відбутися також за рахунок підвищення продуктивності праці. Із зростанням продуктивності праці знижуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції, а отже, зменшується і питома вага заробітної плати у структурі собівартості. Для цього підприємство повинно активно використовувати різноманітні мотиваційні засоби: перевести якомога більше працівників на відрядну форму оплати праці, працівникам погодинної форми у більшому розмірі оплачувати роботу у понаднормовий час, забезпечувати доставку працівників на роботу та з роботи за узгодженими маршрутами, надавати матеріальну допомогу працівникам з нагоди ювілейних та інших визначних дат. Враховуючи специфіку роботи, слід також проводити профілактичне оздоровлення та медичне обстеження працівників за рахунок підприємства, організовувати санаторно-курортне лікування для працюючих та інвалідів праці [35].

Одним із резервів збільшення прибутку підприємств є більш повне використання вторинних ресурсів та попутних продуктів. Доля вторинної сировини в загальному обсязі матеріальних ресурсів, використовуваних у господарстві країни, значно зростає [36].

Також важлива роль у підвищенні прибутку відведена маркетингу. Практика показує, що багато видів нової продукції не може знайти покупця на ринку без хорошої організації маркетингу, і тому підприємствам для збільшення обсягів реалізації продукції і, як наслідок, збільшення прибутку слід більше уваги приділяти маркетинговій політиці підприємства.

Ціна продукції справляє прямий вплив на основні результати діяльності підприємства – прибуток і обсяг продажу. Під час пошуку оптимальної ціни підприємство виходить з припущення, що метою діяльності є максимізація прибутку. Причому відомо, що часто вплив ціни на прибуток є значно більшим, ніж вплив інших чинників, таких як обсяг продажу, рівень витрат тощо. Для збільшення обсягу отриманого прибутку підприємствам необхідно застосовувати правильну цінову політику, тому що іноді збільшення ціни призводить до певного скорочення обсягу продажу. Зниження ж продажної ціни з метою збільшення обсягу продаж та збільшенню прибутку також має сенс, але постійне проведення політики низьких цін може закінчитися для підприємства

негативною ситуацією. Тому, встановлюючи ціни, підприємства мають керуватися насамперед цілями цінової політики підприємства, основними серед яких є: отримання максимального прибутку та проникнення на нові товарні ринки, збереження й закріплення «своїх» споживачів, збільшення частки ринку, перемога над основними конкурентами, залучення великих оптовиків, використання резервних можливостей, підвищення ефективності роздрібних продажів, створення іміджу товару чи фірми тощо [34].

При цьому завдання цінової політики мають відповідати ринковим цілям компанії. Отже, для підвищення прибутку підприємства потрібно спиратися на комплексний техніко-економічний аналіз діяльності підприємства, що має на увазі: вивчення техніко-економічних показників роботи підприємства й організаційного рівня виробництва, використання виробничих потужностей і основних фондів, сировини і матеріалів, робочої сили, господарських зв'язків тощо.

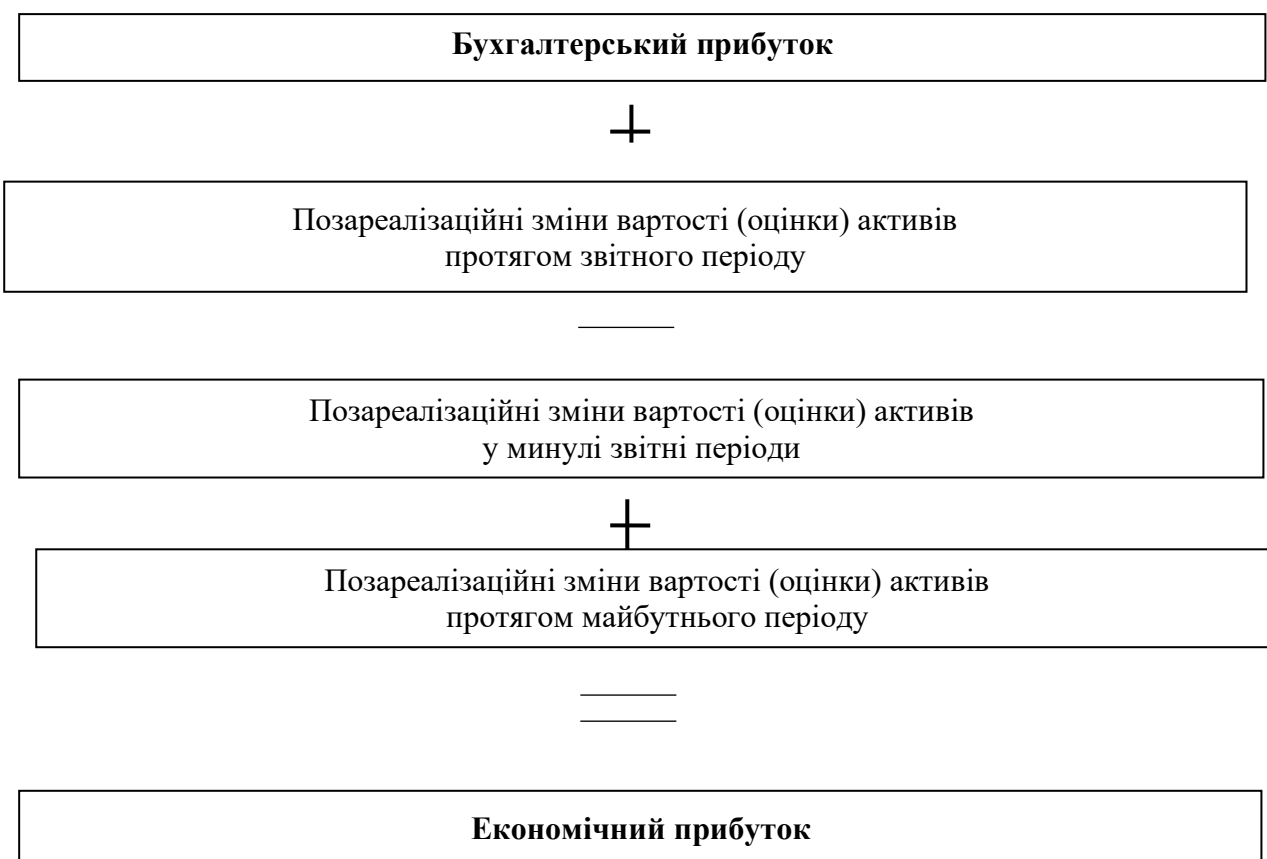
Таким чином, максимізація прибутку є вирішальним чинником успішної конкурентоспроможності підприємства, його життєздатності і закріплення на ринку. Оскільки отримання прибутку залежить як від доходів підприємства, так і від його витрат, то шляхами підвищення прибутковості підприємства є скорочення витрат, впровадження досягнень НТП, підвищення рівня якості продукції та її конкурентоспроможності на ринках збуту, розширення діяльності у існуючих сегментах та вихід на нові ринки. Важливим фактором для збільшення прибутковості діяльності підприємства також є правильна маркетингова стратегія та цінова політика підприємства-виробника.

Для вирішення проблеми знаходження шляхів та резервів збільшення прибутковості необхідно системно аналізувати прибутковість підприємств та чинники, які впливають на неї, постійно відстежувати і встановлювати резерви з максимізації прибутку та поєднувати різноманітні шляхи підвищення рівня прибутковості.

1.4. Сучасні підходи до управління процесом формування прибутковості підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності

Важливо розуміти, що прибуток, отриманий у бухгалтерському обліку, не відображає дійсного результату господарської діяльності. Це привело до чіткого розмежовування таких понять, як бухгалтерський та економічний прибуток. Перший є результатом реалізації товарів та послуг, другий – результатом роботи капіталу. Така ідея двох трактувань прибутку набула розвитку завдяки Д. Соломонові. Він виходив з передумови, що концепція прибутку потрібна для трьох цілей [37]: обчислення податків; захисту кредиторів; вибору розумної інвестиційної політики.

Бухгалтерське трактування прийнятне тільки для досягнення першої мети й абсолютно неприйнятне для досягнення третьої. Д. Соломон розробив формулу, що визначає зв'язок між бухгалтерським і економічним прибутком (рис. 1.2).

Джерело: [37]

З метою аналізу та забезпечення ефективного управління формуванням прибутку розрізняють такі види прибутку [4]:

а) маргінальний прибуток (Π_m) – це різниця між чистим доходом підприємства та змінними витратами, пов'язаними з виробництвом реалізованої

продукції (виконаних робіт, наданих послуг). Він є джерелом покриття всіх постійних витрат підприємства. Обчислюється так:

$$\Pi_{\text{м}} = \text{ЧД} - \text{С}_{\text{зм}}, \quad (1.11)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства;

С_{зм} – сума змінних витрат пов'язаних з виробництвом реалізованої продукції, грн.

б) валовий прибуток (Π_в), що обчислюється як різниця між чистим доходом підприємства та виробничою собівартістю реалізованої ним продукції, яка, крім змінних витрат, включає ще й накладні виробничі витрати (амортизацію виробничого обладнання, опалення приміщення виробничого цеху тощо):

$$\Pi_{\text{в}} = \text{ЧД} - \text{С}_{\text{п.в}}, \quad (1.12)$$

де С_{п.в} – виробнича собівартість реалізованої продукції, грн.

в) операційний прибуток, або прибуток від операційної діяльності підприємства (Π_{о.д}) являє собою різницю між валовим прибутком та постійними витратами підприємства, пов'язаними з його операційною діяльністю у звітному періоді. Він визначається як алгебраїчна сума валового прибутку іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат:

$$\Pi_{\text{о.д.}} = \Pi_{\text{в}} + \text{Д}_{\text{ін.о}} - \text{В}_{\text{адм}} - \text{В}_{\text{зб}} - \text{В}_{\text{ін.о}}, \quad (1.13)$$

де Д_{ін.о} – інший операційний дохід, грн.;

В_{адм} – адміністративні витрати, грн.;

В_{зб} – витрати на збут, грн.;

В_{ін.о} – інші операційні витрати, грн.

г) прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (Π_{зв.оп}) визначається як алгебраїчна сума загального прибутку від операційної діяльності (який підприємство отримало від реалізації продукції, робіт, послуг) та доходів і втрат від іншої діяльності:

$$\Pi_{\text{зв.оп}} = \Pi_{\text{о.д}} + \text{Д}_{\text{у.к}} + \text{Д}_{\text{ін}} - \text{В}_{\text{у.к}} - \text{В}_{\text{ін.ф}} - \text{В}_{\text{ін}}, \quad (1.14)$$

де Д_{у.к} – доходи підприємства від участі в капіталі, грн.;

Д_{ін.ф} – інші фінансові доходи, грн.;

$D_{ін}$ – інші доходи підприємства, грн.;

$V_{у.к}$ – втрати від участі в капіталі, грн.;

$V_{ін.ф}$ – інші фінансові втрати, грн.;

$V_{ін}$ – інші втрати підприємства, грн.

д) прибуток від звичайної діяльності підприємства ($P_{зв.д}$) визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку з прибутку. Величину податку на прибуток визначають, виходячи з суми прибутку від звичайної діяльності до оподаткування та діючої ставки податку на прибуток:

$$P_{зв.д} = P_{зв.оп} - P_{зв.оп} * \%_{податку} = P_{зв.оп} * (1 - \%_{податку}), \quad (1.15)$$

де $\%_{податку}$ – ставка податку на прибуток (виражена у вигляді десяткового дробу).

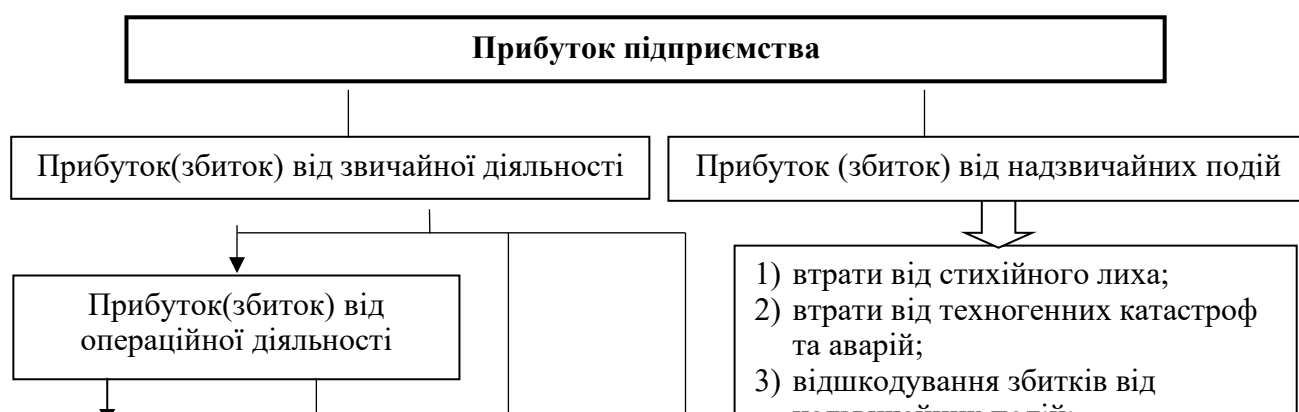
е) чистий прибуток підприємства ($P_{ч}$) визначається як алгебраїчна сума прибутку від звичайної діяльності, доходу, витрат та податку з прибутку від надзвичайної діяльності:

$$P_{ч} = P_{зв.д} + D_{н.д} - V_{н.д} - (D_{н.д} - V_{н.д}) * \%_{податку}, \quad (1.16)$$

де $D_{н.д}$ – доходи від надзвичайної діяльності підприємства, грн.;

$V_{н.д}$ – витрати, пов'язані з надзвичайною діяльністю підприємства, грн.

Всі вищеназвані види прибутку включені у процес формування прибутку підприємства. Під формуванням прибутку розуміють його створення в процесі фінансово-господарської діяльності. Управляти формуванням прибутку означає управляти обсягами реалізації продукції, тобто кількістю і ціною продукції, здійснювати господарську діяльність з найменшими затратами [38]. Загальний прибуток підприємства складається з прибутку, отриманого підприємством від звичайної діяльності та від надзвичайних подій (рис 1.3). Прибуток від звичайної діяльності становить близько 95% загальної суми отриманого підприємством прибутку.

|

Рисунок 1.3 - Загальна схема формування прибутку підприємства
Джерело: [4]

Більша частка прибутку від звичайної діяльності припадає на прибуток від операційної діяльності підприємства (реалізації продукції, робіт, послуг). Прибуток від іншої операційної діяльності складається з прибутку від реалізації оборотних активів (запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, залишків незавершеного виробництва тощо), реалізації іноземної валюти, прибуток від операційної оренди та інших операцій підприємства, що не належать до фінансової або інвестиційної діяльності [4].

Згідно бухгалтерського обліку схема формування прибутку виглядає інакше (рис. 1.4).

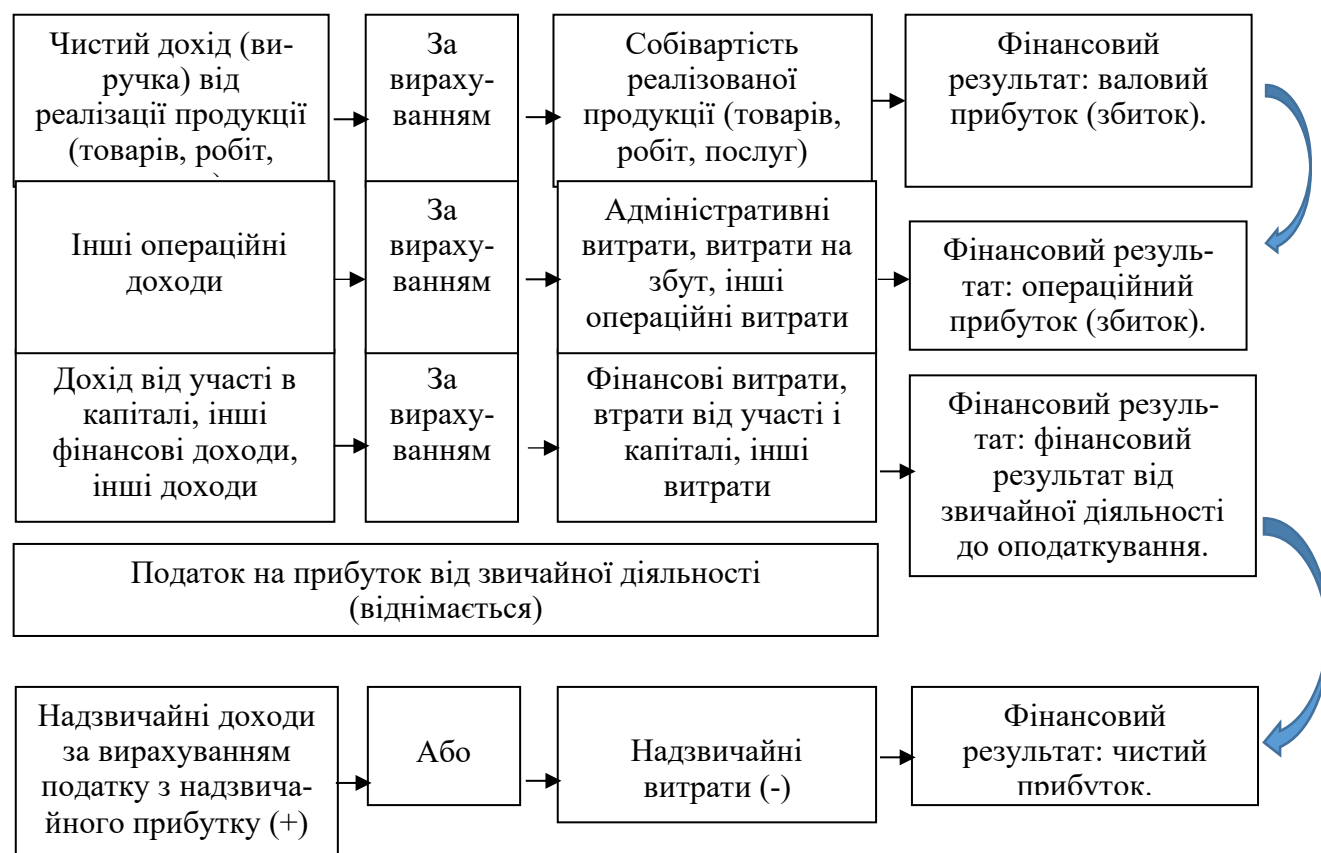

Рисунок 1.4 - Процес формування фінансових результатів
Джерело: [39]

Процес управління формуванням прибутку включає аналіз у перед плановий період і прогнозування обсягів й оптимального складу її формування у плановому періоді. Загальна структура управління формуванням прибутку підприємства відображена на рис. 1.5.

До методів планування формування прибутку підприємства від основної діяльності належать:

- метод прямого по асортиментного розрахунку;
- розрахунок прибутку на основі показника витрат на 1 грн. продукції;

— аналітичний метод.

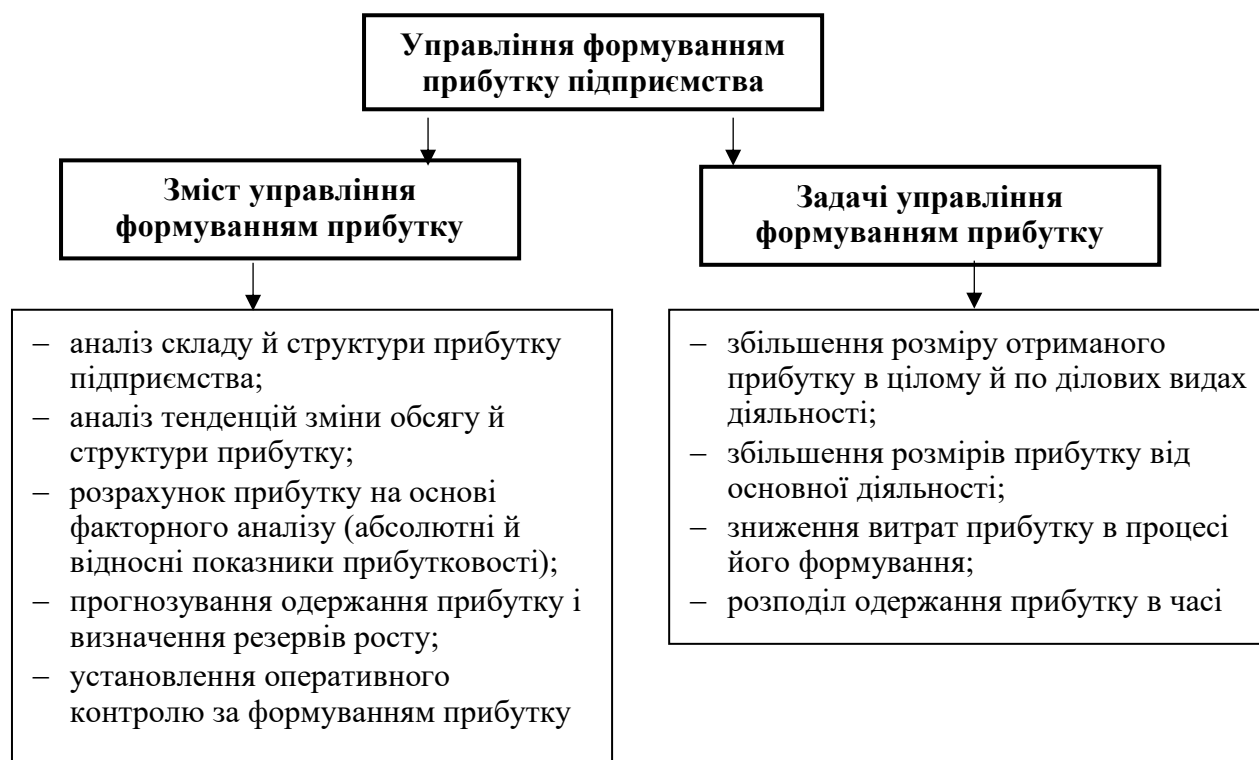

Рисунок 1.5 - Зміст та задачі управління формуванням прибутку

Джерело: [40]

Особливості формування прибутку підприємства в часі мають специфічний характер. Бухгалтерська звітність підприємства дозволяє визначити суму прибутку за звітний період часу за станом на звітну дату. Реальне формування прибутку на підприємстві відбувається постійно, це пов'язано з безперервним процесом фінансової діяльності підприємства. За кожну реалізаційну операцію, пов'язану з відвантаженням продукції, наданням послуг, виконанням робіт або надходженням коштів від здійснення тих або інших видів діяльності, здійснюється процес

формування прибутку. Тому метою управління формуванням прибутку є необхідність розрахувати її обсяг у складі виторгу від реалізації [40].

Прибуток у ринковій економіці є рушійною силою відновлення як виробничих фондів, так і продукції, що випускається.

Використовуючи концепцію життєвого циклу, необхідно пам'ятати, що підприємство має приступати до освоєння нового виду продукції на етапі зростання прибутку для того. Щоб до моменту зниження рентабельності старої продукції випуск нової продукції досяг точки беззбитковості.

Підвищення якості продукції, її дизайну, технічні удосконалення та інші прийоми підтримання попиту на продукцію вимагають додаткових витрат, і тому також мають застосовуватись задовго до того, як рівень рентабельності почне знижуватись, чи принаймні відразу ж, як тільки така тенденція намітиться. Більше того, на гребні попиту поліпшення пропонованого товару може викликати як підвищення ціни на нього, так і (відповідно) прибутку.

Крім того, на розмір прибутку істотний вплив справляють методи регулювання, самостійно обумовлені підприємством на підставі чинних загальних правил організації бухгалтерського обліку при виборі облікової політики. Вони зводяться до таких положень [37]:

- зміна вартості меж віднесення предметів
- вибір порядку нарахування зносу з основних засобів
- вибір порядку нарахування зносу за нематеріальними активами
- вибір методу оцінки спожитих виробничих запасів
- вибір порядку списання витрат з ремонту основних засобів на собівартість продукції
- вибір способу розподілу непрямих витрат між окремим об'єктами обліку і калькулювання
- зміна термінів погашення витрат майбутніх періодів
- вибір методу визначення виручки від реалізації продукції
- створення резервів майбутніх витрат і платежів.

Прибуток залежить від обсягу реалізації продукції. За високої частки постійних витрат у собівартості продукції зростання обсягу реалізації призведе до

ще більшого зростання прибутку в результаті зниження частки постійних витрат, що припадають на одиницю продукції.

Таким чином, прибуток є важливою і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним спонукальним мотивом діяльності підприємців в умовах ринкової економіки, певним гарантом прогресу соціально-економічної системи.

Висновки до розділу I

В першому розділі дипломної роботи було досліджено сутність понять «прибуток» та «прибутковість». Дану категорію досліджувало ряд вчених, які надавали різні варіанти його визначення. На нашу думку найбільш влучним є визначення його як кінцевого результату діяльності підприємства, що становить собою різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво й реалізацію продукції. Крім цього систематизовано функції прибутку, виявлено взаємозв'язок між бухгалтерським і економічним прибутком та проаналізовано дану категорію з позиції нормативних документів, що визначають правила бухгалтерського обліку на підприємстві та з позиції законодавчих документів, що визначають особливості формування прибутку за правилами податкового обліку.

В результаті проведеного дослідження автором було узагальнено критерії оцінки результатів діяльності підприємства, визначено і систематизовано ряд показників, що характеризують рівень прибутковості діяльності підприємства. При аналізі та оцінці прибутковості необхідно враховувати те, що на неї впливають різні фактори, як зовнішні так і внутрішні, які також були проаналізовані в роботі. На основі дослідження теоретичних засад визначення та формування прибутковості діяльності підприємства було виділено три етапи формування резервів підвищення даного показника: аналітичний, організаційний та функціональний. Також було проведено аналіз наступних резервів підвищення прибутковості діяльності підприємства: збільшення обсягу випуску та реалізації, зниження собівартості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення якості продукції, підвищення продуктивності праці тощо. Крім цього автором було проведено ґрунтовний аналіз сучасних підходів до управління

процесом формування прибутковості діяльності підприємства з метою підвищення стабільності його діяльності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ТА ПРИБУТКОВОСТІ ПАТ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування підприємства та його загальна характеристика

Публічне акціонерне товариство «Яготинський маслозавод», створене за рішенням установчих зборів від 04.11.1995 року колективом Орендного підприємства «Яготинський маслозавод», товаровиробниками і громадянами, які вклали свої майнові сертифікати та викупили державне майно, зареєстроване Яготинською районною державною адміністрацією Київської області 25.03.1996 року.

Товариство створене у відповідності до Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Законів України «Про господарські товариства», «Про цінні папери і фондову біржу», інших законодавчих та підзаконних нормативних актів України [41 - 44]. В своїй діяльності Товариство керується цими та іншими нормативними актами, а також цим Статутом, колективним договором, внутрішніми документами Товариства та рішеннями Загальних зборів акціонерів.

За формою власності Товариство є приватним підприємством. Статутний капітал товариства складає 3 796 716 гривень, розділений на 361 592 прості іменні акції номінальною вартістю 10 гривень 50 копійок кожна (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Інформація по акціям ПАТ «Яготинський маслозавод» [45]

Акції Товариства (за категоріями і типами)	Кількість акцій (шт.)	Номінальна вартість акцій (грн.)	Частка у статутному капіталі (%)
Прості іменні	361 592	3 796 716	100,00

Джерело: [45]

Резервний капітал формується у розмірі не менше ніж 15 відсотків Статутного капіталу Товариства шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку

товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого Статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 відсотків суми чистого прибутку Товариства за рік [47].

Середня кількість працівників (осіб) 2017 рік - 909 осіб, 2016 рік – 921 особа [46].

Основні види діяльності [45]:

- перероблення молока, виробництво масла та сиру;
- оптова торгівля молочними продуктами, яйцями, харчовими оліями та жирами;
- роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

99,3614 % акцій належить Приватному акціонерному товариству «Молочний Альянс». Інші юридичні особи - власники простих іменних акцій - 0,0075 %. Фізичні особи - власники простих іменних акцій - 0,6311 % [46].

Створення підприємства у формі ПАТ зумовлює специфіку його структури управління. Вищими органами управління товариством є Загальні збори акціонерів та Наглядова рада, що здійснює контроль діяльності виконавчих органів. На засіданні Правління товариства затверджується особа директора, що отримує повноваження розпоряджатися майном товариства з метою забезпечення його ефективного функціонування. Система корпоративного управління ПАТ «Яготинський маслозавод» має наступну структуру (Рисунок 2.1) [45]:

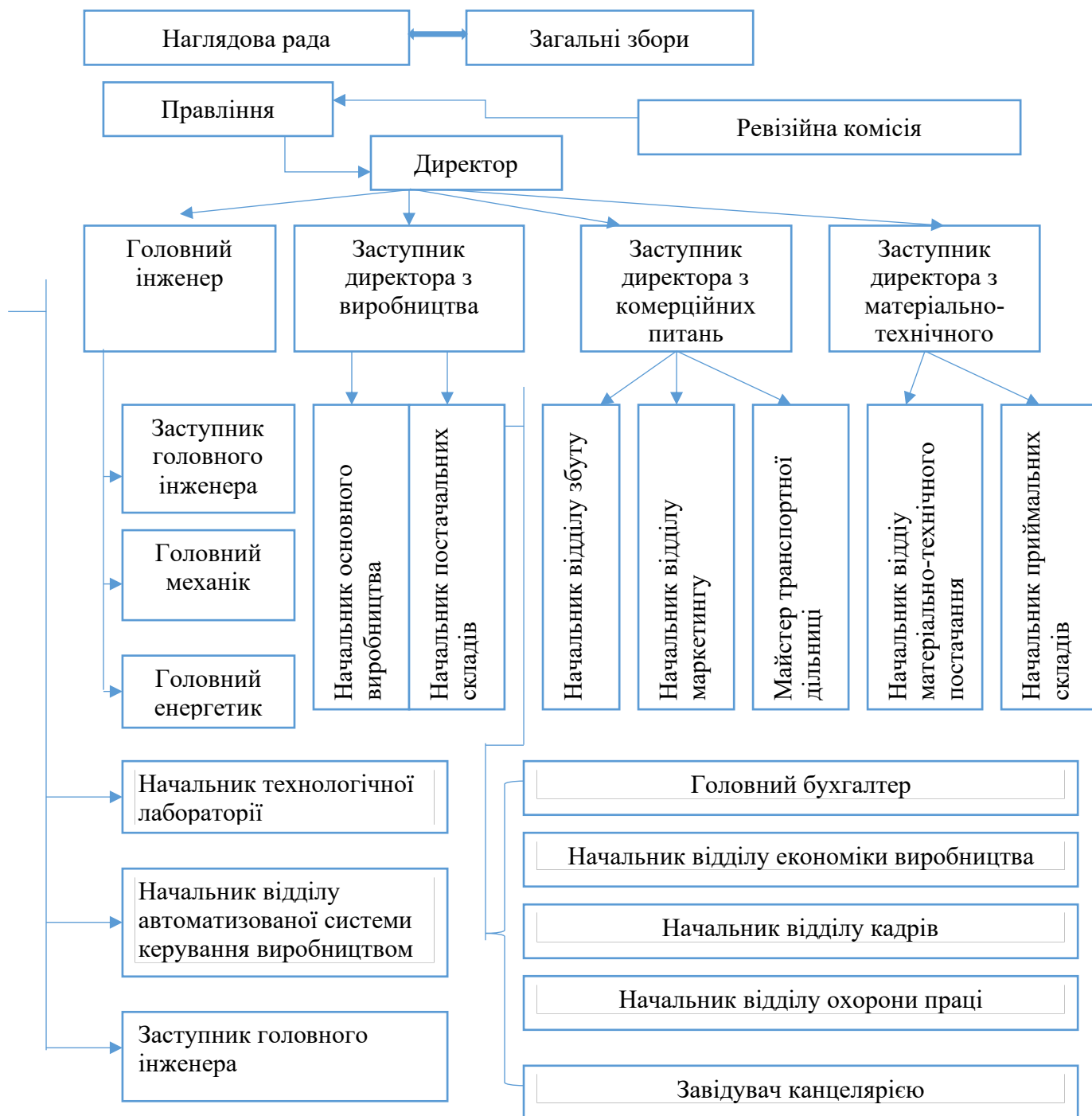

Рис. 2.1. Система управління ПАТ «Яготинський маслозавод»

Начальник технологічної лабораторії

Начальник відділу автоматизованої системи керування виробництвом

Джерело: [45]

ПАТ «Яготинський маслозавод» має філію «Яготинське для дітей», яка розпочала свою роботу 25 жовтня 2012 року. Це унікальний для України окремо розміщений спеціалізований завод з виробництва дитячого молочного харчування,

Начальник відділу економіки виробництва

Начальник відділу кадрів та підготовки кадрів

Начальник відділу охорони праці

Завідувач канцелярією

розташований в екологічно чистому районі Київської області, поряд з територією Згурівського дендропарку. На заводі встановлено технологічно довершене обладнання зі Швеції, Італії, Німеччини, Ізраїлю, Болгарії та інших країн. Під торговою маркою «Яготинське для дітей» випускається повний асортимент молочної продукції для малят від 6 місяців. Відкриття філії говорить про ефективність управління ресурсами підприємства, оскільки розширення виробництва відбувається за рахунок прибутку.

Обсяг виробництва забезпечено за рахунок випуску продукції такої номенклатури: сирно-творожна; масло вершкове; молоко питне; кисло-молочна продукція в асортименті. За 2017 рік ПАТ реалізовано продукції на суму 2700173 тис грн (Табл. 2.2) .

Таблиця 2.2 - Обсяги виробництва та реалізації основних видів продукції ПАТ «Яготинський маслозавод» у 2017 році [46]

No з/п	Основний вид продукції *	Обсяг виробництва			Обсяг реалізованої продукції		
		у натуральній формі (фізична од. вим.**)	у грошовій формі (тис.грн.)	у відсотках до всієї виробленої продукції	у натуральній формі (фізична од. вим.**)	у грошовій формі (тис. грн.)	у відсотках до всієї реалізованої продукції
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Молоко питне	48811	672671	65	49469	684412	64,3
2	Кисломолочна продукція	23078	421623	30,7	23734	430461	30,9
3	Сирно-творожна продукція	3227	216529	4,3	3673	257260	4,8

Джерело: [62]

На рисунку 2.2 відображено структуру основних видів продукції ПАТ «Яготинський маслозавод» [46].

Рисунок 2.2 – Структура виробництва основних видів продукції ПАТ
«Яготинський маслозавод» (фізичні одиниці виміру)

Джерело: складено автором

Аналіз обсягів і структури виробництва та реалізації основних видів продукції ПАТ «Яготинський маслозавод» показав, що найбільша доля припадає на питне молоко – 65%. Таким чином, в натуральному виразі обсяги виробництва даного виду продукції більш ніж в два рази перевищують обсяги виробництва сумарно всіх інших видів товарів підприємства. Проте, якщо порівнювати обсяги реалізації у грошовій формі, то доля питного молока становитиме 51% (табл. 2.3, рис. 2.3) [46].

Рисунок 2.3 – Структура реалізації основних видів продукції ПАТ
«Яготинський маслозавод» (тис. грн.)

Джерело: складено автором

Таблиця 2.3 - Аналіз зміни обсягів виробництва основних видів продукції
ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

No з/п	Основний вид продукції*	Обсяг виробництва			Зміна обсягу виробництва продукції			
		2015 (тис.г рн.)	2016 (тис. грн.)	2017 (тис. грн.)	Абс., тис.грн (2016/2 015)	Темп зміни (%) (2016/2015)	Абс., тис.грн (2017/20 16)	Темп зміни (%) (2017/2016)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Молоко питне	45063 5	54479 3	67267 1	94158	121	127878	123
2	Кисломоло чна продукція	29460 8	343 613	42162 3	49005	117	78010	123
3	Сирно- творожна продукція	21388 8	189 176	21652 9	-24712	88	27353	114

Джерело: [42]

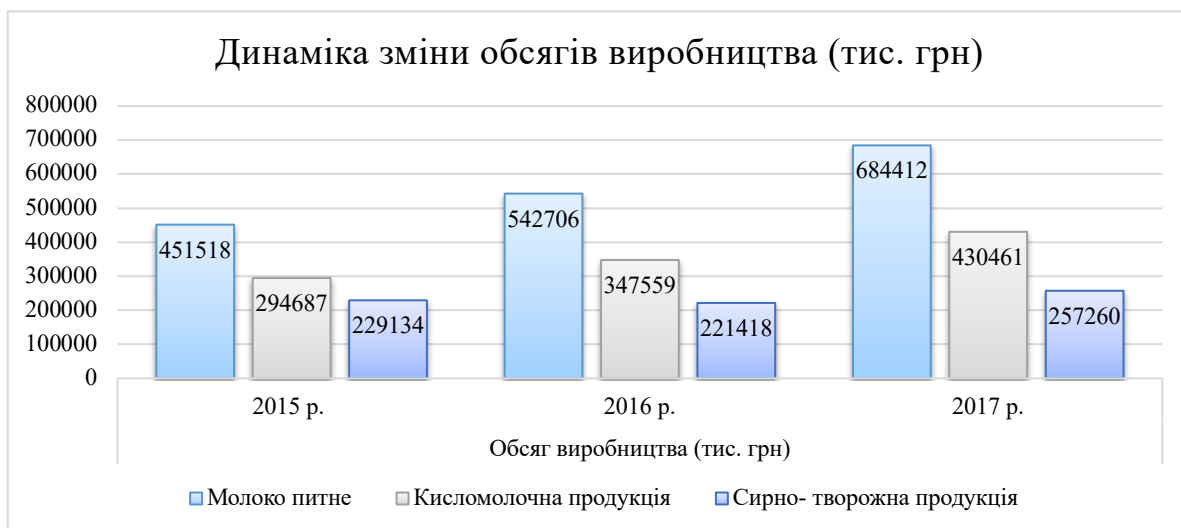

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни обсягів виробництва ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Крім того, важливо провести аналіз обсягів реалізації продукції підприємства. Динаміка зміни обсягів реалізації продукції ПАТ «Яготинський маслозавод» наведена в таблиці 2.4 та на рисунку 2.5 [46].

Таблиця 2.4 – Динаміка зміни обсягів реалізації продукції ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

№ з/п	Осн. вид прод.*	Обсяг реалізації			Зміна обсягу реалізації продукції			
		2015 (тис. грн.)	2016 (тис. грн.)	2017 (тис. грн.)	Абс., тис.грн (2016/2015)	Темп зміни (%) (2016/2015)	Абс., тис.грн (2017/2016)	Темп зміни (%) (2017/2016)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Молоко питне	451518	542706	684412	91188	120	141706	126
2	Кисломолочна продукція	294687	347559	430461	52872	118	82902	124
3	Сирно-творожна продукція	229134	221418	257260	-7716	97	35842	116

Джерело: [42]

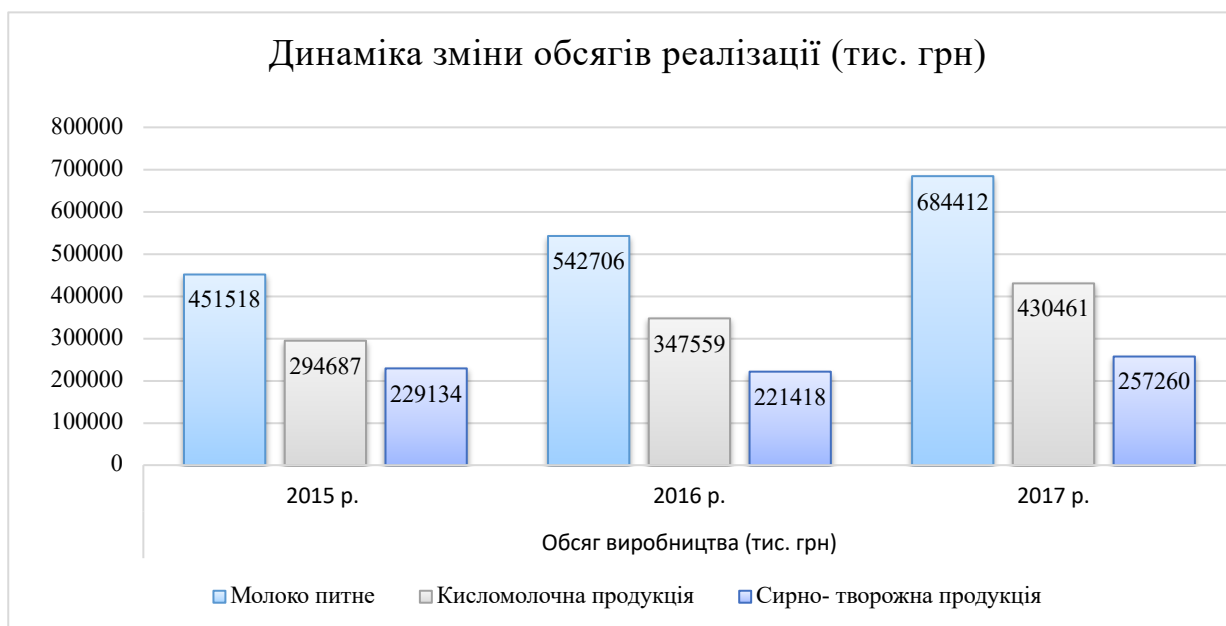

Рисунок 2.5 – Зміна обсягів реалізації ПАТ «Яготинський маслозавод»
Джерело: складено автором

Проведений аналіз обсягів виробництва і реалізації продукції за 2015 – 2017 роки показав, що підприємство постійно нарощує обсяги виробництва і реалізації основних видів продукції, що є свідченням ефективного процесу управління підприємством. Так, за даний період найбільше зросли дані показники для питного молока, що займає найбільшу питому вагу у структурі виробництва ПАТ «Яготинський маслозавод».

Наступним кроком є проведення аналізу вартості основних засобів підприємства, що дасть нам змогу визначити стан виробничих потужностей (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Аналіз зміни вартості основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Найменування основних засобів	Власні основні засоби *						
	2015, тис.грн	2016, тис.грн	2017, тис.грн	Абс., тис.грн (2016/2015)	Темп зміни (%) (2016/2015)	Абс., тис.грн (2017/2016)	Темп зміни (%) (2017/2016)
будівлі та споруди	44 493	47878	58552	3385	108	10674	122
машини та обладнання	110 458	122511	141053	12053	111	18542	115
транспортні засоби	1 111	805	787	-306	72	-18	98
земельні ділянки	0	0	0	0	0	0	0
інші основні засоби	6 154	4262	13730	-1892	69	9468	332
Всього	162 216	175456	214122	13240	108	38666	122

*Орендовані основні засоби підприємство не використовує

** Основні засоби не виробничого призначення = 0

Джерело: [46]

На підприємстві амортизація основних засобів нараховується із застосуванням прямолінійного методу. Строки корисного використання встановлюються для кожного об'єкта основних засобів окремо. Середні строки корисного використання для груп основних засобів становлять: будинки та споруди - 15 років; машини та обладнання - 10 років; транспортні засоби - 9 років; інші основні засоби - 5 років. Первісна вартість основних засобів на кінець звітної періоду: 384869 тис.грн., ступінь зносу основних засобів: 44,36%, ступінь використання основних засобів: 100%, сума нарахованого зносу: 170747 тис.грн. Аналіз зміни вартості основних засобів за період 2015 – 2017 років свідчить, що підприємство нарощує свої виробничі потужності, оскільки їх вартість зростає майже по всіх групах. В цілому, ПАТ «Яготинський маслозавод» має потужну виробничу базу, яка складається з власних основних засобів [46, 48].

Таблиця 2.6 – Аналіз зміни структури основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Найменування основних засобів	Власні основні засоби *							
	2015, тис. грн	Стукт. основн. засобів, %	2016, тис. грн	Стукт. основн. засобів, %	2017, тис. грн	Стукт. основн. засобів, %	Відносна зміна структури (2016/2015)	Відносна зміна структури (2017/2016)
будівлі та споруди	44 493	27	47878	27	58552	27	0%	1
машини та обладнання	110 458	68	122511	70	141053	66	1,03	0,94
транспортні засоби	1 111	4	805	1	787	1	3%	15%
земельні ділянки	0	0	0	0	0	0	0	0
інші	6 154	1	4262	2	13730	6	100%	100%
Всього	162 216	100	175456	100	214122	100	0%	0%

Джерело: [46]

Аналіз проведений в таблиці 2.6 показав, що в структурі основних засобів переважають машини та обладнання, у 2017 році 70%. 27 % на протязі трьох років складають будівлі і споруди.

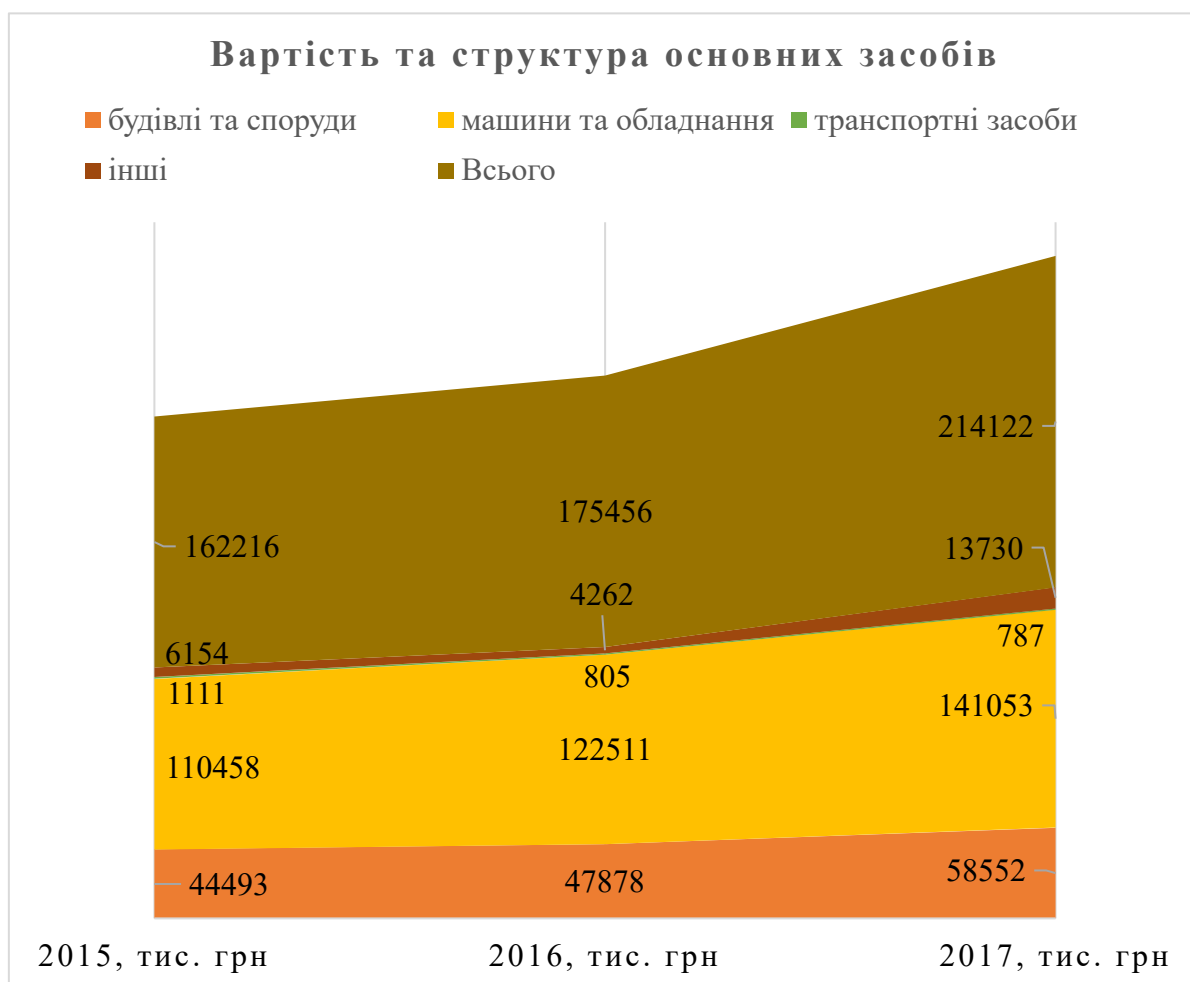

Рисунок 2.6 – Вартість та структура основних засобів ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Вартість чистих активів Товариства за попередній та звітний періоди була розрахована згідно з «Методичними рекомендаціями Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо визначення вартості чистих активів акціонерних товариств» від 17.11.2004 року № 485. Станом на 31 грудня 2016 року вартість чистих активів Товариства становить – 236508.0 тис. грн., що на 232711.0 тис. грн. більше розміру статутного капіталу. Станом на 31 грудня 2017 року вартість чистих активів Товариства становить – 400983.0 тис. грн., що на 397186.0 тис. грн. більше розміру статутного капіталу [46].

Товариство є емітентом іменних відсоткових облігацій двох серій С та D загальною номінальною вартістю 200 000 тис. грн., строк погашення яких настає у

2024-2025 роках. Станом на 31.12.2017 року Товариство має зобов'язання за випущеними облігаціями в сумі 201670 тис. грн., у тому числі за номінальною вартістю – 193010 тис. грн., премія за випущеними облігаціями – 3572 тис. грн., відсотки за випущеними облігаціями, строк сплати яких не настав - 5088 тис. Грн [46].

Наступним етапом є аналіз зміни обсягів зобов'язань ПАТ «Яготинський маслозавод», які складаються з: довгострокових зобов'язань, короткострокових кредитів банку, поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, короткострокової заборгованості за розрахунками з бюджетом тощо (Таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Аналіз зміни обсягів зобов'язань ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Вид зобов'язань	2015, тис.грн	2016, тис.грн	2017, тис.грн	Абс., (2016/2 015)	Темп зміни (%), (2016/2015)	Абс., (2017/2 016)	Темп зміни, (%), (2017/2 016)
Загальні зобов'язання, що складаються з:	420937	467125	559974	46188	111	92849	120
довгострокових зобов'язань	199260	207 018	201670	7758	104	-5348	97
Короткострокових кредитів банків	35341	-	75964	-	-	-	-
поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	69502	72 125	116092	2623	104	43967	161
поточної кредиторської заборгованості за рохрахунками з бюджетом, у тому числі: з податку на прибуток	17237	11 435	11153	-5802	66	-282	98
			8733	-	-	-	-

Продовження таблиці 2.7

поточної кредиторської	1002	551	841	-451	55	290	153
------------------------	------	-----	-----	------	----	-----	-----

заборгованості за розрахунками зі страхування							
поточної кредиторської заборгованості з оплати праці	1916	2 047	2918	131	107	871	143
поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з учасниками	-	601	594	-	-	-7	99%
поточної кредиторської заборгованості із внутрішніх розрахунків	90942	162 248	124334	71306	178	-37914	77
поточні забезпечення	4321	4 969	5976	648	115	1007	120
інші поточні зобов'язання	4321	6 131	20432	1810	142	14301	333

Джерело: складено автором

Таким чином, з проведеного в таблиці аналізу видно, що загальні зобов'язання підприємства зростають на протязі останніх трьох років. Темп зростання зобов'язань у 2016 порівняно з 2015 роком становить 111%, а у 2017 році в порівнянні з 2016 – 120%.

Таблиця 2.8 – Аналіз зміни структури зобов'язань ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Вид зобов'язань	2015, тис. грн	Структура зобов'язань, %	2016, тис. грн	Структ. зобов'язань, %	2017, тис. грн	Структ. зобов'язань, %	Відн. з мін. структури (2016/2015)	Відн. змін структури (2017/2016)
Загальні зобов'язання, що складаються з:	420937	100	467125	100	559974	100	-	-
довгострокових зобов'язань	199260	47	207018	44,5	201670	36	-5%	-19%
короткострокових кредитів банків	35341	8	-	-	75964	14	-	-
поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	69502	17	72125	15,5	116092	21	-9%	35%
поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом	17237	4	11435	2	11153	2	-50	0%
поточної кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування	1002	0	551	0,05	841	0	-	-1%

Продовження таблиці 2.8

поточної кредиторської	1916	0	2 047	0,05	2918	1	-	19%
------------------------	------	---	-------	------	------	---	---	-----

заборгованості з оплати праці								
поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з учасниками	-	-	601	-	594	0	-	-
поточної кредиторської заборгованості із внутрішніх розрахунків	9094 2	22	162 248	35	1243 34	22	-59	37%
поточні забезпечення	4321	1	4 969	1	5976	1	0	0%
інші поточні зобов'язання	4321	1	6 131	1	2043 2	4	0	300%

Джерело: складено автором

Таким чином, в структурі зобов'язань ПАТ «Яготинський маслозавод» найбільшу частку складають довгострокові зобов'язання – 36%. Останні 3 роки даний показник має спадну динаміку (рис. 2.7).

Рисунок 2.7 – Структури зобов'язань ПАТ «Яготинський маслозавод» у 2017 році [46]

Джерело: складено автором

Також, суттєву частку в структурі зобов'язань ПАТ «Яготинський маслозавод» мають: поточна кредиторська заборгованість з внутрішніх розрахунків, поточна кредиторська заборгованість за товари роботи, послуги, а також поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом. Така структура свідчить про нормальний платоспроможний стан підприємства і його здатність вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями [46].

Загалом, оцінюючи середовище діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод», доцільним буде зазначити, що у 2017 році молочна галузь України, як і інші галузі української економіки, суттєво постраждали внаслідок політичної нестабільності та падіння економіки. Перспективи галузі багато в чому залежатимуть від того,

наскільки реально сьогодні можна вибудувати партнерські відносини між усіма учасниками ринку, що дозволить через механізм еквівалентного ціноутворення створити необхідні економічні умови для збільшення поголів'я молочних корів за рахунок власного відтворення стада та закупівлі племінних телиць, нетелей та корів, а також зростання обсягів виробництва молока завдяки збільшенню продуктивності дійного стада [50]. Неузгоджена цінова політика основних учасників на ринку, яка суттєво знижує прибутковість та мотивацію до розвитку молочного скотарства, повільне формування системи збуту продукції і недостатня кількість обслуговуючих кооперативів, а також складна демографічна ситуація у сільській місцевості, де середній вік мешканців вже давно сягнув позначки понад 55 років при відсутності будь-яких перспектив вирішення проблеми відсутності нових робочих місць для молоді, негативно впливає на розвиток молочно переробної галузі.

2.2 Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Першим етапом аналізу фінансово-економічного стану підприємства є аналіз його звітності, а саме структури та динаміки показників балансу. Вертикальний (структурний) аналіз активів ПАТ «Яготинський маслозавод» наведено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Структура активів ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Актив	2015		2016		2017	
	Тис. грн.	Структура, %	Тис. грн.	Структура, %	Тис. грн.	Структура, %
1	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	674	0%	499	0%	2498	1%
Незавершене будівництво	2703	2%	364	0%	336	0%
Основні засоби	162216	98%	175456	96%	214122	73%
Інші фінансові інвестиції	0	0%	6102	3%	77225	26%

Продовження таблиці 2.9

Відстрочені податкові активи	136	0%	0	0	0	0
Усього за розділом I	165729	26%	182421	26%	294181	31%
II. Оборотні активи						
Запаси	133603	29%	104155	20%	122105	18%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	155329	34%	212497	41%	285378	43%
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	51	0%	951	0%	24	0%
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	3884	1%	3675	1%	8154	1%
Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	137340	30%	151493	29%	233296	35%
Інша поточна дебіторська заборгованість	5772	1%	5351	1%	418	0%
Гроші та їх еквіваленти	17455	4%	35123	7%	14314	2%
Готівка	15	2%	396	0%	14	0%
Інші оборотні активи	8133	2%	7967	2%	3087	0%
Витрати майбутніх періодів	1161	0%	0	0	0	
Усього за розділом II	462728	74%	521212	74%	666776	69%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0	0
Баланс	628457	100	703633	100	960957	100

Джерело: складено автором

З таблиці 2.9 видно, що більшу частину активу підприємства складають оборотні активи. Однак слід зазначити, що їх частка знизилась з 74% у 2016 р. до 69%. Основу оборотних активів підприємства складають запаси та дебіторська заборгованість.

Частка запасів у складі оборотних засобів у 2017 році склала 18%. Слід відзначити зростання частки дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги з 34% у 2015 р. до 43% у 2017 р. Негативним слід вважати зростання частки дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом до 24% у 2017 р.

Отже, з табл. 2.8 видно, що обсяг оборотних активів ПАТ «Яготинський маслозавод» перевищує обсяг необоротних. Наглядно узагальнена структура активів підприємства наведена на рис. 2.8.

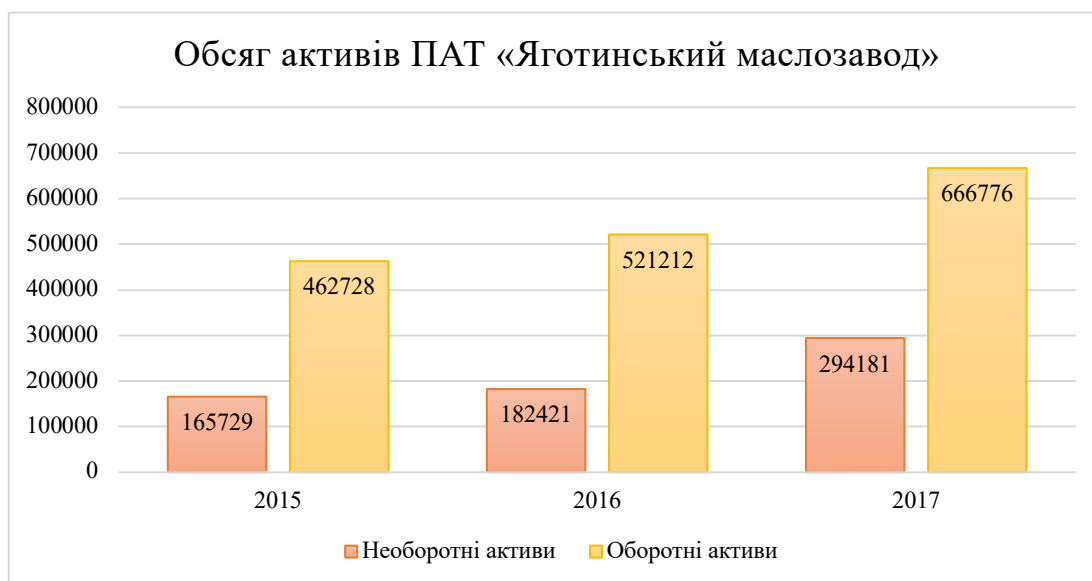

Рисунок 2.8 – Обсяг оборотних активів ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Джерело: складено автором

З таблиці 2.9 простежується наступна динаміка: у структурі активу частка необоротних активів у 2015 р. склала 26%, однак до 2017 р. зросла до 31%. Зважаючи на зростання загального обсягу активів, така динаміка свідчить про підвищення рівня забезпечення підприємства виробничими потужностями.

Горизонтальний аналіз активів ПАТ «Яготинський маслозавод» наведено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Горизонтальний аналіз активів ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Актив	2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016	
	Тис. грн.	Тис. грн.	Тис. грн.	Абс. зміна (тис.грн)	Темп зміни, %	Абс. зміна (тис. грн)	Темп зміни, %
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	674	499	2498	-175	74%	1999	501%
Незавершене будівництво	2703	364	336	-2339	13%	-28	92%
Основні засоби	162216	175456	214122	13240	108%	38666	122%
Інші фінансові інвестиції	0	6102	77225	6102	-	71123	1266%
Відстрочені податкові активи	136	0	0	-136	0	0	0%
Усього за розділом I	165729	182421	294181	16692	110%	111760	161%
II. Оборотні активи							
Запаси	133603	104155	122105	-29448	78%	17950	117%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	155329	212497	285378	57168	137%	72881	134%
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	51	951	24	900	1865%	-927	3%
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	3884	3675	8154	-209	95%	4479	222%
Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	137340	151493	233296	14153	110%	81803	154%
Інша поточна дебіторська заборгованість	5772	5351	418	-421	93%	-4933	8%
Гроші та їх еквіваленти	17455	35123	14314	17668	201%	-20809	41%
Готівка	15	396	14	381	2640%	-382	4%
Інші оборотні активи	8133	7967	3087	-166	98%	4880	39%
Витрати майбутніх періодів	1161	0	0	-1161	0%	0	0

Продовження таблиці 2.10

Усього за розділом II	46272 8	52121 2	666776	58484	113%	145564	128%
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	62845 7	70363 3	960957	75176	112%	257324	137%

Джерело: складено автором

По-перше, слід відзначити зростання обсягу активів підприємства на 75176 тис. грн. – темп зростання 112% у 2016 р. та 257324 тис. грн. – темп зростання 137% за 2017 р.

По-друге, спостерігається зростання обсягів як необоротних, так і оборотних активів. Слід зазначити, що баланс підприємства за 2017 р. свідчить про значне оновлення виробничих засобів.

Узагальнена динаміка оборотних та необоротних активів підприємства простежується на рис. 2.8.

Причини зростання обсягу оборотних активів у 2017 р. полягають у підвищенні обсягу наступних їх складових:

- загального темп зростання запасів на 134% у порівнянні до показника 2016 р.;
- обсягу дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, який збільшився на 37% та 34% відповідно у 2016 та 2017 роках;
- суми заборгованості за виданими авансами також зросла, темп зростання становить – 222 %.

Позитивною тенденцією динаміки активів підприємстві є зменшення обсягу дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 927 тис. грн. або на 97%.

При цьому також слід відзначити низький обсяг грошових коштів у балансі підприємства. Відтак, це свідчить про недостатній рівень забезпеченості діяльності підприємства вільними грошовими коштами, що необхідні для фінансування щоденних операцій. Перевагою їх використання є те, що у них необмежені

можливості користування, що є особливо важливим для проведення термінових операцій.

Загалом, діяльність ПАТ «Яготинський маслозавод» є забезпеченою оборотними коштами.

Формування ефективної структури активу товариства відбувається за рахунок його капіталу, який у балансі відображений у складі пасивів. Для забезпечення оптимального співвідношення складових активу слід забезпечити й оптимальне формування пасиву. Ефективність системи управління формуванням капіталу, в першу чергу характеризується складом, структурою та динамікою капіталу підприємства. За рахунок яких складових відбулась зміна структури капіталу товариства можна визначити в процесі аналізу динаміки пасивів, наведеного у табл. 2.7 [46].

Таблиця 2.11 – Структура пасивів ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Види джерел фінансових ресурсів для формування майна	2015		2016		2017	
	Тис. грн	Структура, %	Тис. грн	Структура, %	Тис. грн	Структура, %
1	2	3	4	5	6	7
I. Власний капітал						
Статутний капітал	3797	2%	3797	2%	3797	1%
Інший додатковий капітал	4395	2%	0	0%	0	0%
Резервний капітал	2000	1%	0	0%	0	0%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	197328	95%	232711	98%	397186	99%
Усього за розділом I	207520	33%	236508	34%	400983	42%
II. Довгострокові зобов'язання						
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	199260	100%	207018	100%	201670	100%

Продовження таблиці 2.11

Усього за розділом III	199260	32%	207018	29%	201670	21%
III. Поточні зобов'язання						
Короткострокові кредити банків	35341	16%	0	0	75964	21%
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	69502	31%	72125	28%	116092	32%
Поточні зобов'язання за розрахунками:						
з одержаних авансів	0	0%	0	0%	0	0%
з бюджетом	17237	8%	11435	4%	11153	3%
з позабюджетних платежів	4321	2%	4969	2%	5976	2%
зі страхування	1002	0%	551	0%	841	0%
з оплати праці	1916	1%	2047	1%	2918	1%
з учасниками	0	0%	601	0%	594	0%
із внутрішніх розрахунків	90942	41%	162248	62%	124334	35%
Інші поточні зобов'язання	1416	1%	6131	2%	20432	6%
Усього за розділом III	221677	35%	260107	37%	358304	37%
IV.Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0	0	0	0
Баланс	628457	100	703633	100	960957	100

Джерело: складено автором

З табл. 2.11 можна зробити висновок, що діяльність ПАТ «Яготинський маслозавод» фінансується, в першу чергу, за рахунок позикових коштів, однак підприємство володіє значною сумою власних коштів.

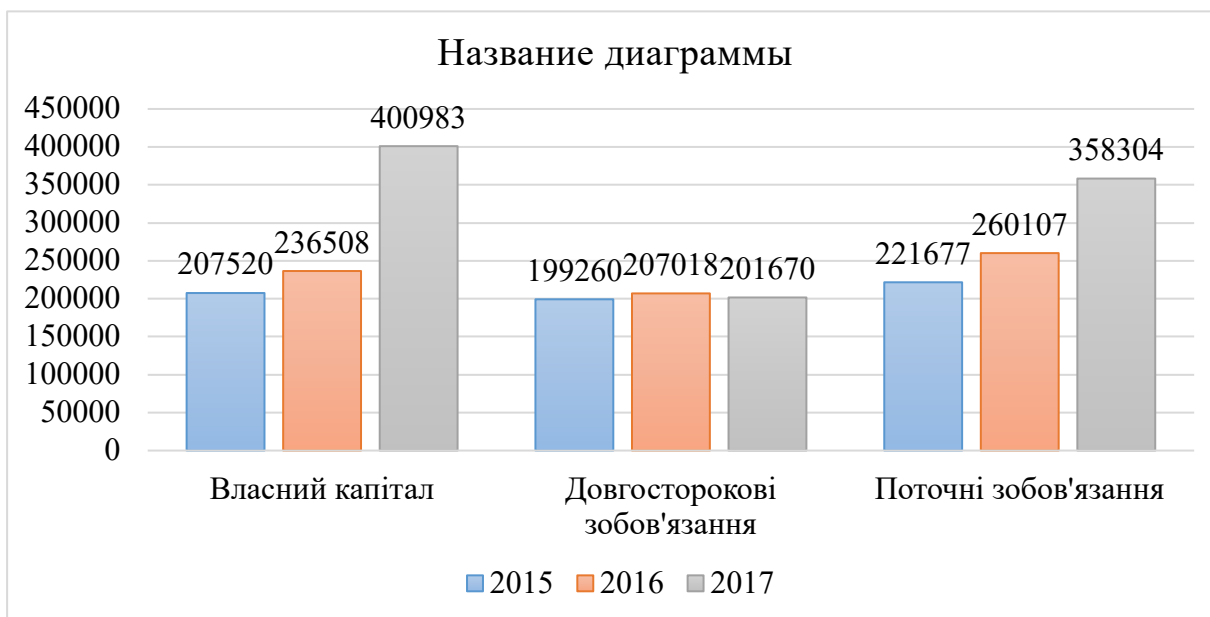

Рисунок 2.9 – Динаміка пасивів ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Так, частка власного капіталу у загальній сумі пасивів підприємства є достатньо високою та має тенденцію до зростання з 33% у 2015 р. до 42% у 2016 р.

Позикові кошти підприємства складають поточні зобов'язання, у складі яких суттєву частку займають поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків 62% у 2016 р. та 35% у 2017 році, а також поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та 28% у 2016 р. та 32% у 2017 році.

На рис. 2.4 можна побачити на скільки обсяг поточних зобов'язань перевищує обсяг довгострокових. Крім того, у 2015 - 2017 р. існує динаміка збільшення частки поточних зобов'язань.

На рисунку 2.12 проведено горизонтальний аналіз пасиву балансу.

Таблиця 2.12 – Горизонтальний аналіз пасивів ПАТ «Яготинський

маслозавод» [46]

Види джерел фінансових ресурсів для формування майна	2015	2016	2017	2016/2015		2017/2016	
	Тис. грн	Тис. грн	Тис. грн	Абсолют на зміна (тис.грн)	Темп зміни, %	Абсолютна зміна (тис.грн)	Темп зміни, %
1	2	4	6	5	5	7	8
I. Власний капітал							
Статутний капітал	3797	3797	3797	0	100%	0	100%
Інший додатковий капітал	4395	0	0	-4395	0%	0	0
Резервний капітал	2000	0	0	-2000	0%	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	197328	232711	397186	35383	118%	164475	171%
Усього за розділом I	207520	236508	400983	28988	114%	164475	170%
II. Довгострокові зобов'язання							
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	199260	207018	201670	7758	104%	-5348	97%
Усього за розділом II	199260	207018	201670	7758	104%	-5348	97%
III. Поточні зобов'язання							
Короткострокові кредити банків	35341	0	75964	-35341	0%	75964	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	69502	72125	116092	2623	104%	43967	161%
Поточні зобов'язання за розрахунками:							
з одержаних авансів	0	0	0	0	0	0	0
з бюджетом	17237	11435	11153	-5802	66%	-282	98%
з позабюджетних платежів	4321	4969	5976	648	115%	1007	120%
зі страхування	1002	551	841	-451	55%	290	153%

Продовження таблиці 2.12

з оплати праці	1916	2047	2918	131	107%	871	143%
з учасниками	0	601	594	601		-7	99%
із внутрішніх розрахунків	90942	162248	124334	71306	178%	-37914	77%
Інші поточні зобов'язання	1416	6131	20432	4715	433%	14301	333%
Усього за розділом III	221677	260107	358304	38430	117%	98197	138%
IV.Зобов'язанн, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0	0	0	0	0	0	0
Баланс	628457	703633	960957	75176	112%	257324	137%

Джерело: складено автором

Згідно проведених розрахунків у табл. 2.12 можна зробити наступні висновки:

- загальна сума капіталу підприємства за 2016 р. зросла на 75176 тис. грн., темп зростання склав – 112%. У 2017 р. даний показник зріс на 257324 тис. грн. (темп зростання 137%);
- обсяг власного капіталу збільшився у 2016 р. на 28988 тис. грн. (темп зростання 114%), за 2017 р. збільшився на 164475 тис. грн. (темп зростання 170%);
- у складі пасивів варто відзначити високий темп зростання поточних зобов'язань: у 2016 р. темп приросту склав 117%, у 2017 р. – 138%.

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що підприємство в значній мірі забезпечення власним капіталом і оборотними засобами. В структурі пасиву, не суттєво переважають поточні зобов'язання. Загалом, більшість показників балансу мають позитивну динаміку, що свідчить, про розвиток підприємства. Слід зазначити, що баланс підприємства за 2017 р. свідчить про значне оновлення виробничих засобів. Однак, для оцінки діяльності підприємства, вертикального і горизонтального аналізу активів і пасивів балансу не достатньо. Необхідно провести аналіз показників фінансового стану ПАТ «Яготинський маслозавод». А також ряду важливих показників, що характеризують його виробничо-господарську діяльність. Отже, спершу проведемо аналіз майнового стану

підприємства за допомогою розрахунку показників використання основних засобів (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13 – Аналіз показників майнового стану ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Показник	Рік			Темп приросту, %	
	Норматив- не значення	2015	2016	2017	
1		2	3	4	5
Коефіцієнт зносу основних засобів	зменшення	0,43	0,45	0,44	5%
Коефіцієнт придатності основних засобів	зростання	0,57	0,55	0,56	-4%
Коефіцієнт оборотності основних засобів	збільшення	6,95	9,83	10,39	41%
Частка основних засобів в необоротних активах	зменшення	0,98	0,96	0,73	-2%
Частка основних засобів в сукупних активах	зменшення	0,26	0,25	0,22	-4%
Фондовіддача	збільшення	7,54	9,01	10,54	19%
Фондомісткість	зменшення	0,13	0,11	0,09	-15%

Джерело: складено автором

Аналіз показників цієї групи не виявив проблем з Фондомісткістю та Фондовіддачею основних засобів. За даними розрахунків наведених в таблиці 2.13 можна зробити висновок, що показник фондовіддачі демонструє динаміку до зростання, а показник фондомісткості навпаки зменшується, що говорить про ефективність управління основними засобами. Коефіцієнт зносу на протязі трьох останніх років суттєво не змінився та знаходиться в межах 0,43 – 0,44, що говорить про своєчасну модернізацію підприємством своїх основних засобів. Коефіцієнт оборотності основних засобів також зростає за період 2015 – 2017 рр., що свідчить про зростання чистого доходу від реалізації продукції та ефективне використання виробничих потужностей підприємством. Що стосується частки основних засобів в необоротних та сукупних активах, то для даного підприємства, яке щороку нарощує обсяги виробництва та має стійкі позиції на ринку, зниження значення даних показників носить позитивний характер.

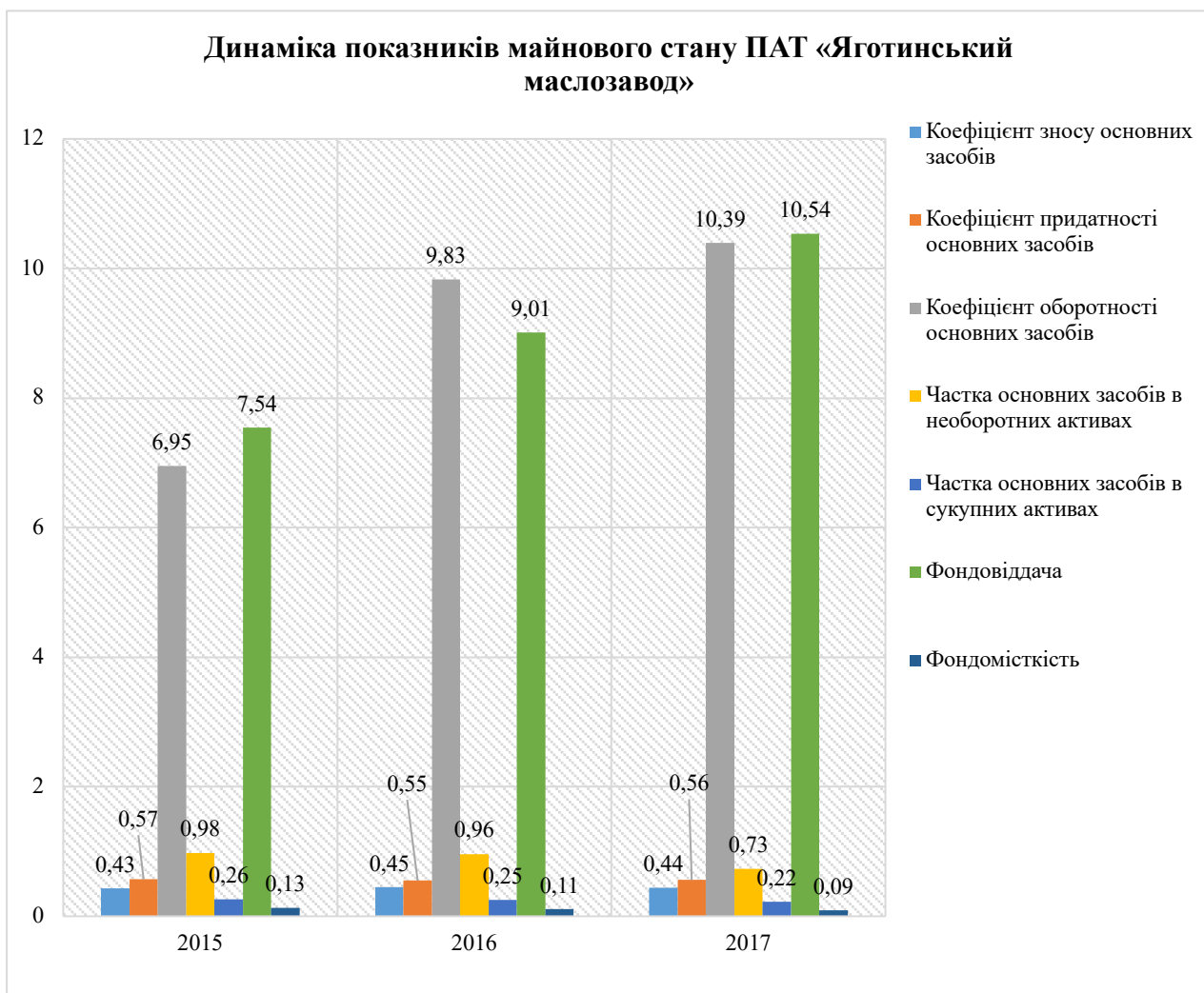

Рисунок 2.10 – Динаміка показників майнового стану ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Наступним етапом, проведемо аналіз показників ділової активності підприємства (Табл. 2.14, рис. 2.10).

Таблиця 2.14 – Аналіз показників ділової активності ПАТ «Яготинський маслозавод» [46]

Назва показника	Нормативне значення	Роки			Темп приросту, %	
		2015	2016	2017	2016/2015	2017/2016
Оборотність запасів	збільшення	9,5	14,6	16,8	54%	15%
Термін оборотності запасів, днів	зменшення	38,4	25	21,7	-35%	-13%

Продовження таблиці 2.14

Середній термін одержання платежу, днів	збільшення	66,5	67,4	71,1	1%	5%
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	збільшення	21	39,6	34,8	89%	-12%
Оборотність активів	збільшення	2,6	2,9	2,8	12%	-3%
Показник заборгованості, %	зменшення	0,7	0,7	0,6	0%	-14%
Коефіцієнт покриття відсотків	збільшення	2,4	3,8	4,2	58%	11%

Джерело: складено автором

Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів. Таким чином, для підприємства краще, щоб даний показник зростав. Для ПАТ «Яготинський маслозавод» на протязі трьох аналізованих років даний показник суттєво не змінювався [46].

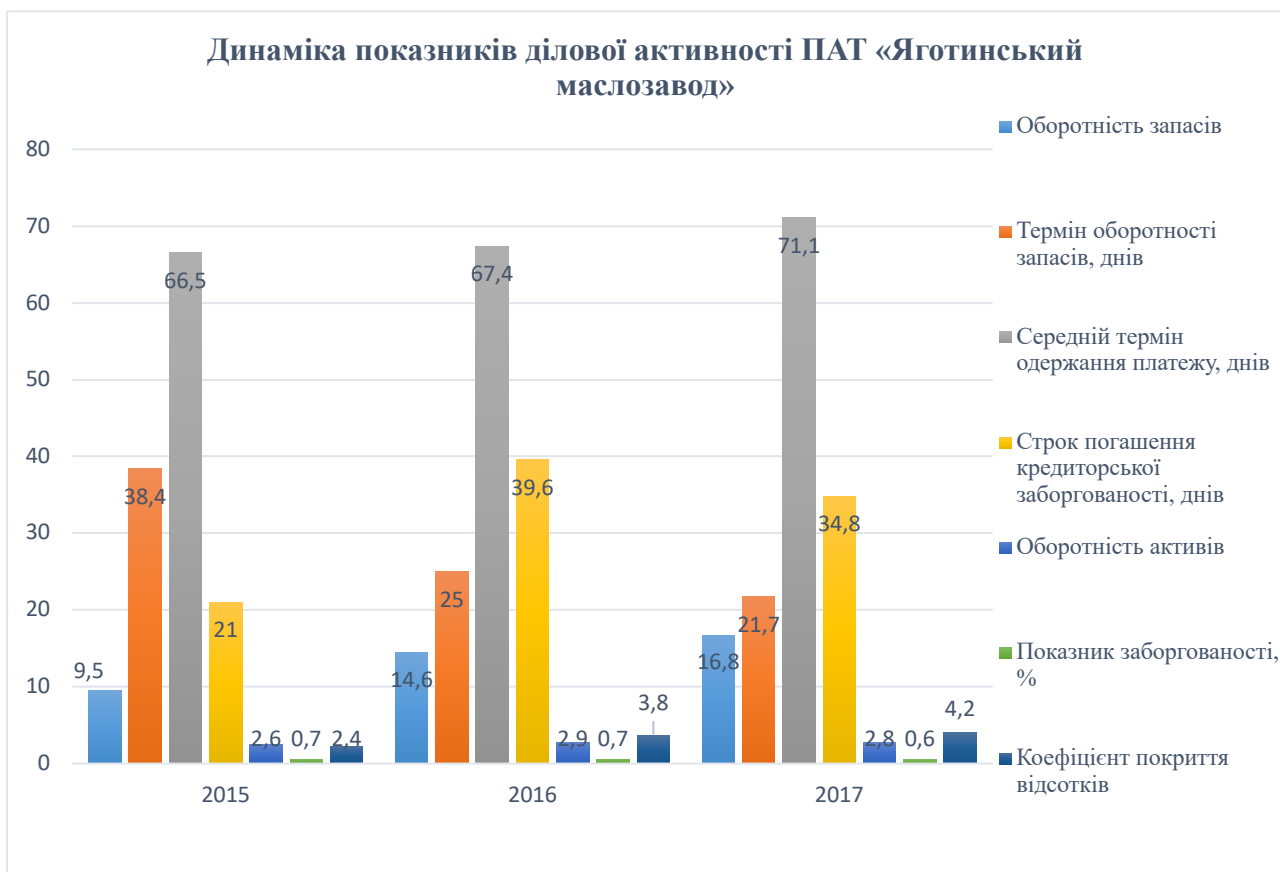

Рисунок 2.10 - Аналіз показників ділової активності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

У процесі господарської діяльності підприємство дає товарний кредит для споживачів своєї продукції, тобто існує розрив у часі між продажем товару й надходженням оплати за нього, у результаті чого виникає дебіторська заборгованість. Складно сформулювати однозначний висновок про вплив дебіторської заборгованості на фінансовий стан компанії. З одного боку, дебітори відволікають фінансові ресурси компанії. Це може привести до збільшення фінансових витрат у зв'язку з необхідністю додаткового залучення кредитних коштів. Однак з іншого боку, збільшення товарного кредитування клієнтів дозволяє підвищити рівень збуту, адже в багатьох сферах можливість отримати товар і оплатити його пізніше є важливою. Отже, з одного боку, підприємству вигідно швидше отримати кошти за надані товари, тому термін отримання платежу варто скорочувати, однак для ПАТ «Яготинський маслозавод» даний показник не

суттєво зростає. Проте, з іншого боку, збільшення даного показника свідчить про те, що підприємство здійснює активну збутову діяльності і збільшує обсяги реалізації, що звичайно ж є позитивним аспектом його діяльності. Тому, збільшення оборотності дебіторської заборгованості в основному буде здійснювати позитивний ефект на роботу підприємства. Для ПАТ «Яготинський маслозавод» саме це є причиною зростання показника терміну одержання платежу [46].

Зазвичай, збільшення показника погашення кредиторської заборгованості є бажаним, так як означає, що підприємство використовує фінансові ресурси постачальників і підрядників протягом більш тривалого періоду часу. Це дозволяє знизити розмір позикового капіталу. Термін погашення кредиторської заборгованості може зростати, за рахунок зростання виручки на підприємстві або скорочення обсягів кредиторської заборгованості. Саме така ситуація спостерігається на ПАТ «Яготинський маслозавод», про що свідчить стрімке зростання показника у 2016 в порівнянні з 2015 [46].

Коефіцієнт оборотності запасів – відображає число оборотів товарно-матеріальних запасів підприємства за аналізований період. Зниження даного показника свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію. У цілому, чим вище показник оборотності матеріальних запасів, тим менше коштів відображено в цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи й тим стійкіше фінансове становище підприємства. Для ПАТ «Яготинський маслозавод» показник оборотності запасів має стійку динаміку до зростання [46].

Проте, варто відзначити, що показники ділової активності, варто порівнювати зі значенням в конкурентів і середньогалузевим значенням. Це дозволить сформулювати точніші висновки про вплив поточного значення показника оборотності на фінансове становище підприємства.

Далі, проведемо аналіз показників ліквідності і платоспроможності (Табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Аналіз показників ліквідності і платоспроможності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Показник	Нормативне значення	Роки			Темп приросту, %	
		2015	2016	2017	2015/2016	2017/2016
Поточна ліквідність	1,5-3	2,1	2	1,9	-5%	-5%
Швидка ліквідність	Збільшення, ≥ 1	1,5	1,6	1,5	7%	-6%
Готівкова ліквідність	$>0,2$	0,1	0,1	0	0%	-100%
Власний оборотний капітал, тис. грн	збільшення	41791	54087	106802	29%	97%
Робочий капітал, тис. грн	-	241051	261105	308472	8%	18%
Джерела фінансування запасів, тис. грн	-	345894	333230	500528	-4%	50%
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км), %	$>0,5$	20,14% або 0,2	22,87% або 0,23	26,64% або 0,27	14%	16%
Відсоток забезпеченості ВОК (КзВОК), %	збільшення	9,03%	10,38%	16,02%	15%	54%
Відсоток забезпечення обігу ВОК (КзОБ), %	збільшення	2,52%	2,67%	3,95%	6%	48%
Відсоток забезпечення запасів ВОК (КзЗВОК), %	збільшення	31,28%	51,93%	87,47%	66%	68%
Коефіцієнт забезпечення запасів НДФ (КзНДФ), %	-	258,90%	319,94%	409,92%	24%	28%
Коефіцієнт автономії (Ка), %	$>0,5$	33,02% або 0,33	33,61% або 0,33	41,73% або 0,42	2%	24%

Продовження таблиці 2.15

Відношення позикових і власних коштів (Кп/в кош.), %	-	202,84%	197,51%	139,65%	-3%	-29%
---	---	---------	---------	---------	-----	------

Джерело: складено автором

На рисунку 2.11 відображено динаміку показників ліквідності ПАТ «Яготинський маслозавод».

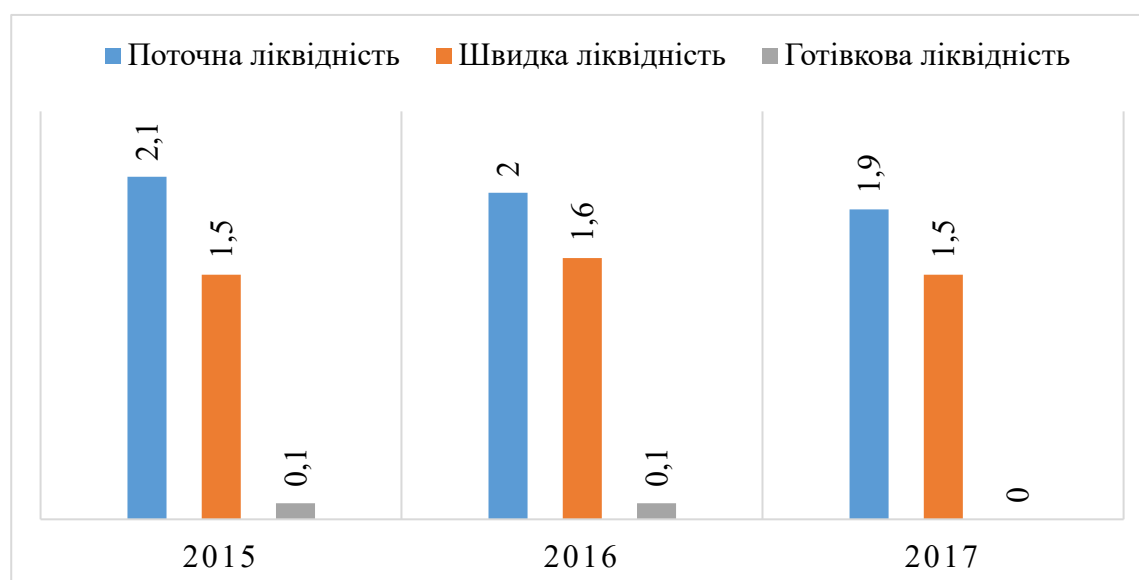

Рисунок 2.11 – Динаміка показників ліквідності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Ліквідність даного підприємства знаходиться в межах норми, що говорить про здатність підприємства до забезпечення власних зобов'язань. Однак, готівкова ліквідності менша за нормативне значення, це означає, що у підприємства можуть бути труднощі з покриттям своїх зобов'язань за рахунок грошових коштів. Рівень поточної ліквідності коливається в межах 2,1 у 2015 році до 1,9 у 2017 році. Загальний тренд по даній групі показників майже не змінюється. При цьому швидка ліквідність ПАТ «Яготинський маслозавод» в 2016 не суттєво зросла до

1,6, а у 2017 знову знизилася до 1,5. Загалом можна зробити висновок, що на даному етапі підприємство в змозі перекрити зобов'язання за рахунок власних активів в достатній мірі [46].

Робочий капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності. Оптимальна **сума** чистого оборотного капіталу залежить від особливостей діяльності компанії, зокрема від її масштабів, обсягів реалізації, оборотності матеріальних запасів і дебіторської заборгованості. З аналізу проведеного в таблиці 2.15 видно, що ПАТ «Яготинський маслозавод» забезпечене робочим капіталом, який має загальну динаміку до зростання в досліджуваному періоді [46].

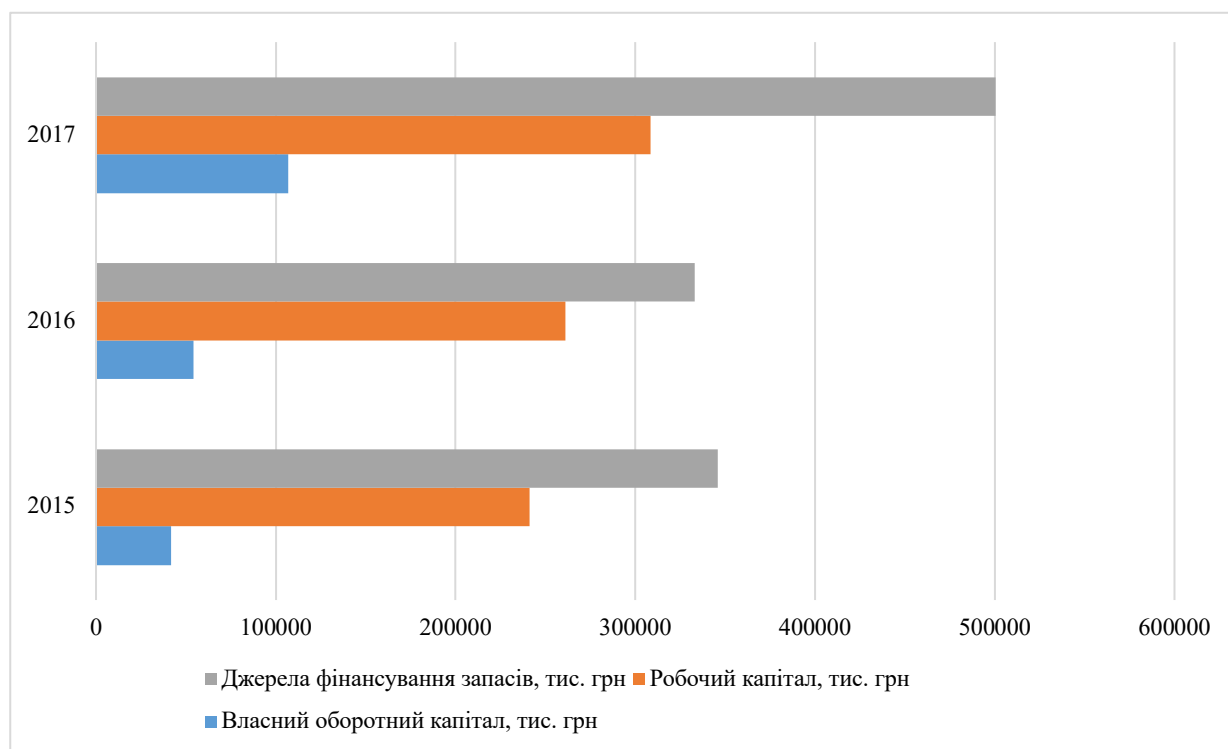

Рисунок 2.11 – Динаміка зміни обсягу капіталу ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Показники фінансової стійкості ПАТ «Яготинський маслозавод» свідчать про забезпеченість власним капіталом підприємства. Обсяг власного капіталу з року в рік зростає, що означає підвищення фінансової незалежності підприємства. Обсяг коштів, якими воно володіє, стає більшим і, відповідно, залежність від

стороннього фінансування знижується. Обсяг чистого оборотного капіталу має позитивну тенденцію, що свідчить про здатність підприємства погасити поточні зобов'язання і в той самий час має резерви для розширення своєї діяльності.

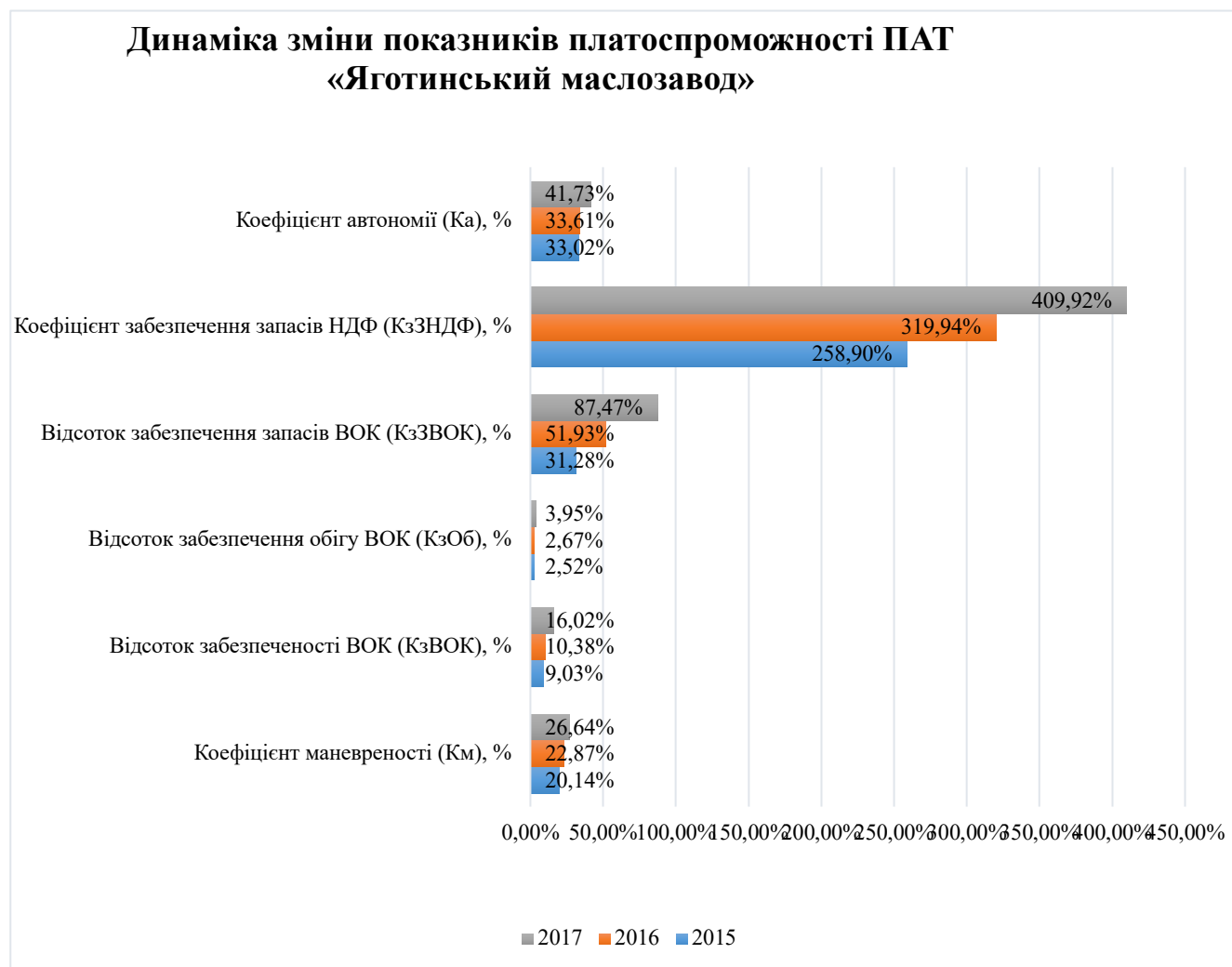

Рисунок 2.11 - Динаміка зміни показників платоспроможності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Коефіцієнту забезпеченості власними оборотними засобами дає можливість зробити висновок, що ПАТ «Яготинський маслозавод» є забезпечений власним оборотним капіталом не в повній мірі, оскільки відсотки забезпеченості ВОК досить не значні. Проте, підприємство забезпечує в значній мірі запаси за рахунок

власного оборотного капіталу та довгострокових зобов'язань. Так, станом на 2016, 2017 роки показник забезпечення запасів ВОК становить 51,93% та 87,47% відповідно. Говорячи про показник забезпеченості запасів, який включає в себе також короткострокові кредити та кредиторську заборгованість, то він є досить значним: 2016 рік - 319,94%, 2017 рік - 409,92% [46].

Отже, економічний стан ПАТ «Яготинський маслозавод» можна вважати задовільним. Аналіз майнового стану підприємства свідчить про збільшення придатності основних засобів та покращення техніко-технологічного стану устаткування. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства підтвердив ліквідність та платоспроможність підприємства. ПАТ «Яготинський маслозавод» є досить незалежним, наращує можливість відповідати по найбільш терміновим зобов'язанням, має достатньо активів для погашення поточних зобов'язань, стає більш фінансово стійким. Аналіз фінансової стійкості та стабільності підприємств продемонстрував, що підприємство значною мірою залежить від позикових коштів. Аналіз ділової активності підприємства показав, що попит на продукцію підприємства та дохід від її реалізації зростає. Підприємство досить ефективно використовує свої активи, але має проблеми з управлінням дебіторської заборгованості яка має стрімку динаміку до зростання. Кредиторська заборгованість так само кожного року зростає, що може бути свідченням недостатності власного оборотного капіталу підприємства.

2.3 Аналіз ефективності управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

Основним фінансовим результатом діяльності товариства є його прибуток або збиток. Окрім того, здійснюючи аналіз фінансових результатів підприємства слід враховувати чистий дохід від реалізації продукції, валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування.

Фінансові звіти підприємств є дещо інформаційно обмеженими. Так, у звітах про фінансові результати відображаються такі основні показники [46]:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- валовий прибуток;
- фінансовий результат до оподаткування;
- чистий прибуток.

Валовий прибуток підприємства визначається як чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за виключенням собівартості від реалізації [46].

Фінансовий результат від операційної діяльності – валовий прибуток за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат [46].

Фінансовий результат до оподаткування визначається відніманням від фінансового результату від операційної діяльності фінансових витрат, втрат від участі в капіталі та інших витрат та додаванням доходів від участі в капіталі та інших фінансових доходів [46].

Чистий фінансовий результат – фінансовий результат до оподаткування за мінусом податку на прибуток [46].

Так, слід порівняти фінансові результати діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод» у динаміці останніх років, розглянувши процес формування чистого прибутку (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 - Динаміка показників, що визначають обсяг чистого прибутку

Показник	Роки			2016/2015		2016/2016	
	2015	2016	2017	Абсолютна зміна (тис. грн)	Темп зміни, %	Абсолютна зміна (тис. грн)	Темп зміни, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1659649	2024684	2706103	365035	122%	681419	134%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1271181	1521831	2052854	250650	120%	531023	135%
Валовий прибуток	2930830	3546515	4758957	615685	121%	1212442	134%

Продовження таблиці 2.16

Інші операційні доходи	6358	4568	3220	-1790	72%	-1348	70%
Адміністративні витрати	15462	18457	22668	2995	119%	4211	123%
Витрати на збут	210096	268928	363425	58832	128%	94497	135%
Інші операційні витрати	22021	13132	10940	-8889	60%	-2192	83%
Фінансові результати від операційної діяльності (прибуток/збиток)	6115597	7398115	9918167	1282518	121%	2520052	134%
Інші фінансові доходи	2941	4289	3382	1348	146%	-907	79%
Інші доходи	4537	792	619	-3745	17%	-173	78%
Фінансові витрати	60484	53774	62046	-6710	89%	8272	115%
Інші витрати	18797	152	688	-18645	1%	536	453%
Фінансові до оподаткування: прибуток (збиток)	6449935	7757639	10381935	1307704	120%	2624296	134%
Податок на прибуток	14699	28428	36180	13729	193%	7752	127%
Чистий прибуток (збиток)	6543915	7839993	10480849	1296078	120%	2640856	134%

Джерело: складено автором

Співставлення чинників формування чистого прибутку ПАТ «Яготинський маслозавод» дозволяє зробити наступні висновки [46]:

— зростання чистого прибутку у 2017 р. у порівнянні до показника 2016 р. на 2640856 тис. грн. – темп зміни 134% спричинене зростанням загального обсягу доходів підприємства на 681419 тис. грн. з одночасним збільшення собівартості виробництва підприємства на 531023 тис. грн., темп зростання 135%;

– зростання чистого прибутку у 2016 р. у порівнянні до показника 2015 р. на 1296078 тис. грн. – темп зміни 120%, спричинене зростанням загального обсягу доходів підприємства на 365035 тис. грн. з одночасним збільшення собівартості виробництва на 250650 тис. грн., темп зростання 120%.

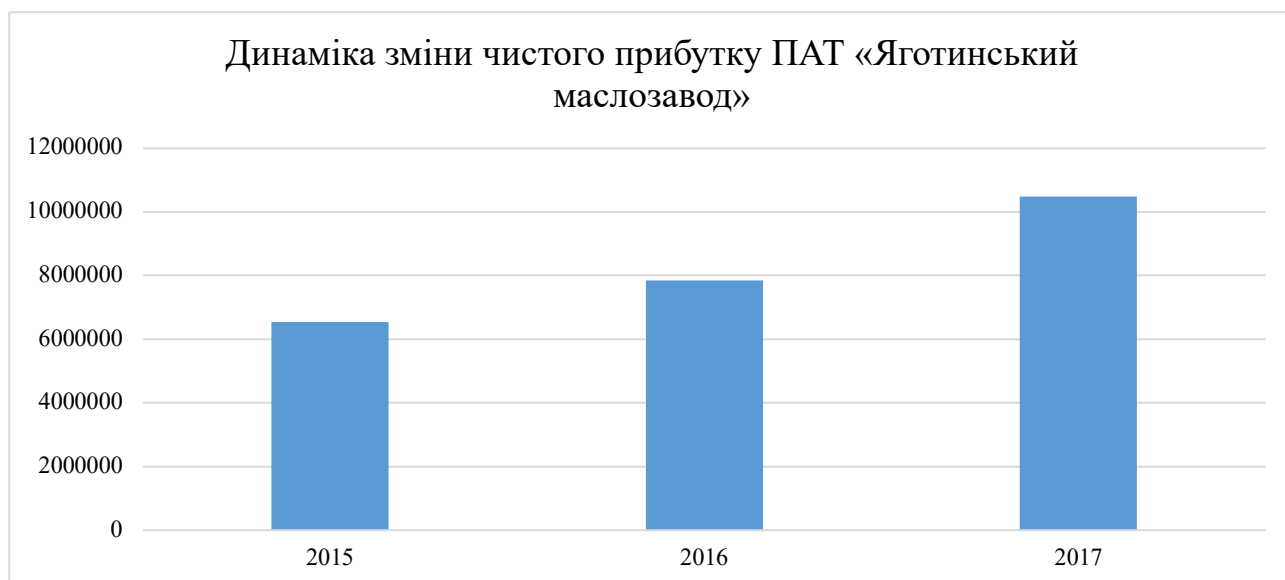

Рисунок 2.12 - Динаміка зміни чистого прибутку ПАТ «Яготинський маслозавод»
Джерело: складено автором

Крім того, наразі у міжнародній практиці, зазвичай, використовується показник EBITDA, який в українській практиці використовується для порівняння результатів діяльності підприємства з конкурентами, що здійснюють діяльність на світовому ринку. EBITDA (скор. від англ. Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) – аналітичний показник, що дорівнює обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань. Розглянемо динаміку показника, що найчастіше застосовується при аналізі фінансових результатів підприємств – EBITDA (рис. 2.13) [35]. Даний показник розрахований як різниця між виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та операційними витратами підприємства, однак у своєму складі включає амортизацію [13].

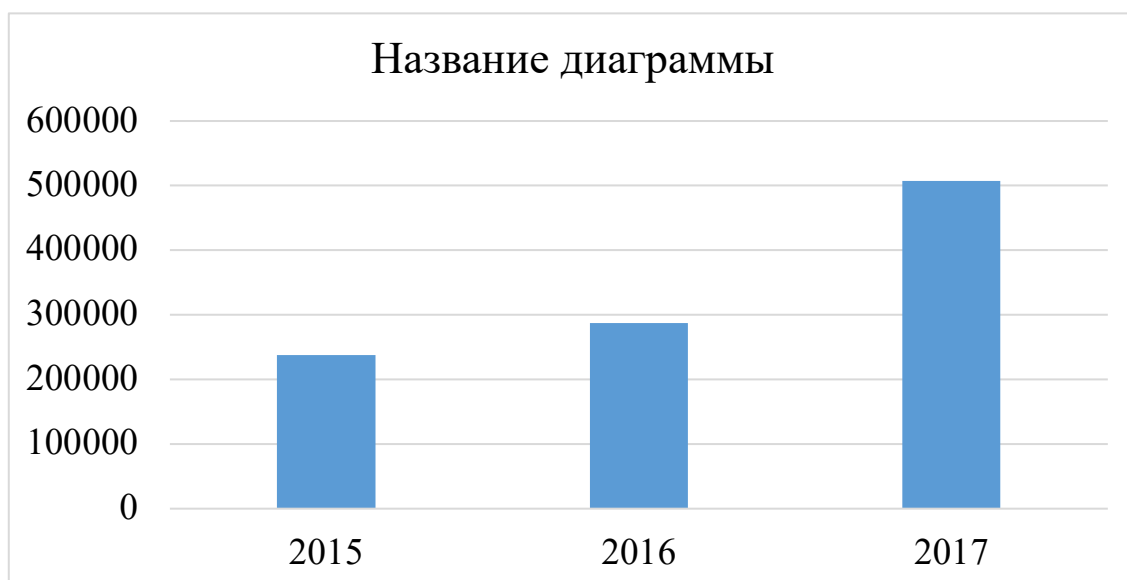

Рисунок 2.13 - Динаміка показника EBITDA ПАТ «Яготинський
маслозавод»

Джерело: складено автором

Основною перевагою застосування показника EBITDA є можливість порівнювати результати діяльності українського підприємства з аналогічними показниками іноземних підприємств [35].

Виходячи з рис. 2.14 слід відзначити щорічне зростання показника EBITDA. Так, у 2016 р. у порівнянні до 2015 р. він збільшився на 49946 тис. грн. або на 21%, у 2017 р. в порівнянні з 2016 роком збільшення склало 220506 тис. грн. або 77%.

Отже, зростання показника EBITDA за 2017 р. вищі за зростання чистого прибутку в аналогічному періоді, що свідчить про те, що на міжнародній арені динаміка показників прибутковості діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод» виглядає привабливо.

Основними показниками прибутковості діяльності підприємства є показники рентабельності. Їх значення пораховані в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Динаміка приросту показників рентабельності ПАТ «Яготинський маслозавод»

Показник	Роки			Темп приросту, %	
	2015	2016	2017	2015/2016	2017/2016
Рентабельність валового прибутку, %	24%	23%	25%	-4%	9%
Рентабельність операційного прибутку, %	10%	9%	10%	-10%	11%
Маржа чистого прибутку, %	2%	4%	6%	100%	50%
Рентабельність виробництва, %	14%	12%	14%	-14%	17%
Дохідність на акцію, грн/шт.	168	358,5	455	113%	27%
Рентабельність активів, %	10%	18%	17%	80%	-6%
Рентабельність капіталу, %	29%	55%	41%	90%	-25%

Джерело: складено автором

Слід відзначити, що динаміка показників рентабельності ПАТ «Яготинський маслозавод» досить позитивна. Так, за показниками рівня рентабельності валового та операційного прибутку у 2017 році спостерігається зростання, що позитивно характеризує діяльність обраного для аналізу підприємства (рис. 2.14). Крім того, нормативом для показника рентабельності операційного прибутку є значення 5%, таким чином для ПАТ «Яготинський маслозавод» даний показник значно вищий, що свідчить про ефективність управління всіма витратами.

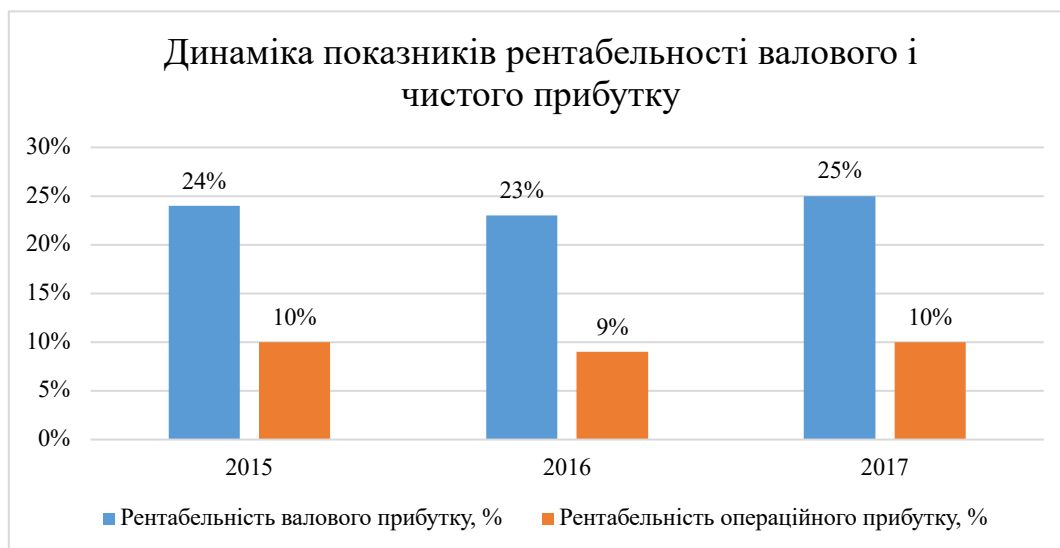

Рисунок 2.14 - Динаміка показників рентабельності валового і чистого прибутку
ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Маржа чистого прибутку (ріс. 2.15) розраховується як співвідношення чистого прибутку до обсягу продажів. Значення вказує на частку виручки компанії, яка залишається після вирахування всіх витрат за поточний період [13]. Також значення дозволяє приблизно спрогнозувати, на скільки зросте чистий прибуток компанії при підвищенні рівня збуту на гривню. Нормативне значення даного показника - більше 1%, отже для ПАТ «Яготинський маслозавод» воно є в межах норми і має постійну динаміку до зростання, що в свою чергу позитивно характеризує діяльність підприємства.

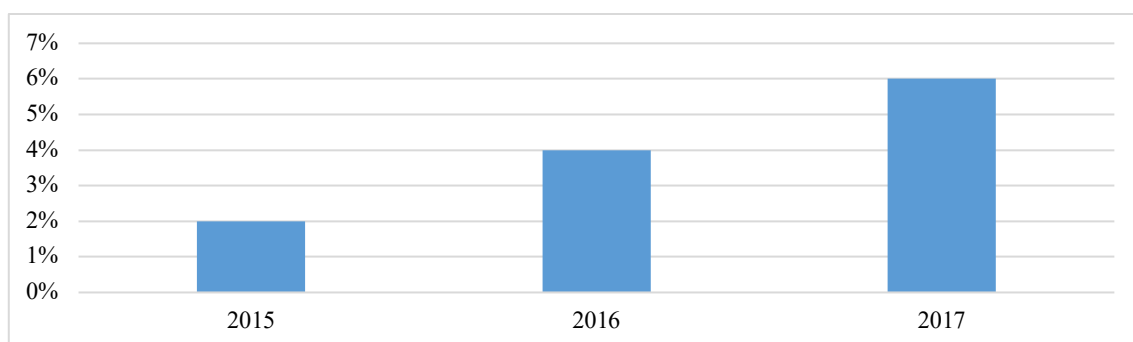

Рисунок 2.15 - Динаміка показника маржі чистого прибутку ПАТ
«Яготинський маслозавод», %

Джерело: складено автором

Рентабельність виробництва також є досить високою – у 2017 році складає 14%, отже можна зробити висновки, що собівартість продукції значною мірою покривається за рахунок прибутку від операційної діяльності (рис.2.16).

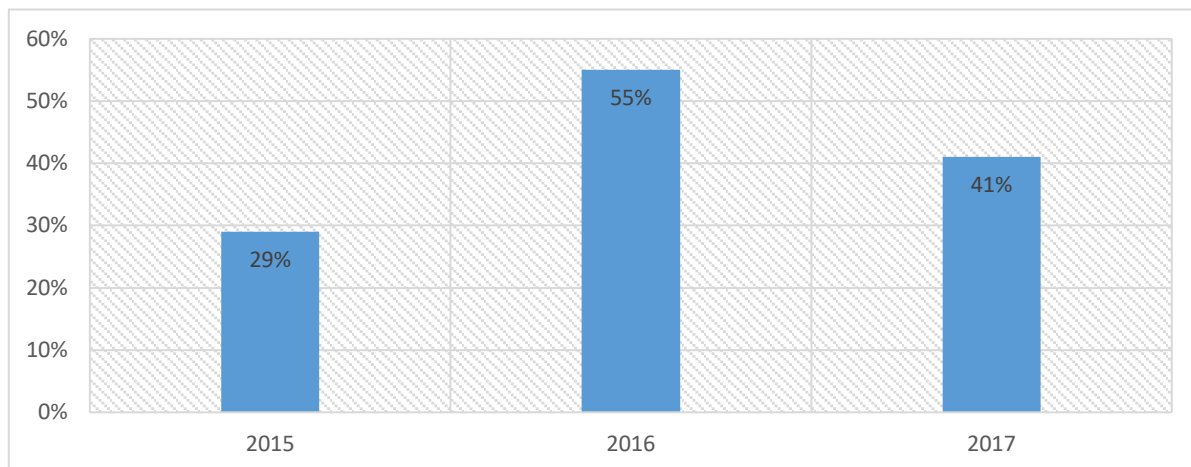

Рисунок 2.16 - Динаміка показника рентабельності виробництва ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Дохідність акцій, що розраховується шляхом ділення чистого прибутку на загальну кількість акцій, для ПАТ «Яготинський маслозавод» також є високою. Так, у 2015 році вона становила 168 грн., у 2016 році – 358,5 грн., а у 2017 році – 455 грн. Таким чином, в аналізованому періоді 2015 – 2017 рр. дохідність акцій підприємства зростає, що говорить про зміцнення його позицій на ринку та ефективності ведення господарської діяльності (рис 2.17).

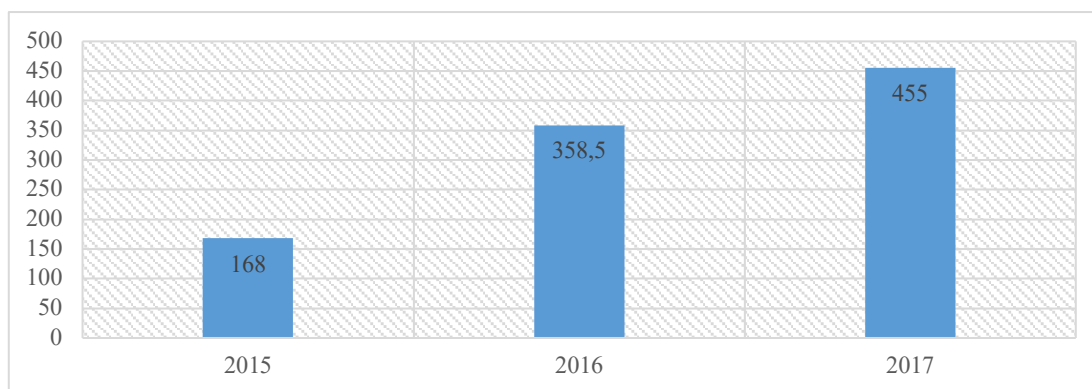

Рисунок 2.17 - Динаміка показника дохідності на одну акцію ПАТ «Яготинський маслозавод», (грн./шт.)

Джерело: складено автором

Рентабельність активів розраховується як співвідношення отриманого чистого прибутку (або чистого збитку) до середньорічної суми активів. Не існує єдиного нормативного значення показника. Необхідно аналізувати його в динаміці, тобто зіставляючи значення різних років за період дослідження. Крім цього, варто порівняти значення показника зі значеннями прямих конкурентів (які мають однаковий розмір суми активів або доходу) [13]. Чим вищий показник, тим більш ефективним є весь процес управління, адже показник рентабельності активів формується під впливом всієї діяльності компанії. Для ПАТ «Яготинський маслозавод» даний показник є досить високим, що говорить про ефективність управління активами на підприємстві (рис. 2.18).

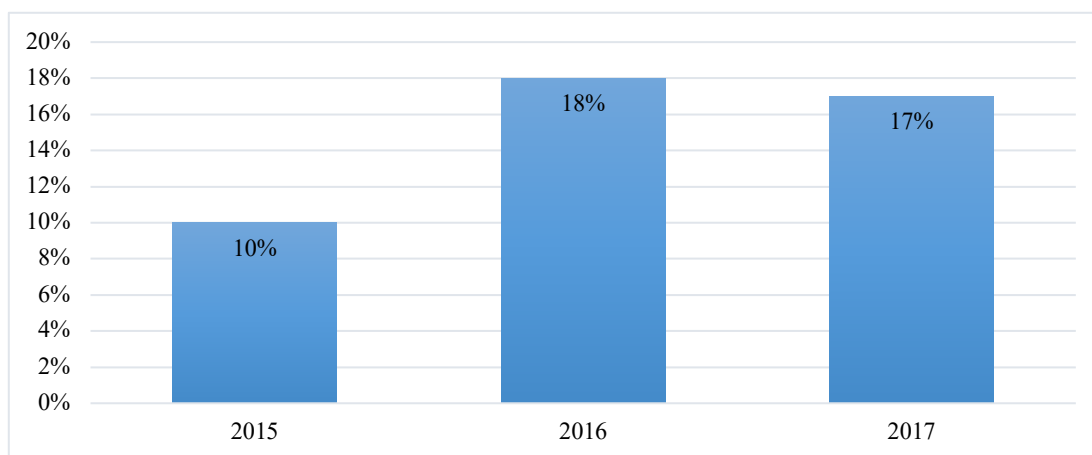

Рисунок 2.18 - Динаміка рентабельності активів ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Рентабельність капіталу є найбільш важливим показником для власників (акціонерів, учасників), адже дозволяє визначити зростання їх добробуту за аналізований період. Розрахунок коефіцієнта для різних періодів допомагає зрозуміти зміни в прибутковості. Очевидно, що більш високі коефіцієнти кращі, тому що вони демонструють відносне збільшення чистого прибутку, що генерується на ту ж суму капіталу. Тенденція стабільного зростання коефіцієнта рентабельності власного капіталу означає підвищення здатності підприємства генерувати прибуток власникам [13]. Проте зниження власного капіталу (яке може

бути викликаним, наприклад, викупом акцій) призводить до збільшення коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Високий рівень боргу також викликає збільшення показника, адже це означає, що компанія використовує кредитний капітал замість власного як джерело фінансування [13]. Для ПАТ «Яготинський маслозавод» зростання даного показника спостерігається як за рахунок зростання обсягу чистого прибутку, так і за рахунок зростання власного капіталу, що позитивно характеризує діяльність підприємства та процес управління капіталом (Рис. 2.19).

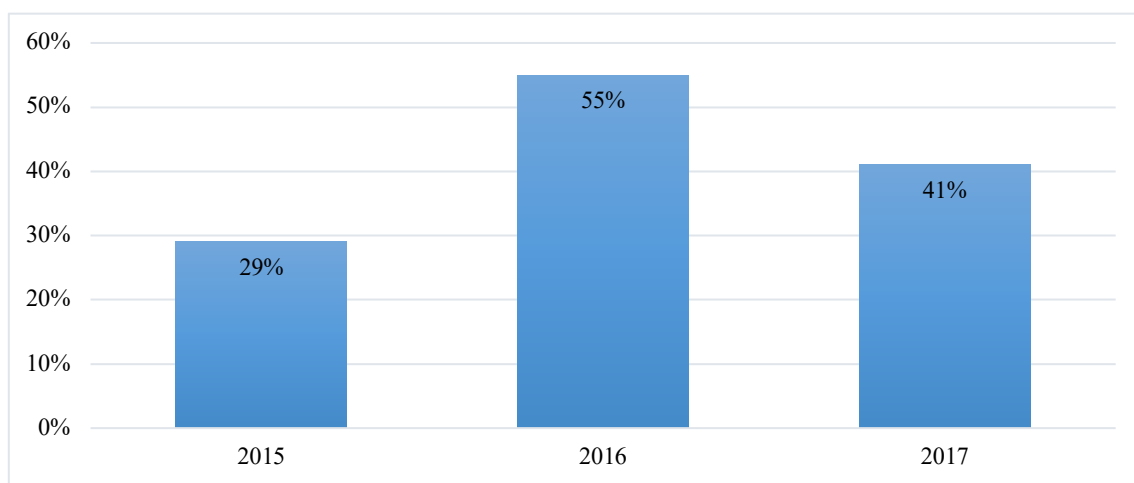

Рисунок 2.19 - Динаміка рентабельності капіталу ПАТ «Яготинський маслозавод»

Джерело: складено автором

Отже, аналіз показників рентабельності ПАТ «Яготинський маслозавод» показав, що процес управління формуванням прибутку на підприємстві відбувається досить ефективно. З врахуванням цього, можна зробити висновок, що подальше зростання обсягу прибутку на обраному підприємстві можливе за рахунок:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів;
- зменшення витрат на виробництво продукції;
- кваліфікованого здійснення цінової політики;
- грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, посередниками, покупцями;
- підвищення якості продукції;

— постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

2.4. Стохастичне моделювання прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

Сучасні методи дослідження і управління економічними системами і процесами базуються на широкому використанні математичних методів, моделей та інформаційних технологій. Найбільш широке застосування в практиці економічних досліджень отримало стохастичне моделювання, тобто моделювання економічних процесів, що описуються показниками, між якими спостерігається стохастична залежність. Такого виду залежність проявляється у тому, що зміна однієї величини спричиняється зміною іншої.

Вивчення стохастичного взаємозв'язку здійснюється проведенням кореляційно-регресійного аналізу, завданнями якого є побудова та аналіз економіко-математичної моделі рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що відображає залежність результативної ознаки від кількох факторних ознак і дає оцінку міри щільності зв'язку.

Основним завданням кореляційного аналізу є виявлення і оцінка тісноти зв'язку між результативним і факторними ознаками. Основним завданням регресійного аналізу є встановлення форми зв'язку (рівняння регресії), включаючи статистичну оцінку його параметрів.

Метою кореляційно-регресійного аналізу прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» є оцінка тісноти зв'язку прибутковості підприємства (результативна ознака) із певними факторами впливу на неї (факторні ознаки), встановлення форми зв'язку та розробка на основі отриманих результатів рекомендацій щодо покращення управління процесом формування прибутковості підприємства у майбутньому.

Для кореляційно-регресійного аналізу прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» у якості результативної ознаки обрано чистий дохід (виручка) від

реалізації продукції, а факторними – адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати.

Припустимо, що зв'язок між результативною і факторними величинами описується лінійним рівнянням регресії:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4, \quad (2.1)$$

де y – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (тис. грн.),

x_1 – адміністративні витрати (тис. грн.),

x_2 – витрати на збут (тис. грн.),

x_3 – фінансові витрати (тис. грн.),

x_4 – інші операційні витрати (тис. грн.),

a_0 – вільний член рівняння регресії,

a_i – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру ($i = \overline{1,4}$).

Вхідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу представлено у таблиці 2.18:

Таблиця 2.18 – Основні фінансові показники діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2011 – 2017 рр. [46]

Показник, тис. грн.	Рік						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	530804	718790	944276	1171732	1659649	2024684	2706103
Адміністративні витрати	15883	38441	43865	19244	15462	18457	22668
Витрати на збут	15632	33095	52656	52093	210096	268928	363425
Фінансові витрати	27412	39268	65750	127193	60484	53774	62046
Інші операційні витрати	48402	78667	121666	120367	22021	13132	10940

Джерело: складено автором

З метою виявлення основних факторів, що впливають на чистий прибуток діяльності підприємства, потрібно провести кореляційний аналіз окремих фінансових показників діяльності підприємства. Для його проведення використано

MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Кореляція»), результати представлено у таблиці 2.19.

Оцінка тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками здійснювалась із використанням шкали Чеддока, характеристика представлена у таблиці 2.20.

Таблиця 2.19 – Результати кореляційного аналізу прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

Показник	Чистий дохід	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Фінансові витрати	Інші опер. витрати
Чистий дохід	1				
Адміністративні витрати	-0,338	1			
Витрати на збут	0,770	-0,027	1		
Фінансові витрати	0,996	-0,417	0,748	1	
Інші опер. витрати	0,996	-0,273	0,771	0,786	1

Джерело: складено автором

Таблиця 2.20 – Характеристика тісноти зв'язку

Показник	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Фінансові витрати	Інші опер. витрати
Чистий дохід	помірний (обернений)	тісний	дуже сильний	дуже сильний

За результатами кореляційного аналізу можна зробити висновок (табл. 2.20), що між чистим доходом і адміністративними витратами спостерігається помірний (обернений) зв'язок, між чистим доходом і витратами на збут – тісний, між чистим доходом і фінансовими витратами та іншими операційними витратами – дуже сильний.

Результати кореляційного аналізу свідчать про те, що мультиколінеарність наявна ($r_{ij} \neq 0, i \neq j$), але помірна ($r_{ij} < r_{yx, \max}, i \neq j$).

Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками потрібно провести регресійний аналіз. Для його проведення використано MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Регресія»), результати представлені у таблицях 2.21 – 2.22.

Таблиця 2.21 – Регресійна статистика

Показник	Значення
Множинний R	0,999
R-квадрат	0,999
Нормований R-квадрат	0,998
Стандартна помилка	31876,814

Джерело: складено автором

Скорегований коефіцієнт детермінації $R^2 \approx 0,998$ (таблиця 2.5), тобто зміна результативної ознаки (чистий дохід) на 99,8 % спричинена зміною факторних (адміністративні витрати, витрати на збут, фінансові витрати, інші операційні витрати).

Таблиця 2.21 – Результати дисперсійного аналізу

Показник	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	4	3,64058E+12	9,10146E+11	895,6971977	0,001115515
Залишок	2	2032262575	1016131288		
Всього	6	3,64262E+12			

Джерело: складено автором

Результати дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі: за критерієм Фішера $f^* = 895,697 > f_{\text{табл}} = 0,001$, тобто рівняння регресії значиме (на 95 %), вплив випадкових факторів відсутній.

Таблиця 2.22 – Результати регресійного аналізу

Показник	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення	Нижние 95%	Верхние 95%
Чистий дохід	48879,083	5,076	0,037	37780,945	458400,385
Адміністративні витрати	3,747	1,294	0,325	-11,274	20,972
Витрати на збут	1,436	0,008	0,994	-6,166	6,189
Фінансові витрати	1,887	2,887	0,102	-2,672	13,564
Інші опер. витрати	2,092	0,479	0,677	-7,998	10,006

Джерело: складено автором

За результатами регресійного аналізу (таблиця 2.22), оскільки для усіх показників P-значення менше 0,5, то коефіцієнти можна вважати ненульовими, отже, факторні ознаки впливають на результативну. За результатами дослідження (таблиця 2.22) можна зробити висновок, що на чистий дохід впливають адміністративні і фінансові витрати.

Оцінка статистичної значимості параметрів регресії здійснюється за допомогою t-критерія (таблиця 2.22), при значеннях t-статистики, які менші $t_{\text{табл}}(1 - 0,95; 7 - 1) = 2,4$, природа формування параметрів a_i є випадковою, інакше, слід визнати статистичну значимість параметра. Отже, природа параметра усіх параметрів, крім a_3 (знаходиться перед ознакою фінансові витрати), є випадковою.

Надійні інтервали для параметрів лінії регресії:

$$-11,274 \leq a_1^* \leq 20,972;$$

$$- 6,166 \leq a_2^* \leq 6,189;$$

$$-2,672 \leq a_3^* \leq 13,564;$$

$$- 7,998 \leq a_4^* \leq 10,006.$$

Рівняння множинної регресії має вигляд:

$$y = 248090,7 + 4,8x_1 + 0,01x_2 + 5,5x_3 + x_4. \quad (2.2)$$

Отже, якщо адміністративні витрати зростуть на одиницю, то чистий дохід збільшиться на 4,8 од.; при збільшенні витрат на збут на одиницю, чистий дохід зросте на 0,01 од.; при зростанні фінансових витрат на одиницю, чистий дохід збільшиться на 5,5 од., зростання чистого доходу пропорційне зростанню інших операційних витрат.

Для дослідження впливу обсягів реалізованої продукції на прибутковість ПАТ «Яготинський маслозавод» можна використати кореляційний аналіз, вхідні дані, для якого, представлені у таблиці 2.23:

Таблиця 2.23 – Обсяги реалізованої продукції ПАТ «Яготинський маслозавод» за 2015 – 2017 рр.

Продукція	Рік		
	2015	2016	2017
Молоко питне	451518	542706	684412
Кисломолочна продукція	294687	347559	430461
Сирно-творожна продукція	229134	221418	257260

Джерело: складено автором

Результати кореляційного аналізу представлено в таблиці 2.24:

Таблиця 2.24 – Результати кореляційного аналізу прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

Показник	Чистий дохід	Молоко питне	Кисломолочна продукція	Сирно-творожна продукція
Чистий дохід	1			
Молоко питне	0,998837	1		
Кисломолочна продукція	0,998951	0,999997	1	
Сирно-творожна продукція	0,848979	0,822517	0,823892	1

Джерело: складено автором

Оцінка тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками здійснювалась із використанням шкали Чеддока, характеристика представлена у таблиці 2.25.

Таблиця 2.25 – Характеристика тісноти зв'язку

Показник	Молоко питне	Кисломолочна продукція	Сирно-творожна продукція
Чистий дохід	дуже сильний	дуже сильний	сильний

Джерело: складено автором

Кореляційний аналіз показав, що на зміну чистого доходу впливає зміна обсягів усіх видів реалізованої продукції, але найбільше – обсяги реалізації молока питного і кисломолочної-продукції.

Згідно із проведеним дослідженням, для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування прибутковості, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну чистого доходу мають такі ознаки, як витрати на збут, фінансові витрати та інші операційні витрати. Щодо аналізу впливу обсягів реалізованої продукції, слід врахувати, що на зміну рівня прибутковості найбільше впливають обсяги реалізації молока питного і кисломолочної-продукції.

Висновки до розділу II

Публічне акціонерне товариство «Яготинський маслозавод», створене за рішенням установчих зборів від 04.11.1995 року. За формою власності Товариство є приватним підприємством. Статутний капітал товариства складає 3796 716 гривень, розділений на 361 592 прості іменні акції номінальною вартістю 10 гривень 50 копійок кожна.

Аналізуючи фінансову звітність ПАТ «Яготинський маслозавод», слід відзначити зростання обсягу активів підприємства на 75176 тис. грн. – темп

зростання 112% у 2016 р. та 257324 тис. грн. – темп зростання 137% за 2017 р. Також, спостерігається зростання обсягів як необоротних, так і оборотних активів. Причини зростання обсягу оборотних активів у 2017 р. полягають у підвищенні обсягу наступних їх складових: загального темпу зростання запасів на 134% у порівнянні до показника 2016 р.; обсягу дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, який збільшився на 37% та 34% відповідно у 2016 та 2017 роках; сума заборгованості за виданими авансами також зросла, темп зростання становить – 222 %. Позитивною тенденцією динаміки активів підприємстві є зменшення обсягу дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 927 тис. грн. або на 97%. При цьому також слід відзначити низький обсяг грошових коштів у балансі підприємства. Загалом, діяльність ПАТ «Яготинський маслозавод» є забезпеченою оборотними коштами.

Проведений аналіз свідчить, що підприємство в значній мірі забезпечене власним капіталом і оборотними засобами. В структурі пасиву, не суттєво переважають поточні зобов'язання. Загалом, більшість показників балансу мають позитивну динаміку, що свідчить, про розвиток підприємства. Слід зазначити, що баланс підприємства за 2017 р. свідчить про значне оновлення виробничих засобів.

Аналіз показників майнового стану показав, що фондвіддача демонструє динаміку до зростання, а показник фондомісткості навпаки зменшується, що говорить про ефективність управління основними засобами. Коефіцієнт зносу на протязі трьох останніх років суттєво не змінився та знаходиться в межах 0,43 – 0,44, що говорить про своєчасну модернізує підприємством своїх основні засоби. Коефіцієнт оборотності основних засобів також зростає за період 2015 – 2017 рр., що свідчить про зростання чистого доходу від реалізації продукції та ефективне використання виробничих потужностей підприємством.

Ліквідність даного підприємства знаходиться в межах норми, що говорить про здатність підприємства до забезпечення власних зобов'язань. Однак, розмір готівкової ліквідності менше за нормативне значення, це означає, що у підприємства можуть бути труднощі з покриттям своїх зобов'язань за рахунок грошових коштів. Рівень поточної ліквідності коливається в межах 2,1 у 2015 році до 1,9 у 2017 році. Загальний тренд по даній групі показників майже не змінюється.

При цьому швидка ліквідність ПАТ «Яготинський маслозавод» в 2016 не суттєво зросла до 1,6, а у 2017 знову знизилася до 1,5. Загалом можна зробити висновок, що на даному етапі підприємство в змозі поєднати зобов'язання за рахунок власних активів в достатній мірі.

Показники фінансової стійкості ПАТ «Яготинський маслозавод» свідчать про забезпеченість власним капіталом підприємства. Обсяг власного капіталу з року в рік зростає, що означає підвищення фінансової незалежності підприємства.

Слід відзначити, що динаміка показників рентабельності ПАТ «Яготинський маслозавод» досить позитивна. Так, за показниками рівня рентабельності валового та операційного прибутку у 2017 році спостерігається зростання, що позитивно характеризує діяльність обраного для аналізу підприємства. Крім того, нормативом для показника рентабельності операційного прибутку є значення 5%, таким чином для ПАТ «Яготинський маслозавод» даний показник значно вищий, що свідчить про ефективність управління всіма витратами. Для ПАТ «Яготинський маслозавод» показник рентабельності активів є досить високим, що говорить про ефективність управління активами на підприємстві. Дохідність акцій підприємства зростає, що говорить про зміцнення його позицій на ринку та ефективність ведення господарської діяльності.

Також, в роботі автором було проведено стохастичне моделювання діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод». Кореляційний аналіз показав, що на зміну чистого доходу впливає зміна обсягів усіх видів реалізованої продукції, але найбільше – обсяги реалізації молока питного і кисломолочної-продукції. Таким чином, в результаті проведеного дослідження, для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування прибутковості, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну чистого доходу мають такі ознаки, як витрати на збут, фінансові витрати та інші операційні витрати. Щодо аналізу впливу обсягів реалізованої продукції, слід врахувати, що на зміну рівня прибутковості найбільше впливають обсяги реалізації молока питного і кисломолочної-продукції.

РОЗДІЛ III. НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПАТ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД» З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Наукові підходи до удосконалення процесу управління прибутковістю підприємства

У сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління прибутковістю підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку для діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих інструментів управління, а також розробка нових, що відповідають сучасним економічним умовам діяльності українських підприємств [49].

Значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, а також держави визначають необхідність дослідження питань ефективного управління формуванням прибутку підприємств [49]. Проаналізувавши дані державної служби статистики по фінансовим результатам підприємств до оподаткування за 2012-2017 рр., можна відзначити наступну динаміку (рис.3.1). У 2015 році, порівняно з 2014 роком збиток зменшився, а вже у 2016 в порівнянні з 2015 виник позитивний фінансовий результат до оподаткування. Таким чином, якщо в 2014 році збиток всіх підприємств становив 228621501,5 тис. грн, то в 2016 році підприємства отримали додатній фінансовий результат у сумі 72455055,1 тис. грн. У 2017 році спостерігається значна тенденція до зростання фінансового результату до оподаткування – 167902537,4 тис. грн. А показник фінансового результату за січень-червень 2018 року становить 149811, 6 млн. грн. Найбільший розмір прибутку у 2018 році отримали підприємства сільського господарства [50].

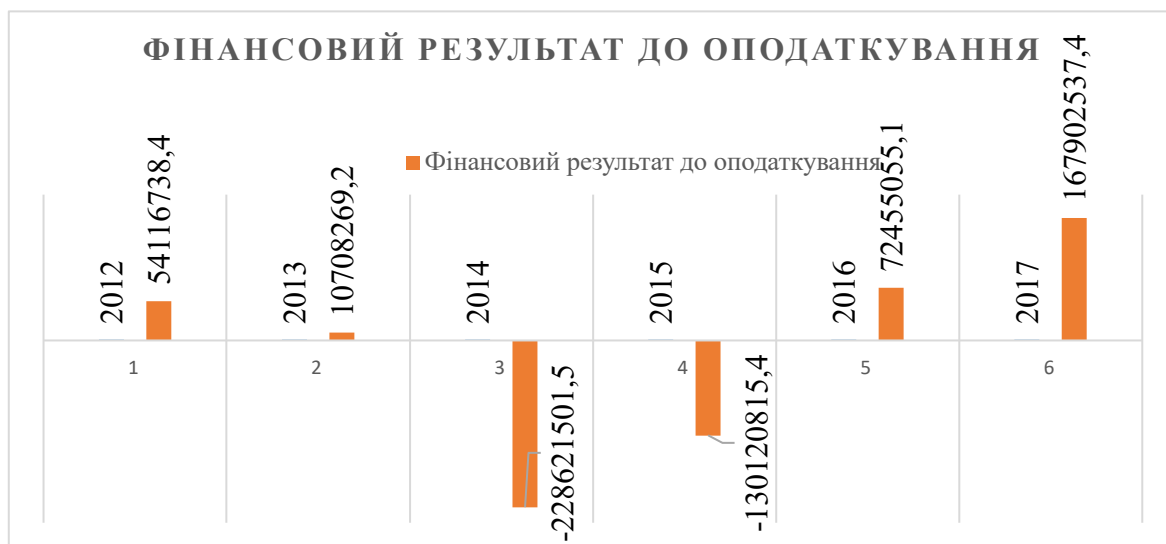

Рисунок 3.1 – Фінансовий результат діяльності підприємств до оподаткування

Джерело: [50]

В сучасних умовах відбуваються зміни, що впливають на підходи до управління прибутковістю підприємством. Ці зміни відображають нову роль прибутку для діяльності підприємства. Для ефективного управління підприємством у цілому й таким важливим показником як прибуток, зокрема, необхідне удосконалення існуючих інструментів управління, а також розробка нових, що відповідають сучасним економічним умовам діяльності українських підприємств [49].

Виходячи з цього, основними науковими підходами до вдосконалення процесу формування прибутковості підприємства є [49]:

- визначення пріоритетного напрямку використання прибутку – капіталізації коштів, що призведе до подальшого розвитку підприємства та покращення фінансових результатів від діяльності підприємства;
- оптимізація розміру коштів, спрямованих на фонд споживання, зокрема грошових коштів, спрямованих на матеріальне заохочення працівників, що сприятиме підвищенню продуктивності праці і, як наслідок, – розміру прибутку у майбутні періоди, а також соціального розвитку підприємства;
- складання детального плану використання та розподілу прибутку підприємства з визначеними датами та конкретним кошторисом;
- проведення чіткого контролю за виконанням поставлених завдань у плані використання та розподілу прибутку;

- проведення економічної роботи щодо аналізу динаміки отриманого прибутку у базовому періоді, виявлення резервів, що сприятимуть максимізації прибутку, а також планування формування, розподілу та використання прибутку на наступні періоди.

Отже, з метою підвищення ефективності діяльності підприємства, виникає потреба у розробці напрямів управління підприємством спрямованих на вдосконалення механізму формування та використання прибутку. Для максимізації прибутку підприємства необхідно, насамперед, виконати комплекс завдань щодо забезпечення зростання обсягів діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління підприємства.

Об'єктом даного дослідження є процес управління формуванням прибутковості на підприємстві молочної галузі. Базою дослідження було обрано ПАТ «Яготинський маслозавод», яке на сьогоднішній день займає суттєву долю ринку і є одним з лідерів по виробництву молока та кисломолочної продукції. Проведений у попередньому розділі аналіз основних показників фінансового стану для обраного підприємства, а також вертикальний і горизонтальний аналіз балансу і звіту про фінансові результати показали, що на підприємстві досить ефективно реалізуються функції та задачі управління, раціонально використовуються ресурси, максимально завантажені виробничі потужності тощо. Поряд з цим, підприємство отримує значні обсяги чистого прибутку. Отже, в даній ситуації, основним завданням для підприємства має стати ефективне управління отриманим прибутком, використання його як основного джерела для фінансування розширення виробництва, збільшення долі ринку, підвищення якості продукції та розширення асортименту.

Одним з дуже популярних видів продукції на молочному ринку є морозиво. Згідно з результатами національного дослідження, проведеного компанією Research & Branding Group в Україні споживають морозиво 73,9% населення. За даними дослідження, в сезон дві третини споживачів купують морозиво з частотою від 1 до 3 разів на тиждень. Число тих, хто купує морозиво кожен день, становить 11,3%, стільки ж людей їдять морозиво 1 раз на 2 тижні [51]. *Споживання морозива*

на душу населення в Україні становить 2,3 кг на рік, в країнах ЄС – 12,9 кг, в США – 24 кг на людину. Обсяги виробництва морозива не зазнали суттєвих змін в результаті настання соціально-економічної кризи у 2013 році (рис. 3.2) [51].

Динаміка виробництва морозива в Україні в 2013-4 міс. 2018 рр. в натуральному вираженні, тис. тон

Джерело: оцінка за даними Державної служби статистики

Рисунок 3.2 – Динаміка виробництва морозива в Україні

Джерело: [51]

Статистику в Україні можна пояснити низькою купівельною спроможністю. Однією з найбільших переваг вітчизняних виробників морозива є висока якість продукції. Завдяки цьому вона продається в більш ніж 50 країнах світу. Зокрема, в Ізраїлі, Грузії, Чехії, Болгарії, Литві, Молдові. У першому півріччі 2018 року експорт морозива з України виріс майже на чверть у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. А ось імпортовому морозиву вдалося завоювати лише 0,3% вітчизняного ринку (рис. 3.3) [52].

Рисунок 3.3 – Динаміка імпорту морозива в Україні в 2013 – 2018 роках
Джерело: [51]

Результати аналізу ринку морозива в Україні свідчать про його високий ступінь стійкості перед кризовими явищами. Навіть у важкі часи українці не сильно скорочують споживання даних ласощів, а просто переходять в більш дешевий сегмент. Підвищення рівня життя населення в результаті відновлення економіки країни дає поштовх до подальшого якісного і кількісного розвитку ринку [54] (рис. 3.4).

Динаміка ємності ринку морозива в Україні в 2013-4 міс. 2018 рр. в натуральному вираженні, тис. тон

	2013	2014	2015	2016	2017	4 міс. 2017	4 міс. 2018
Виробництво	101,77	95,48	90,25	94,30	96,57	27,41	40,33
Імпорт	1,23	0,32	0,13	0,10	0,26	0,04	0,04
Експорт	2,14	2,14	4,52	4,46	5,07	1,71	1,43
Ємність	100,86	93,67	85,86	89,94	91,76	25,74	38,94
Темп приросту, %		-7,1%	-8,3%	4,8%	2,0%		51,3%

Джерело: оцінка за даними Державної служби статистики

Рисунок 3.4 – Динаміка ємності ринку морозива в Україні
Джерело: [51, 54]

Проте, жодна з компаній Молочного Альянсу не займається виробництвом даного виду продукції. Проте, запуск у виробництво саме морозива є достатньо високовартісним, крім цього на ринку існує достатня кількість потужних виробників морозива, конкуренція з якими може бути не доцільною і економічно не вигідною. Свідченням цього може стати той факт, що найбільшими гравцями на даному ринку Житомирський маслозавод» (ТМ Рудь), «Ласунка» (ТМ Ласунка), «Львівський холодокомбінат» (ТМ Лімо), «Фірма Ласка» (ТМ Ласка) і ФМ «Хладопром» (ТМ Хладик), причому перші два займають 50,5% всього ринку і кожного року посилюють свої позиції, в той час як дрібні виробники ідуть з ринку не витримуючи конкуренції [48]. Проте, фактом залишається те, що кожного року з травня по кінець вересня даний вид продукції на молочному ринку залишається самим популярним і формує надзвичайно високий попит.

Наявність попиту на ринку, дозволяють зробити висновки про те, що доцільно буде запропонувати для ПАТ «Яготинський маслозавод» встановлення додаткового обладнання в цех з виробництва сметани, що дозволить запустити процес виготовлення рідкого морозива. Дане управлінське рішення ґрунтується на тому, що у в літній період попит на сметану зменшується та зростає попит на морозиво та охолоджені напої. Оскільки на ринку вже працюють досить потужні виробники даного виду продукції, які створюватимуть суттєву конкуренцію ПАТ «Яготинський маслозавод», пропонується виробляти саме рідке морозиво-шейк і лише в літній період. Його виробництво є інноваційним для вітчизняного ринку. Такий вид морозива дозволить споживачам, витягнувши продукт з холодильника, регулюючи проміжки часу обирати найбільш приємний рівень консистенції продукту та навіть вживати його у якості молочного коктейлю. В свою чергу дана пропозиція буде економічно доцільною, оскільки даний продукт відповідає профілю підприємства, а технологія виробництва морозива-шейку і сметани передбачає часткове використання однакового обладнання, не потребує надмірних капіталовкладень і в літній період може забезпечити суттєвий дохід від реалізації. Крім того, відсутня необхідність в окремих виробничих площах, що є досить важливим фактором, адже даний продукт має сезонний попит. Таким чином, дана рекомендація буде сприяти підвищенню ефективності процесу формування прибутку для ПАТ «Яготинський маслозавод».

Наступним важливим заходом, що дозволить підвищити ефективність процесу формування прибутку підприємства може стати впровадження системи електронного документообігу. Підприємству рекомендовано скористатися послугами компанії «Вчасно» [57], яка є одним з лідерів даного ринку, однак разом з тим її перевагою є відсутність необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення на комп'ютери, сервіс працює онлайн. Дане управлінське рішення дозволить суттєво скоротити розмір адміністративних витрат і витрат на збут, що в свою чергу слугуватиме інструментом для підвищення ефективності управління формуванням прибутку для обраного підприємства.

3.2. Наукове обґрунтування пропозицій щодо удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод»

Одним з управлінських рішень, щодо удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» є впровадження у виробництво рідкого морозива, а в рамках даного дослідження буде проведено розрахунок собівартості виробництва саме інноваційного виду морозива-шуйку, особливості якого були описані в попередньому пункті.

Для початку пропонуємо розглянути процес виробництва морозива у даному цеху та виокремити особливості виготовлення досліджуваного продукту. Схематично основні процеси, які мають місце у цеху з виробництва морозива зображено на Рисунку 3.3 [58].

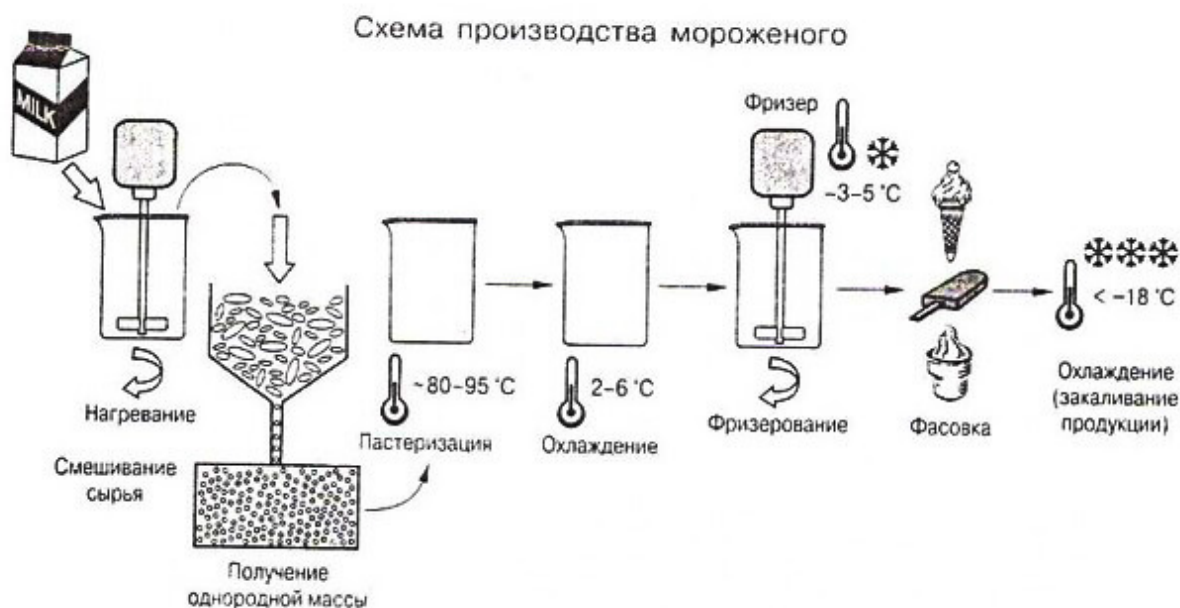

Рис. 3.3 - Схематичне зображення процесу виготовлення морозива [58]

Джерело: [59]

Отже процес виробництва морозива відбувається за наступними технологічними етапами [59]:

1. *Приготування суміші.* Приготування суміші морозива складається з декількох етапів підготовки водної фази та змішування жирової фракції та сухих речовин суміші у потоці або періодичним способом. Для змішування сировинних компонентів суміші використовують універсальні теплообмінні ємності, сиродільні ванни, ванни довготривалої пастеризації, резервуари для теплової обробки молока та інше ємкісне обладнання. Водну фазу суміші морозива попередньо підігрівають до температури 40-45°C, використовуючи пластинчасті нагрівачі або інше теплообмінне обладнання. Для обробки сухих речовин та жирів використовують обладнання по типу диспергаторів.

2. *Фільтрування.* Після виготовлення суміші її фільтрують. Зазвичай використовуються двохсекційні ємкісні фільтри. Процес фільтрації принципово необхідний, оскільки обладнання що використовується далі критично сприймає наявні в суміші нерозчинені грудочки сухих речовин, не кажучи вже, про мішковину та інших моментів, що можуть виникнути в процесі виробництва.

3. *Пастеризація.* Пастеризація суміші відбувається на автоматичному пластинчастому пастиризаційному охолоджувачі, що здійснюється при температурі 80-85°C з витримкою 50-60 секунд. При пастеризації в ємкісних теплообмінних апаратах періодичної дії застосовуються наступні режими: 68-72°C, витримка – 25-30 хвилин; 73-77°C, витримка – 15-20 хвилин; 83-87°C, витримка 3-5 хвилин.

4. *Гомогенізація.* Даний етап необхідний для стабілізації емульсії. Здійснюється при температурі близькій до температури пастеризації. Чим більша масова доля жиру в суміші, тим менший рівень тиску гомогенізації. При виробництві морозива використовується двоступенева гомогенізація. В залежності від виду суміші застосовуються наступні режими гомогенізації – від 7 до 12,5 МПа для першого ступеню та 4,5-5,0 МПа – для другого ступеня. Використання процесу гомогенізації суміші морозива дозволяє домогтися необхідного ступеня збитості та належної консистенції готового продукту.

5. *Визрівання суміші.* Суміш направляють у резервуари або вершководозрівальні ванни, де відбувається зберігання при температурі 4-6°C не більше 24 годин; при температурі 0-4°C – не більше 48 годин.

6. *Фризювання суміші.* При фризювання суміш збивається (насичується повітрям), частково заморожується. Фризери можуть бути безперервної або періодичної дії. У фризур суміш надходить з 2-6°C, температура морозива на виході не повинна бути вище -3,5°C, за виключенням морозива, виробленого з використанням ексимогенераторів. Рівень збитості морозива складає 40-60% в залежності від виду морозива та фризера.

7. *Фасування.* Вихідний з фризера морозиво негайно надходить на фасування. По виду упаковки промисловість випускає морозиво вагове та фасоване. Фасоване морозиво випускають дрібними порціями, масою від 50 до 250 г., у формі одношарових і багатошарових брикетів, циліндрів, прямокутних паралелепіпедів або усічених конусів. Морозиво може бути з вафлями і без них, покрите глазур'ю і без неї, упаковано в етикетку або пакетик, у вигляді ескімо, у паперових або полістиролових стаканчиках, в коробочках з паперу або фольги, у вафельних стаканчиках, ріжках, трубочках і конусах. Фасоване морозиво випускають також

масою 0,5; 1 і 2 кг у коробках з картону, а також у вигляді тортів і кексів масою 0,25; 0,5; 1 і 2 кг.

8. *Загартування та дозагартування морозива.* Після фризерування морозиво одразу, у максимально короткий строк, піддається подальшому замороженню (загартуванню). Фасоване морозиво загартовують в потоці повітря з температурою від -25°C до -37°C в спеціальних апаратах. Температура морозива після загартування повинна не перевищувати -12°C . Дозагартування проводять в загартувальних камерах або камерах зберігання протягом 24-36 годин. Загартоване морозиво поміщають у камеру зберігання.

Виробництво рідкого морозива буде здійснюється у рамках технологічного процесу з виробництва сметани, однак існуюча технологічна лінія має бути дообладнана. Наведемо детальний опис обладнання, яке використовується для здійснення операцій з виробництва рідкого морозива «Шейк» [58].

1. *Резервуар для зберігання молока.* Циліндрична посудина складається з внутрішнього і зовнішнього корпусу, виготовленого з високоякісної листової сталі. Простір між корпусами заповнений термоізоляційним матеріалом. У верхній частині резервуару розташований пристрій для миття, датчик верхнього рівня, повітряний клапан і оглядове вікно. У нижній частині резервуара розташовується, перемішувальний пристрій, датчик нижнього рівня молока, опори. Резервуар наповнюється і звільняється через нижній патрубок. Перемішувальний пристрій включається автоматично або вручну через кожні 4 години. Після інтенсивного перемішування протягом 15 хвилин різницю жирності молока в різних точках резервуара становить не більше 0,1%.

2. *Насос відцентровий.* Відцентровий насос є одноступінчастим механізмом відцентрового типу. Корпус розбірний консольно-моноблочний, робоче колесо закритого типу. Насос розташований на трьох опорах. Деталі агрегату, які перебувають в контакті з середовищем, що транспортується, виготовлені з нержавіючої сталі. Агрегат підключають до напірного і всмоктуючого трубопроводів. Потім до нього подають продукт, що перекачується. Вмикають електродвигун. Робоче колесо механізму створює напір, завдяки якому робоче середовище подається в нагнітальний патрубок. Насосне обладнання не належить

до числа самовсмоктувальних приладів. Перед запуском в роботу в нього необхідно залити середовище, що транспортується.

3. *Ванна для суміші.* Ванна має напівциліндричну форму, зовні оточена сорочкою. Ванна має кришку, яка закривається за допомогою черв'ячного механізму ручного дії. Ванну встановлюють на фундамент з ухилом в бік зливного крана. Розташована всередині ванни мішалка з труб одночасно є і теплообмінником. Кінці труб мішалки з'єднані з колекторами, через які подається і відводиться теплоносій або холодоносій. Патрубки від вхідного та відвідного колекторів є півсями – цапфами, які розміщуються в самовстановлюючих підшипниках. Мішалка здійснює маятниковий рух, відхиляючись від вертикальної осі на 60-100 °. Число хитань мішалки складає 12 разів у хвилину.

4. *Насос для в'язких продуктів.* Продукт через всмоктуючий патрубок насоса заповнює вільні проміжки між пелюстками роторів і при обертанні порціями подається в трубопровід. При перекачуванні насосом структурний склад продукту не змінюється. У роторному харчовому насосі можливо обертання роторів в обидві сторони, в залежності від напрямку руху продукту.

5. *Фільтр.* Фільтр складається з двох взаємозамінних камер, що працюють по черзі. У міру засмічення одну камеру відключають на очистку, а в роботу включають другу. Кожна камера складається з корпусу і сітчастого фільтрувального циліндра. Суміш для фільтрування подається в верхній отвір розподільного пристрою і переходить в корпус фільтрувальної камери. Обтікаючи зверху фільтрувальний сітчастий циліндр, суміш виходить з камери і надходить у нижню частину розподільного пристрою. З нижнього патрубка розподільного пристрою суміш направляється в трубопровід для подальшої обробки. Продуктивність фільтра змінюється від 2500 до 4600 кг./год. в залежності від виду суміші. Суміш подається під тиском 0,2-0,25 МПа.

6. *Урівнювальний бочок.* Через урівнювальний бочок, суміш надходить в пластинчастий теплообмінник, це потребує його постійного заповнення сумішшю до певного рівня. Для автоматичної підтримки суміші на необхідному робочому рівні урівнювальний бочок обладнаний поплавковим-регулятором прямої дії.

7. *Автоматизований пластинчастий охолоджувач.* Автоматизований пластинчастий охолоджувач призначений для швидкого охолодження суміші в закритому потоці тонким шаром. Охолоджувач має дві секції: секцію охолодження артезіанською водою і секцію охолодження холодним розсолотом. Він забезпечений засобами автоматизації для підтримки і регулювання температури суміші на виході. Пластини рифлені, штамповані з нержавіючої сталі. Поверхня теплообміну однієї пластини $0,2 \text{ м}^2$. До пластин приклеєні гумові прокладки, аби їх можна було герметично притиснути один до одного і створити своєрідний потік рідини. Загальна кількість пластин в апараті 72 шт.

8. *Гомогенізатор.* В гомогенізаторі рідина з високою швидкістю проходить через капілярні отвори або вузькі щілини з зазором 2-7 мкм. При цьому часточки жиру розбиваються (до 0,1-1,0 мкм) і розташовуються рівномірно. Найбільш важливими частинами гомогенізатора є один або кілька (для рівномірності подачі) паралельно розташованих насосів і одна або кілька гомогенізований головок, встановлених послідовно. Залежно від числа головок розрізняють одно-, дво- і триступінчаті гомогенізатори. Продуктивність гомогенізатори до 5000 л./год.

9. *Резервуар для визрівання суміші.* У резервуар, відбувається зберігання та визрівання суміші при температурі $4-6^{\circ}\text{C}$ – не більше 24 годин; при температурі $0-4^{\circ}\text{C}$ – не більше 48 годин.

10. *Фризер.* У фризері стоїть потужний мотор, який обертає міксер всередині циліндра, що здійснює процес заморожування. Стінки цього циліндру постійно охолоджуються за допомогою компресора (принцип охолодження такий самий як в будь-якому іншому холодильному апараті), в циліндр з бункера надходить суміш, яка, змішуючись, замерзає. Фризер забезпечує збитість від 30% до 140%. Тиск в циліндрі регулюється автоматично. Після замерзання суміші вона фасується.

11. *Машина для фасування в пластикові пляшки об'ємом $0,33 \text{ м}^3$.* Окреме обладнання для фасування морозива рідкого морозива.

Таким чином, результати дослідження показали яке саме обладнання необхідне для виробництва рідкого морозива «Шейк» (Таблиця 3.5). На основі цього можна визначити якого саме дообладнання потребує вже існуючий на підприємстві цех з виробництва сметани.

Таблиця 3.5. - Операції технологічного процесу виробництва рідкого морозива «Шейк» та основні засоби, що його забезпечують

Операції	Обладнання	Продуктивність, од.вим.	Потужність, кВт	Кількість од.	Ціна придбання (або первісна вартість), тис.грн
Приготування суміші	Резервуар для зберігання молока	3550 кг/год.	35	1	129
	Насос відцентровий	3550 кг/год.	23	1	8,725
	Ванна для суміші	3550 кг/год.	54	1	17
	Насос для в'язких продуктів	3550 кг/год.	27	1	61,2
Фільтрування	Фільтр	3550 кг/год.	7	1	1,2
Пастеризація	Урівнювальний бачок	3550 кг/год.	28	1	91
	Пластинчасто- пастеризаційна установка	3550 кг/год.	90	1	450
Гомогенізація	Гомогенізатор	3550 кг/год.	215	1	700
Визрівання суміші	Резервуар для визрівання суміші	3550 кг/год.	38	1	76
Добавляння смакових елементів	Ємність для змішування смако- ароматичних речовин	3550 кг/год.	23	1	94,525
Фризрування суміші	Фризер	3550 кг/год.	170	1	103,986
Фасування	Машина для фасовки в пляшки	360 кг/год.	175	1	840

Джерело: складено автором

Таким чином, враховуючи результати аналізу, які свідчать, що обране для дослідження підприємство є прибутковим і займає суттєві позиції на ринку, одним з шляхів його подальшого розвитку може стати розширення виробництва та вихід на ринок з новими товарами. Виходячи з цього, одним з управлінських рішень спрямованих на підвищення ефективності формування прибутку стало впровадження у виробництва рідкого морозива «Шейк». В наступному пункті проведемо детальний розрахунок витрат на виробництво нового для підприємства виду продукції

Додатковим управлінським рішенням, які доцільно прийняти на підприємстві є запровадження системи електронного документообігу. Даний захід дозволить в значній мірі скоротити адміністративні та збутові витрати. Для впровадження даної системи електронного документообігу рекомендовано скористатися послугами компанії «Вчасно», яка є одним з лідерів даного ринку. Її перевагою є відсутність необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення на комп'ютери, сервіс працює онлайн. Сайт даної компанії: www.vchasno.com.ua [57]. Даний сервіс дає змогу не просто здешевити процес обміну документами між контрагентами, а й значно скоротити час на виконання подібних операцій. Даний сервіс дає змогу: 1) завантажувати електронні варіанти документів, вказувати ЄДРПО та електронну адресу контрагента, підписувати УЦП, а також на кожному етапі підписання коментувати даний документ; 2) зберігати документи в електронному архіві (можна дублювати на будь-якому з власних носіїв), миттєво знаходити даний документ, контролювати онлайн статус підписання; 3) безпечно отримувати документи в електронному вигляді, підписувати отриманий документ ЕЦП та коментувати документ на будь-якому етапі підписання [57].

Економія при використанні електронної системи документообігу можлива за рахунок [57] відмови від друку документів, користування поштовими та кур'єрськими послугами, зберігання паперових документів та витрачати часу на їх пошук та опрацювання кожного документа окремо. Таким чином, підприємство отримує можливість скоротити свої витрати на придбання паперу, фарби для принтеру, заробітної плати працівників, що здійснюють документообіг на підприємстві, зберігання документів, їх пошук, пересилку тощо. Крім того, дана система є привабливою оскільки опрацювання вхідних документів завжди

здійснюється безкоштовно, документи зберігаються протягом часу встановленого чинним законодавством України, навіть якщо користувач перериває співпрацю з компанією «Вчасно».

Разом з тим, користування послугами компаній, що забезпечують електронний документообіг для підприємств є одним з засобів управління ефективністю формування прибутку, оскільки дає змогу суттєво скоротити витрати за рахунок: миттєвого обміну документами, масового опрацювання великих обсягів документів; контролю статусів підписання; онлайн пошук та доступ до документів у будь-який час; прискорення процесу продажу (немає затримки при очікуванні документів), автоматичне завантаження документів з 1С у Вчасно; інтеграція з обліковими системами по API [57].

Крім того, надійність даної компанії підтверджується її співпрацею більш ніж з 49 тисячами українських компаній, з них такі провідні компанії, як: Нова пошта, Укрпошта, ОЛХ, Південно-Західна залізниця, Regas touristic тощо [57].

Тарифи компанії «Вчасно»: 30 документів протягом першого місяця – безкоштовно, при купівлі більше 100 документів – 90 копійок за документ, більше 12000 документів – компаніям надаються індивідуальні умови користування сервісом [57].

Крім зручності для суб'єктів господарювання, користування електронною системою документообігу забезпечує екологічність господарських процесів, що на сьогоднішній день являється світовим трендом у розвитку економіки і виробництва. Про це свідчать такі дані [57]:

- 1 дерево – 11000 листів паперу;
- 324 літри води використовуєтьсяб щоб виготовити 1 кілограм паперу;
- кожне дерево виробляє кисню для дихання 3-х людей;
- для Prom.ua за один рік роботи економія склала 5 млн. грн.;
- за 9 місяців Нова пошта зекономила 4500 робочих годин;

Типи документів, що підписуються у «Вчасно»: договори, рахунки, акти виконаних робіт, акти звірок, заявки на поставки товарів, списки згрупованих поштових відправлень, приходні накладні, видаткові накладні, заявки на перевезення вантажів. Також, варто відзначити, що за допомогою даного сервісу

можна вести як зовнішній, так і внутрішній документообіг.

Таким чином, наведена вище інформація підтверджує доцільність переходу на систему електронного документообігу. Саме тому, в дипломі пропонується така система для ПАТ «Яготинський маслозавод». Таким чином, в пункті 3.3 проведемо розрахунок економії для ПАТ «Яготинський маслозавод» за умови використання послуг компанії «Вчасно».

3.3. Економічне обґрунтування пропозицій щодо удосконалення управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» з метою підвищення ефективності його діяльності

Розрахуємо витрати підприємства на впровадження першого заходу – виробництва рідкого морозива «Шейк», що має сприяти удосконаленню управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».

Поділ загальних витрат на виробництво морозива «Шейк» для ПАТ «Яготинський маслозавод» відображена у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 - Зміст статей калькуляції

	Статті калькуляції	Зміст статті	Об'єкт розрахунку
Прямі витрати			
1	Сировина і матеріали	Сировина та матеріали на виробництво морозива Дой-пак «Дитяче Бажання» згідно технологічного регламенту	Розраховуються витрати, пов'язані з виробництвом даного виду продукції
2	Паливо і енергія на технологічні цілі	Енергія на технологічні потреби та на приведення в дію технологічних машин та обладнання задіяних у виробництві виключно морозива Дой-пак «Дитяче Бажання»	
3	Витрати на утримання та експлуатацію технологічного обладнання	Амортизація та витрати на забезпечення функціональності обладнання, що здійснює фасування виключно морозива Дой-пак «Дитяче Бажання»	

Продовження таблиці 3.1

Непрямі витрати			
4	Основна і додаткова заробітна плата виробничих працівників	Оплата праці виробничих робітників цеху, які задіяні в процесі виробництва всіх видів морозива	Витрати розраховуються по цеху в цілому, а потім розподіляються за видами продукції
5	Нарахування на з/п	Нараховане ЄСВ на фонд оплати праці виробничих робітників, які задіяні в процесі виробництва всіх видів морозива	
6	Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	Амортизація обладнання цеху, що використовується у процесі виробництва всіх видів морозива	
7	Загальновиробничі витрати	Витрати цеху з виробництва морозива, які не увійшли до складу вищевикладених статей	
Сума всіх вищеперерахованих статей називається собівартістю виробництва продукції			
8	Адміністративні витрати	Витрати на утримання адміністрації підприємства та на управління підприємством	Витрати розраховуються по підприємству в цілому, а потім розподіляються за видами продукції
9	Витрати на збут	Витрати, пов'язані з реалізацією всього асортименту продукції підприємства	
10	Інші операційні витрати	Інші витрати операційної діяльності	

Джерело: складено автором

Витрати на сировину і матеріали на одиницю готової продукції розраховуються множенням норми витрат на одиницю продукції на ціну відповідного виду матеріального ресурсу [60].

До статті «Допоміжні матеріали» включаються матеріали, що формують готову продукцію, але які не входять до її складу (етикетки, фарба для маркування, шпагат, металеві скоби, пакувальні матеріали (поліетиленова плівка, пресформи, кришки тощо)) [60].

Транспортування сировини та матеріалів для виробництва морозива «Шейк» здійснюється за рахунок підприємства, саме тому собівартість продукції включає транспортно-заготівельні витрати. Транспортно-заготівельні витрати на одиницю розраховуються шляхом ділення вартості транспортування партії сировини та матеріалів на її кількість [60].

В процесі виробництва морозива «Шейк» зворотні відходи відсутні.

Таблиця 3.2 - Розрахунок вартості сировини, основних та допоміжних матеріалів

Сировина та матеріали (хімікати)	Витрати на одиницю продукції			Витрати на рік	
	Кількість, т/т	Ціна, грн. за 1 т.	Вартість на 1 т. продукції, грн.	Кількість, т.	Сума, грн.
Сировина:					
Молоко коров'яче незбиране 3,2% жиру	0,5	8800	4400	405	3564000
Основні матеріали:					
Вершки із коров'ячого молока 40% жиру	0,183	52700	9644,1	148,23	7811721
Молоко коров'яче сухе знежирене	0,0652	23000	1499,6	52,812	1214676
Цукор-пісок	0,14	8500,000	1190	113,4	963900
Стабілізаційна система	0,007	470000	3290	5,67	2664900
Ароматизатор ванілі	0,0002	269000	53,8	0,162	43578
Вода питна	0,1046	10,09	1,06	84,726	854,88534
Всього по сировині та основним матеріалам			20078,56		16263629,89
Пластикові пляшки об'ємом 0,33	3333	1,3	4332,90	-	3509649
Транспортно-заготівельні витрати (5% вартості сировини та основних матеріалів)			1003,93	-	813181,4943
Зворотні відходи	-	-	-	-	-
Всього			25415,38		20586460,38

Джерело: складено автором

Витрати на утримання та експлуатацію обладнання є багатоелементними та неоднорідними, тому розрахунок даної статті здійснюється кошторисним методом. В кошторис «Витрати на утримання та експлуатацію обладнання» включаються всі

види витрат, пов'язаних з утримуванням та обслуговуванням основного технологічного обладнання, задіяного у виробництво даного виду продукції [60].

Якщо на одному обладнанні виробляється декілька видів продукції, тоді кошторис витрат на утримання та експлуатацію обладнання розподіляється між усіма видами продукції, яка виробляється на даному обладнанні і в калькуляцію кожного виду продукції включається лише частка кошторису витрат, яка і формує статтю калькуляції «Витрати на утримання та експлуатацію обладнання». Якщо на одному обладнанні виробляється один вид продукції, тоді кошторис витрат на утримання та експлуатацію обладнання списується прямо на статтю витрат на утримання та експлуатацію обладнання в повному обсязі [60].

У даному випадку витрати за даною статтею включають лише амортизацію того обладнання, що використовується для виробництва морозива «Шейку», дані витрати списуються в повному обсязі на собівартість готової продукції. Крім того, даний вид продукції планується виробляти 4 місяці в році (з травня по серпень). Виробництво морозива буде здійснюватися в 3 зміни. Орієнтуючись на це будемо проводити подальші розрахунки.

Таблиця 3.3. - Кошторис витрат на утримання та експлуатацію обладнання

Стаття витрат	Витрати, грн
1. Основна і додаткова заробітна плата ремонтних працівників з обслуговування обладнання цеху	89440
2. Відрахування на соціальні заходи	19676,8
3. Амортизація виробничого обладнання	48139,84
4. Витрати на проведення усіх видів ремонту	1856,20
5. Малоцінні та швидкозношувані предмети та інструменти (вартістю до 2500 грн) (обтирочні матеріали, мастило тощо)	1304,00
Всього	160416,83

Джерело: складено автором

У Таблиці 3.4 представлено розрахунок фонду основної та додаткової заробітної платні ремонтних працівників, що здійснюють обслуговування обладнання, що використовується виключно у виробництві рідкого морозива «Шейк», саме тому дана стаття витрат відноситься до прямих витрат.

Таблиця 3.4 - Розрахунок основної і додаткової заробітної плати ремонтних працівників, що обслуговують виробниче обладнання

Посада	К-ть штатних одиниць	Встановлений оклад, грн.	Доплати (20%), грн.	Надбавки за високі досягнення у праці (10%), грн.	Місячний оклад з надбавками, грн	Річний фонд ЗП, тис.грн	Річний фонд ЗП з надбавками, грн.
Ремонтний персонал цеху							
Механік	1	4800	960	480	6240	57600	74880
Слюсарі по ремонту	2	5000	1000	500	6500	60000	78000
Апаратчик	1	7400	1480	740	9620	88800	115440
						206400	268320

Джерело: складено автором

Відрахування на соціальні заходи = Річний фонду заробітної плати ремонтних працівників * ставка ЄСВ (22%).

$$\text{ЄСВ} = 268320 * 0,22 = 59030,4 \text{ грн.}$$

З огляду на те, що дані працівники займаються обслуговуванням даного обладнання лише 4 місяці, а весь інший час задіяні в обслуговуванні лінії по виробництву сметани в даному цеху, доцільно їх заробітну плату і ЄСВ включити в розрахунок на 4 місяці. Таким чином, заробітна плата даної категорії працівників становитиме 89440 грн., а ЄСВ дорівнюватиме 19676,8 грн.

В таблиці 3.5 приведені розрахунки амортизації основних засобів, що використовуються для виробництва рідкого морозива «Шейк».

Таблиця 3.5 - Розрахунки амортизації основних засобів необхідних для виробництва рідкого морозива «Шейк»

Назва	Вартість	Строк корисного використання	Амортизація
Урівнювальний бачок ІПКС-013-03	91000	7	13000,00
Пластинчаста пастеризаційно-охолоджуюча установка А1-ОК2Л-5	450000	10	45000,00
Резервуар для визрівання суміші АП-Д01	76000	7	10857,14
Ємність для змішування смако-ароматичних речовин ВТ-7-02	94525	5	18905,00
Фризер STAFF BTM 10A	103986	5	20797,20
Автомат з розливу рідкого морозива EL2	840000	10	84000,00
			48139,84

Джерело: складено автором

До статті «Паливо та енергія на технологічні потреби» належать витрати на всі види палива (як одержані від сторонніх підприємств та організацій, так і виготовлені самим підприємством), які безпосередньо використовуються у процесі виробництва продукції [60].

Таблиця 3.6 - Розрахунок потреби в електроенергії на технологічні цілі

Назва	Потужність КВт/год	Коефіцієнт попиту	Витрати на електроенергію
Автомат з розливу рідкого морозива EL2	175	0,9	1035720
Урівнювальний бачок ІПКС-013-03	28	0,9	165715,2
Пластинчаста пастеризаційно-охолоджуюча установка А1-ОК2Л-5	90	0,9	532656
Резервуар для визрівання суміші АП-Д01	38	0,9	224899,2
Ємність для змішування смако-ароматичних речовин ВТ-7-02	23	0,9	136123,2
Фризер STAFF BTM 10A	170	0,9	1006128

Джерело: складено автором

Далі розрахуємо фонд робочого часу підприємства (Таблиця 3.7).

Таблиця 3.7 - Річний фонд робочого часу підприємства

Показник	Норма робочого часу
----------	---------------------

Календарний фонд робочого часу, днів	325
Кількість годин роботи в день, год.	24
Календарний фонд робочого часу підприємства, год.	7800
Час простоїв на планово-попереджувальні ремонти, год.	960
Річний фонд робочого часу підприємства, год.	8760

Джерело: складено автором

Вартість води на технологічні потреби розраховується на основі норми її витрат на одиницю продукції та вартості одиниці виміру.

Таблиця 3.8 - Розрахунок вартості енерговитрат

Енергоносії	Витрати на одиницю продукції			Витрати на рік	
	Кількість	Ціна, грн./од. виміру	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.
Електроенергія, кВт*год	505,56	1,4	707,78	3101241,6	1408579,2
Вода, м ³	24	3,38	81,12	19440	65707,2
Всього					1474286,4

Джерело: складено автором

Проте, в калькуляцію собівартості ми включаємо витрати енергії на технологічні цілі тільки за 4 місяці, оскільки морозиво «Шейк» планується виробляти лише в сезон зростання попиту на дані види продукції. Таким чином, енерговитрати, що будуть включені у собівартість складають 491428,8 грн.

На базі інформації про розміри мінімальної заробітної плати та мінімальної почасової заробітної плати була сформована тарифна сітка. Тарифна ставка робітника I розряду на підприємстві ПАТ «Яготинський маслозавод» встановлена мінімально дозволеному законодавством рівні – 22,41 грн.

Таблиця 3.9 - Тарифна сітка

Розряд	1	2	3	4	5	6
Тарифний коефіцієнт	1	1,08	1,23	1,35	1,54	1,8
Тарифна ставка, грн./год.	22,41	24,203	27,564	30,254	34,511	40,338

В режимі безперервного виробництва підприємства при нормальних умовах праці, згідно з відомчими нормами технічного проектування, режим роботи

працівника характеризується 7-годинною та 8-годинною робочою зміною. Робота здійснюється в 3 зміни і обслуговується 4-ма бригадами [60].

Таблиця 3.9 - Графік змінності основних виробничих працівників

Номер бригади	Число місяцю																														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
1	1	1	1	1	В	2	2	2	2	В	3	3	3	3	В	В	1	1	1	1	В	2	2	2	2	В	3	3	3	3	В
2	В	2	2	2	2	В	3	3	3	3	В	В	1	1	1	1	В	2	2	2	2	В	3	3	3	3	В	В	1	1	1
3	2	В	3	3	3	3	В	В	1	1	1	1	В	2	2	2	2	В	3	3	3	3	В	В	1	1	1	1	В	2	2
4	3	3	В	В	1	1	1	1	В	2	2	2	2	В	3	3	3	3	В	В	1	1	1	1	В	2	2	2	2	В	3

Джерело: складено автором

Порядок роботи бригад наступний: бригада, відпрацьовує в першій зміні 4 дня, відпочиває 48 годин і переходить в другу зміну, де також відпрацьовує 4 дня і 48 годин відпочиває і т.д. При даному режимі роботи змінний обіг здійснюється за 16 днів, з яких 12 днів робочих і 4 вихідних. Таким чином, кожний працівник має вихідний кожний 4-тий день ($16/4=4$). Кількість відпрацьованих годин одним працівником за календарний період розраховується на основі балансу робочого часу одного працівника [60].

Таблиця 3.10 - Режим роботи та ефективний фонд робочого часу одного працівника

Показник	Тривалість
1. Календарний час роботи підприємства на протязі якого здійснюється виробництво морозива «Шейк», днів	122
2. Неробочі дні з розрахунку на одного працівника: а) вихідні; б) святкові	32 3
3. Номінальний фонд робочого часу, днів	87
4. Цілоденні невиходи на роботу: а) основна відпустка б) хвороби	5 1
5. Час роботи одного працівника, днів	81
6. Ефективний фонд робочого часу робітника, годин	648

Джерело: складено автором

Щодо розрахунку заробітної плати за роботу в нічний час та у вихідні дні, то відповідно до статті 54 КЗПП нічним вважається час з 22 години вечора до 6 години ранку. Статтею 108 Кодексу Законів про працю України передбачено, що робота в нічний час оплачується в підвищеному розмірі, встановленому генеральною, галузевою (регіональною) угодами та колективним договором, але не нижче за 20% тарифної ставки (окладу) за кожну годину роботи в нічний час [42].

Відповідно до Генеральної угоди розмір доплати за роботу в нічний час повинен складати 30 % годинної тарифної ставки (посадового окладу) за кожну годину роботи в цей час [42].

Крім того, передбачена доплата за роботу вечірньої пори: з 18 до 22 години (при багатозмінному режимі роботи) у розмірі 20% годинної тарифної ставки (окладу, посадового окладу) за кожні години роботи в цей час [42].

У відповідності до Кодексу законів про працю [42]:

Робота у святковий і неробочий день повинна оплачуватися у подвійному розмірі [42]:

- 1) відрядникам – за подвійними часовими тарифами;
- 2) працівникам, праця яких оплачується за годинними або денними ставкам – за подвійними часовими тарифами;
- 3) працівникам, які одержують місячний оклад – у розмірі одинарної годинної або денної ставки понад оклад, якщо робота у святковий і неробочий день провадилася у межах місячної норми робочого часу, і в розмірі подвійної годинної або денної ставки понад оклад, якщо робота провадилася понад місячну норму.

Послідовність розрахунку фонду основної заробітної плати робітників цеху з виробництва морозива (при погодинній оплаті праці):

Тарифна заробітна плата робітників 3 розряду за рік = Кількість робітників 3 розряду в зміні * тарифна ставка робітника 1 розряду * тарифний коефіцієнт робітника 3 розряду * кількість годин роботи за зміну (8 год.) * кількість змін роботи в день (3) * кількість днів роботи за місяць * 4 місяці (з урахуванням відпускних).

Аналогічно здійснюється розрахунок заробітної плати робітників 1, 2, 4, 5 і 6 розрядів.

Доплати за роботу в нічний час (20-35%):

Доплата за роботу в нічний час робітників 3 розряду за місяць = Кількість робітників 3 розряду, які за графіком працюють в нічну зміну * тарифна ставка робітника 1 розряду * тарифний коефіцієнт робітника 3 розряду * кількість годин роботи в нічний час за добу (6 год. (з 24 години по 6 годину) + 2 год. (з 22 години по 24 годину)) * кількість діб роботи за місяць (без урахування святкових днів) * коефіцієнт доплат (0,3) * 4 місяці (з урахуванням відпускних)

Доплати за роботу у вечірній час (20%):

Доплата за роботу у вечірній час робітників 3 розряду за місяць = Кількість робітників 3 розряду * тарифна ставка робітника 1 розряду * тарифний коефіцієнт робітника 3 розряду * кількість годин роботи у вечірній час за добу (4 год. (з 18 годин по 22 годину)) * кількість діб роботи за місяць без урахування святкових днів * коефіцієнт доплат (0,2) * 4 місяці (з урахуванням відпускних)

Доплати за роботу в святкові і вихідні дні (100%):

Доплата за роботу в святкові і вихідні дні робітників 3 розряду за місяць = Кількість робітників 3 розряду * тарифна ставка робітника 1 розряду * тарифний коефіцієнт робітника 3 розряду * кількість годин роботи за зміну * кількість змін роботи в святковий день(3) * кількість святкових і вихідних днів в році.

Аналогічно здійснюється розрахунок доплати за роботу в святкові і вихідні дні робітників 1, 2, 4, 5 і 6 розрядів.

Компенсаційні виплати (відшкодування витрат, понесених працівником у зв'язку з виконанням трудових обов'язків. Відповідно до чинного законодавства до них належать: компенсація витрат, що пов'язані з відрядженням; компенсація за зношування інструментів, які належать працівнику; компенсації при переїзді на роботу до іншої місцевості = Тарифна заробітна плата робітників * (1,28%/100)

Всього фонд основної і додаткової заробітної плати = Тарифна заробітна плата робітників + Доплати за роботу в нічний час + Доплати за роботу у вечірній час + доплати за роботу в святкові і вихідні дні + компенсаційні виплати.

Таблиця 3.11 - Розрахунок фонду основної і додаткової заробітної плати робітників почасової форми оплати праці

Заробітна плата працівників на погодинній формі оплати праці											
Професія	Тарифний розряд	Кількість працівників в зміні	Тарифний коефіцієнт	Тарифна ставка	Кількість відпрацьованих годин в зміні	К-сть годин за всі зміни	Всього тарифний фонд, тис.грн.	Доплати за роботу у			Фонд осн. та дод. ЗП, тис.грн.
								нічний час, грн.	святкові і вихідні, грн.	вечірній час, грн.	
Приймач молока	2	3	1,08	24,2028	8	648	15683,4144	58,08672	19943,107	38,72448	107169,998
Лаборант	6	2	1,8	40,338	8	648	26139,024	96,8112	33238,512	64,5408	119077,776
Апаратчик	4	3	1,35	30,2535	8	648	19604,268	72,6084	24928,884	48,4056	133962,498
Оператор лінії	5	4	1,54	34,5114	8	648	22363,3872	82,82736	28437,394	55,21824	203755,306
Фасувальник	2	10	1,08	24,2028	8	648	15683,4144	58,08672	19943,107	38,72448	357233,328
Різноробочий	1	2	1	22,41	8	648	14521,68	53,784	18465,84	35,856	66154,32
											987353,226

Джерело: складено автором

Таблиця 3.12 - Розрахунок фонду основної і додаткової заробітної плати робітників почасової форми оплати праці

Посада	К-ть штатних одиниць	Встановлений оклад, грн.	Доплати (20%), грн.	Надбавки за високі досягнення у праці (10%), грн.	Місячний оклад з надбавками, грн	Річний фонд ЗП, тис.грн	Річний фонд ЗП з надбавками, грн.
Ремонтно-обслуговуючий персонал цеху							
Слюсар	2	5000	1000	500	6500	120000	156000
Механік	2	4800	960	480	6240	115200	149760
Черговий слюсар	1	4000	800	400	5200	48000	62400
Прибиральниця	1	3723	744,6	372,3	4839,9	44676	58078,8
Апарат управління цехом							
Начальник цеху	1	20000	4000	2000	26000	240000	312000
Головний інженер	1	18500	3700	1850	24050	222000	288600
Головний технолог	1	18000	3600	1800	23400	216000	280800
Старший майстер ПВО	4	11600	2320	1160	15080	556800	723840
Майстер зміни	1	9370	1874	937	12181	112440	146172
Інженер	1	9600	1920	960	12480	115200	149760
Комірник	1	6370	1274	637	8281	76440	99372
							2426782,8

Джерело: складено автором

Отже, фонд оплати праці загально цехових працівників за 4 місяці на протязі яких виготовлялося морозиво становить 808927,6 грн. Фонд основної та додаткової заробітної праці виробничих працівників за чотири місяці виробництва морозива склав 1796281,6 грн.

В статтю калькуляції "Відрахування на соціальні заходи" включається розмір Єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) нарахованого на розмір фонду оплати праці виробничих працівників.

ЄСВ для всіх видів діяльності становить 22%.

Сума єдиного соціального внеску розраховується як добуток фонду основної та додаткової заробітної плати та ставки єдиного соціального внеску підприємства.

Таким чином, сума ЄСВ складає:

ЄСВ (на обсяг основної і додаткової заробітної робітників почасової форми оплати праці) = $987353,226 * 22\% = 217217,71$ грн.

ЄСВ (на обсяг основної і додаткової заробітної плати ремонтного персоналу цеху та працівників апарату управління цеху) = $(2426782,8 * 22\%) / 12 * 4 = 177964$ грн.

Отже загальний обсяг відрахувань по ЄСВ складає:

$$217217,71 + 177964 = 395181,78 \text{ грн.}$$

Загальновиробничі витрати є багатоелементними та неоднорідними, тому їх формують у вигляді кошторису витрат з подальшим розподілом останнього між видами продукції, яка виробляється в даному цеху (аналогічно витратам на утримання та експлуатацію обладнання). У кошторис витрат «Загальновиробничі витрати» включаються всі витрати, пов'язані з обслуговуванням виробництва (витрати цеху) (окрім усіх вказаних вище витрат) [60].

Амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення нараховується на вартість будівлі цеху та ті основні засоби, які не входять до складу виробничої лінії, але які знаходяться в цеху з виробництва морозива та сметани [60]. Розраховану в таблиці 3.14 суму включаємо у калькуляцію собівартості в розрахунку на 4 місяці виробництва морозива «Шейку», а саме 42201,5 грн.

Таблиця 3.14 - Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення (цеху)

Амортизація			
Назва	Вартість	Строк корисного використання	Амортизація
Лабораторна устновка Ekomilk Bond	30797,5	5	6159,5
Резервуар для зберігання молока Я1-ОСВ-5	129000	10	12900,00
Насос відцентровий молочний Г 2-ОПА	8725	5	1745,00
Ванна	17000	5	3400,00
Насос для в'язких продуктів ВЗ-ОРА-10	61200	5	12240,00
Фільтр ФМ-02	1200	5	240,00
Гомогенізатор К5-ОГА-1,25	700000	10	70000,00
Комп'ютер Asus V241 (2 шт)	33000	5	6600,00
Ліцензійне ПЗ	3000	1	3000
Стільці (12 шт)	3000	5	600,00
Столи (8шт)	3600	5	720,00
Молоковози ГАЗ-3309 (3 шт)	900000	15	9000,00
Разом:			126604,50

Джерело: складено автором

Далі розрахуємо вартість спожитого палива та енергії загальновиробничого призначення, аналогічно розрахункам проведеним у Таблиці 3.15.

Таблиці 3.15 - Розрахунок потреби в електроенергії на загальновиробничі потреби

Електроенергія			
Назва	Потужність КВт/год	Коефіцієнт попиту	Витрати на електроенергію
Лабораторна устновка Ekomilk Bond	20	0,9	165715,2
Резервуар для зберігання молока Я1-ОСВ-5	35	0,9	290001,6
Насос відцентровий молочний Г 2-ОПА	23	0,9	190572,48
Ванна	54	0,9	447431,04
Насос для в'язких продуктів ВЗ-ОРА-10	27	0,9	223715,52

Продовження таблиці 3.15

Фільтр ФМ-02	7	0,9	58000,32
Гомогенізатор К5-ОГА-1,25	215	0,9	1781438,4
Комп'ютер Asus V241 (2 шт)	24	0,9	397716,48
			3554591,04

Джерело: складено автором

Вартість води на технологічні потреби розраховується на основі норми її витрат на одиницю продукції та вартості одиниці виміру.

Таблиця 3.16 - Розрахунок вартості води

Енергоносій	Витрати на одиницю продукції			Витрати на рік	
	Кількість	Ціна, грн./ од. виміру	Сума, грн.	Кількість	Сума, грн.
Вода, м³	29	3,38	98,02	234900	793962

Джерело: складено автором

Таким чином, витрати на паливо та енергію загальновиробничого призначення на рік складають 7152929,74 грн., а отже відповідно на собівартість виробництва рідкого морозива «Шейк» відносимо 2384309,91 грн.

Обсяг витрат на ремонт обладнання загальновиробничого призначення становить 2359345 грн. відповідно до опублікованого офіційного фінансового звіту компанії.

Розрахунок витрат на освітлення виробничих приміщень:

Кількість лампочок в цеху визначається за формулою: $N = (E * S * k_z * z) / (\phi_l * n * k)$, де E – нормативне освітлення (300 – 750); S – площа цеху, м²; k_z – коефіцієнт запасу (1,3 – 1,8); z – коефіцієнт нерівномірності освітлення (1,1 – 1,15); ϕ_l – світловий потік (25000); n – число ламп у світильнику (для світильників з люмінесцентними лампами); k – коефіцієнт використання світлового потоку (0,89).

Вартість спожитої електроенергії на освітлення цеху розраховується як добуток кількості лампочок в цеху, їх потужності (500 Вт/ годину), ринкової ціни електроенергії, календарного фонду робочого часу підприємства.

Отже, кількість ламп необхідна для освітлення цеху по виробництву морозива дорівнює:

$$N = (300 * 1628 * 1,5 * 1,12) / (25000 * 1 * 0,8) = 36 \text{ шт.}$$

Таблиця 3.17 - Розрахунок витрат на освітлення виробничих приміщень

Кількість необхідних ламп, шт.	36
Загальна потужність ламп, кВт/год.	29,16
Річне споживання, кВт/год.	227448
Вартість спожитої енергії на освітлення	318427,2

Джерело: складено автором

Таблиця 3.18 - Кошторис загальновиробничих витрат

<i>Види витрат</i>	<i>Сума за рік, грн.</i>
Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення (цеху)	126604,50
Витрати на паливо та енергію загальновиробничого призначення	4348553,04
Витрати на ремонт	2359345
Витрати на освітлення виробничих приміщень	318427,2
Всього	7152929,74

Джерело: складено автором

Адміністративні витрати, отримані, на основі даних наданих ПАТ «Яготинський маслозавод» у офіційній фінансовій звітності і залишаються не змінними після впровадження даного заходу 22668000 грн.

До кошторису «Витрати на збут» включають витрати, пов'язані з реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг.

Таблиця 3.19 - Кошторис витрат на збут

<i>Види витрат (збут)</i>	<i>Сума за рік, грн.</i>
Витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, пов'язаних зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг	352 828
Основа та додаткова заробітна плата працівників складу	1015603,43
Нарахування на заробітну плату працівників складу	223432,75
Витрати на ремонт	30653000
Оплата послуг комісіонерів	35021000
Оренда і комунальні послуги	38520000
Витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), на передпродажну підготовку товарів	36862000
Транспортні витрати	62068000
Інші витрати, пов'язані зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг	159709136
Всього	364 425 000

Джерело: складено автором

Таблиця 3.20 - Розрахунок основної і додаткової заробітної плати працівників складу

Посада	К-ть штатних одиниць	Встановлений оклад, грн.	Доплати (20%), грн.	Надбавки за високі досягнення у праці (10%), грн.	Місячний оклад з надбавками, грн	Річний фонд ЗП з надбавками, грн.
Завідуючий складом	1	9000	1800	900	11700	140400
Механік	1	5200	1040	520	6760	81120
Водій погрузчика	4	4000	800	400	5200	249600
Комірник	4	6370	1274	637	8281	397488
Складський комплектовщик	2	4300	860	430	5590	134160
Разом						1002768
Компенсаційні виплати						12835,43
Всього						1015603,43

Джерело: складено автором

Відрахування із заробітної плати персоналу складу:

$$\text{ЄСВ} = 1015603,43 * 0,22 = 223432,75 \text{ грн.}$$

Таблиця 3.21 - Амортизація основних засобів підрозділів збуту готової продукції

Основні засоби та інші необоротні активи (вказуються всі діючі основні засоби)	Фактично встановлені на підприємстві строки використання, Т _ф	Норма амортизації, % (На=1/Т _ф)	Вартість основних засобів, грн.	Річна сума амортизації, грн.
Будівля складу	20	0,05	1500000	75000
Складські холодильні камери КХ-11,68	5	0,2	1041138	208227,6
Погрузчик STILL RX70 - 20T	15	0,067	705000	47000
Складські ЕОМ	5	0,2	58000	11600
Інструменти, прилади, інвентар (меблі) складу готової продукції	4	0,25	44000	11000
Всього				352 828

Джерело: складено автором

Витрати на збут, що передбачені у загальному кошторисі витрат на збут, що стосуються ремонту, оплати послуг комісіонерів, оренди і комунальні послуг, витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), транспортних витрати та інших витрати, пов'язаних зі збутом товарів, виконанням робіт, наданням послуг взяті з офіційної звітності підприємства [60].

До кошторису «Інші операційні витрати» включаються витрати, пов'язані з господарською діяльністю (втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства); втрати від знецінення запасів; нестачі й втрати від псування цінностей; визнані штрафи, пеня, неустойка; витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення; інші витрати операційної діяльності тощо) [60]. Дані витрати не зміняться після запровадження запропонованого управлінського заходу і становитимуть 1094000 грн.

Оскільки адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати розраховуються для всього підприємства, при розрахунку витрат на виробництво продукції окремих цехів кошториси непрямих витрат необхідно розподілити між усіма цехами. Для розрахунку обирається база розподілу, якою може бути один із

показників, який в найбільшій мірі відображає відмінності між продукцією різних цехів [60]. Даним показником є обсяг виробництва рідкого морозива «Шейк». В даному випадку знайдемо співвідношення між обсягом виробництва сметани (в тонах) в даному цеху та планованим обсягом виробництва рідкого морозива «Шейк» і в тій самій пропорції розподілимо загальновиробничі витрати ПАТ «Яготинський маслозавод».

Таблиця 3.26 - Розподіл обсягу непрямих витрат

<i>Розподілення суми непрямих витрат</i>	<i>ЗВВ</i>	<i>ЗП</i>	<i>ЄСВ</i>	<i>Амортизація</i>
Загальний обсяг вироблених товарів в цеху, т	8100	8100	8100	8100
Обсяг виробленого морозива виду "Шейк"	810	810	810	810
Коефіцієнт розподілу	10,00%	10,00%	10,00%	10,00%
Сума ЗВВ розподілених на продукцію "Шейк"	7152929,74	2426782,8	533892,21	126604,50

Джерело: складено автором

Таблиця 3.27 - Розподіл обсягу адміністративних витрат

<i>Розподілення суми адміністративних витрат</i>	
Частка виробленої продукції цехом, що буду виробляти морозиво «Шейк» у структурі звичайної діяльності підприємства, %	9,3%
Розподілені адміністративні витрати на весь обсяг виробленого морозива	2108124
Загальний обсяг вироблених товарів у цеху, т	8100
Обсяг виробленого морозива виду "Шейк"	810
Коефіцієнт розподілу	10%
Сума адміністративних витрат розподілених на продукцію "Шейк"	210812,4

Джерело: складено автором

Таблиця 3.28 - Розподіл обсягу витрат на збут

<i>Розподілення суми витрат на збут</i>	
Частка виробництва морозива у структурі звичайної діяльності підприємства, %	9,3%
Розподілені витрати збут на весь обсяг виробленого морозива	33891525
Загальний обсяг виробленого морозива, т	8100
Обсяг виробленого морозива виду "Шейк"	810
Коефіцієнт розподілу	10%
Сума розподілених витрат на збут на продукцію "Шейк"	3389152,5

Джерело: складено автором

Таблиця 3.29- Розподіл обсягу інших операційних витрат

<i>Розподілення суми інших операційних витрат</i>	
Частка виробництва морозива у структурі звичайної діяльності підприємства, %	9,3%
Розподілені інші операційні витрати на весь обсяг виробленого морозива	101742
Загальний обсяг виробленого морозива, т	8100
Обсяг виробленого морозива виду "Шейк"	810
Коефіцієнт розподілу	10%
Сума інших операційних витрат розподілених на продукцію "Шейк"	10174,2

Джерело: складено автором

На основі здійснених на попередніх етапах розрахунків можна провести калькуляцію собівартості одиниці морозива «Шейк» та визначити ціну одиниці продукції. У Таблиці 3.30. відображено результати, отриманих розрахунків за стандартними статтями калькуляції; собівартість виробництва, загальний обсяг витрат та ціну одиниці продукції морозива «Шейк».

Таблиця 3.32 - Розрахунок ціни одиниці продукції

	<i>Стаття калькуляції</i>	<i>Витрати на 1т. готової продукції, грн/т</i>	<i>Витрати на річний обсяг виробництва, грн.</i>
Прямі витрати			
1	Сировина і матеріали	25415,38	20586460,38
2	Витрати на утримання та експлуатацію технологічного обладнання	198,05	160416,83
3	Паливо і енергія на технологічні цілі	607	491428,8
Непрямі витрати			
4	Основна і додаткова заробітна плата виробничих працівників	2217,6	1796281,6
5	Нарахування на з/п	487,87	395181,78
6	Амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	52,1	42201,5
7	Загальновиробничі витрати	2891,5	2342108,41
8	Собівартість виробництва (СВ)	31869,5	25814079,3
9	Адміністративні витрати (А)	408,71	331061,61
10	Витрати на збут (З)	4184,1	3389152,5
11	Інші операційні витрати (І)	12,560	10174,2
12	Всього витрати	36474,9	3730388,31
13	Ціна одиниці продукції (Ц)	20	

Джерело: складено автором

В одній тоні морозива «Шейку» 3333 порції. Виходячи з цього визначаємо, що собівартість однієї порції буде складати 10,94 грн. Середня ринкова ціна морозиво 20 грн., а йогуртів 21-22 грн. Тому, орієнтуючись на дану інформацію можемо закласти рентабельність даного виду продукції 50% (враховуючи сезонність і зростання попиту на морозиво в літній час).

Ціна одиниці продукції розрахована за формулою:

Ціна одиниці = Витрати на одиницю * Рентабельність * ПДВ (20%)

Ціна одиниці = 10,94 * 1,5 * 1,2 = 20 грн.

Дохід від реалізації морозива шейку в рік складатиме: $20 * 3333 * 810 = 53994600$. Чистий дохід складатиме 44302569,3 грн.

Другим управлінським заходом спрямованим на покращення процесу управління прибутковістю діяльності підприємства є впровадження на підприємстві системи електронного документообігу. Враховуючи обмеженість інформації з приводу документообігу на ПАТ «Яготинський маслозавод», зроблені розрахунки будуть наближені до істини, але не будуть 100% відображати ситуацію на підприємстві.

Таблиця 3.33 – Вихідні дані та розрахунок економії від використання системи електронного документообігу на підприємстві

Назва показника	Значення показника	Примітка
Кількість співробітників, що є учасниками підготовки документів на підприємстві	20 осіб	Беруть участь у формуванні відвантажувальних документів
	5 осіб	Формують документи на переміщення ТМЦ і інших матеріалів між складами
Вартість години роботи співробітника, що задіяний в процесі документообігу	250 грн	Розраховано виходячи з даних про середню заробітну плату на підприємстві, яка у 2018 році становить 10000
Кількість вхідних, вихідних та внутрішніх документів за місяць	Вихідних документів: 10000	вихідні документи: договір, видаткова накладна, ТТН, копія сертифікату на продукцію.

Продовження таблиці 3.33

	Вхідні документи: 5000	вхідні документи: договір, приходна накладна, акт виконаних робіт
	Внутрішні документи: 2000	внутрішні документи: акт переміщення, акт списання, документи по основним засобам та МШП
Разом:	17000	документів
Середній розмір одного документа (сторінок)	4	сторінки
Вартість відправки документа:	1) 13000 документів відправляється через Укрпошту: тариф 9 гривень за лист = 117000 грн.	Вартість залежить від компанії через яку здійснюється відправка документів (Укрпошта, Нова пошта, тощо)
	2) 2000 документів відправляються кур'єром через Нову Пошту: тариф 60 грн. за посылку = $2000 \cdot 60 = 120000$ грн.	
Інші поточні затрати при паперовому документообігу:	1) друк документів: 10 копійок за документ = $17000 \cdot 4 \cdot 0,1 = 6800$ грн.	Витрати на папір, тонер, картридж, амортизація принтера.
	2) час співробітника витрачений на оформлення документів: $17000 \cdot 5 / 60 = 1416$ годин.	
	3) грошовий вираз витрат часу співробітників на оформлення документів: $1416 \cdot 250 = 354166$ грн.	
Затрати на зберігання документів	10 копійок за документ = $17000 \cdot 0,1 = 1700$ грн.	Розраховано виходячи з тарифів компанії, що займається зберіганням документів: https://www.osgrm.ua .

Продовження таблиці 3.33

Загальні витрати на документообіг (грн.).	599666	Грн. у розрахунку на 1 місяці
Витрати на документообіг за рік (грн.)	7195992	Гривень у розрахунку на 1 рік
Вартість електронного документообігу за умови використання послуг компанії «Вчасно»	50 копійок за документ= $17000 \cdot 0,5 = 8500$ грн.	Розрахунки проведені по діючим тарифам компанії
Річні затрати на документообіг за умови використання послуг компанії «Вчасно»	$8500 \cdot 12 = 102000$ грн.	Гривень у розрахунку на 1 рік
Затрати на зберігання копії документів на своїй стороні	15 копійок за документ = $0,15 \cdot 17000 \cdot 12 = 30600$ грн.	Дані затрати є не обов'язковими, гривень у розрахунку на 1 рік
Загальна річна економія від впровадження електронної системи документообігу на підприємстві (грн)	7063392	Гривень у розрахунку на 1 рік
Загальні витрати на документообіг при використанні послуг компанії «Вчасно» (грн.).	132600	Гривень у розрахунку на 1 рік

Джерело: складено автором

Отже, в результаті здійснених розрахунків заходу з встановлення в цеху з виробництва сметани додаткового обладнання для виробництва рідкого морозива «Шейку», що буде здійснюватися щорічно в період найбільшого попиту на нього, тобто з травня по серпень, було визначено витрати на виробництво однієї тони продукції, що складають 36474,9 грн, витрати на одну порцію - 10,94 грн, загальні витрати на весь обсяг виробництва 810 тон - 3730388,31 грн. Крім того, було визначено ціну однієї порції морозива «Шейку» - 20 грн., та загальний обсяг чистого доходу, який отримає підприємство в рік 44302569,3 грн. Проведені розрахунки другого заходу підтвердили той факт, що впровадження електронної системи документообігу на підприємстві дозволяє зекономити значну суму коштів. Цього можна досягти за рахунок скорочення адміністративних витрат та витрат на

збут. В свою чергу, скорочення витрат – це одне з завдань сучасного підприємства, що дозволить йому підвищити прибуток та більш раціонально використати свої ресурси. Таким чином, в результаті проведених розрахунків було встановлено, що економія від впровадження електронної системи документообігу, зокрема від використання послуг компанії вчасно сукупно становитиме для ПАТ «Яготинський маслозавод» 7063392 млн. грн. Крім того, процес повного переходу на електронну систему документообігу має і соціальну спрямованість, яка відображається в зменшенні кількості використовуваного паперу і як наслідок збереженні зовнішнього природного середовища.

3.4. Економічна доцільність запропонованих заходів з управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод» та їх вплив на ефективність діяльності підприємства

Таким чином, запропоновані управлінські рішення з встановлення в цеху з виробництва сметани додаткового обладнання для виробництва рідкого морозива «Шейку», що буде здійснюватися щорічно в період найбільшого попиту на нього, тобто з травня по серпень, а також впровадження електронної системи документообігу на підприємстві, дадуть змогу підприємству збільшити обсяг чистого доходу, скоротити деякі види витрат та, в результаті, підвищити прибутковість його діяльності. Отже, доцільним буде провести перерахунок форми №2 «Звіту про фінансові результати підприємства», а також деяких ключових показників, що визначають ефективність процесу формування прибутковості на підприємстві.

Отже, враховуючу те, що виробництво сметани в обраному цеху скоротиться на 810 тон, оскільки 4 місяці в році підприємство буде виробляти рідке морозиво «Шейк», можна поррахувати зменшення обсяг чистого доходу підприємства. В одній тоні сметани 2500 порцій сметани. Середня ціна однієї порції сметани без ПДВ 21 грн. Таким чином, чистий дохід від виробництва 810 тон сметани становитиме 42525000 грн., а чистий дохід від виробництва морозива «Шейк» становитиме 44302569,3 грн. Отже, запропонований управлінських захід дозволить збільшити чистий дохід підприємства на 1777569,3 грн. Враховуючи той факт, що

підприємство не запроваджує нове виробництво, а лише докуповує нове обладнання і замінює виробництво сметани в даному цеху на виробництво рідкого морозива на 4 місяці в рік, собівартість реалізації збільшило лише на суму витрат на утримання та експлуатацію технологічного обладнання та на вартість палива та енергії на технологічні цілі: 651845,63 грн. Також, не суттєво зростуть витрати на збут в пункті дослідження ринку та реклами нового виду продукції - на 1000000 грн. Адміністративні та інші операційні витрати залишаються без змін.

Розглядаючи другий управлінський захід, що пов'язаний зі впровадженням системи електронного документообігу на підприємстві, загальну економію витрат для ПАТ «Яготинський маслозавод» було пораховано в пункті 3.3. Для відображення даного ефекту у звіті про фінансові результати підприємства, знайдемо співвідношення адміністративних витрат і витрат на збут за даними офіційної звітності підприємства за 2017 рік ПАТ «Яготинський маслозавод». Отже, загальну економію від впровадження даного управлінського рішення 7063392 грн. можемо розподілі в такому самому співвідношенні.

Таблиця 3.34 – Розрахунок економічного ефекту від впровадження запропонованих заходів в цілому для підприємства

Стаття	2017	Зміна за рахунок часткової заміни виробництва сметани на рідке морозиво «Шейк» Захід 1	Зміна за рахунок впровадження на підприємстві системи електронного документообігу	Результат після впровадження запропонованих заходів
1	2	3	4	5
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2706103	+1777,56	-	2707881
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(2052854)	+(651,84)	-	(2053506)
Валовий прибуток	653249	+1125,72		654375
Інші операційні доходи	3220	-		3220

Продовження таблиці 3.34

у т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і с-г. продукції, одержаних у наслідок с-г. діяльності	-	-	-	-
Адміністративні витрати	(22668)	-	- 423,8	(22244)
Витрати на збут	(363425)	+1000	- 6639,5	(357786)
Інші операційні витрати	(10940)	-	-	(10940)
у т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів і с-г. продукції, одержаних у наслідок с-г. діяльності	-	-	-	-
Фінансові результати від операційної діяльності (прибуток/збиток)	259436	-	-	1048564
Дохід від участі у капіталі	-	-	-	-
Інші фінансові доходи	3382	-	-	3382
Інші доходи	619	-	-	619
Фінансові витрати	(62046)	-	-	(62046)
Витрати від участі у капіталі	0	-	-	0
Інші витрати	(688)	-	-	(688)
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток (збиток)	200703	-	-	989833
Податок на прибуток від звичайної діяльності	(36180)	-	-	178169,9
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток (збиток)	164523	-	-	811663
Чистий прибуток (збиток)	164523	-	-	811663

Джерело: складено автором

Отже, за рахунок впровадження запропонованих заходів очікується загальне зростання прибутку підприємства на 647140 тис. грн. у порівнянні до показника 2017 року.

Розрахуємо нові показники рентабельності, використовуючи дані, наведені у табл. 3.34.

Таблиця 3.35 – Розрахунок показників рентабельності та темпу їх приросту після

впровадження запропонованих заходів

Показник	2017	Після впровадження заходів	Темп приросту
Відсоток валового прибутку, %	24%	24%	1%
Відсоток операційного прибутку, %	10%	39%	287%
Маржа чистого прибутку, %	6%	30%	400%
Рентабельність виробництва, %	13%	51%	293%
Дохідність на акцію, грн/шт.	455	2244,69	393%
Рентабельність активів, %	17%	84%	397%
Рентабельність капіталу, %	4333%	213,76	393%

Джерело: складено автором

Таким чином, наведений в таблиці розрахунок підтверджує ефективність запропонованих заходів для ПАТ «Яготинський маслозавод». При цьому спостерігається суттєве підвищення показників рентабельності підприємства, тому варто зазначити, що такі суттєві зміни відбулися за рахунок значного скорочення обсягу витрат на збут та адміністративних витрат після впровадження електронної системи документообігу. Цей факт є підтвердженням проведеного кореляційно-регресійного аналізу (розділ 2, пункт 2.4), котрий показав, що для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування прибутковості, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну чистого доходу мають такі ознаки, як витрати на збут, фінансові витрати та інші операційні витрати. Таким чином, автор суттєво скоротив саме витрати на збут за рахунок впровадження системи електронного документообігу, що в результаті дало змогу суттєво підвищити розмір чистого прибутку. Крім цього, перший захід так само дає змогу підвищити рівень прибутковості підприємства, хоч і не так суттєво. Отже, можна говорити про те, що впровадження запропоновані управлінські рішення є доцільними та дозволяє покращити управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».

Висновки до розділу III

Аналіз фінансово-економічного стану підприємства дав можливість виявити основні проблеми в його діяльності і став підґрунтям для визначення наукових і практичних підходів до управління процесом формування прибутковості підприємства. В третьому розділі магістерської дисертації було обґрунтовано ряд пропозицій щодо удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод». Згідно з проведеним аналізом попиту на товари молочної галузі, а також враховуючи той факт, що обране для дослідження підприємство працює досить ефективно, в повній мірі використовує свої виробничі потужності та є прибутковим, автором запропоновано ряд управлінських рішень, що дали змогу покращити управління процесом формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод». Першою рекомендацією стало дообладнання цеху з виробництва сметани з метою запуску у виробництво рідкого морозива «Шейку». Наявність попиту на ринку, дозволяють зробити висновки про те, що доцільно буде запропонувати для ПАТ «Яготинський маслозавод» впровадження лінії з виробництва морозива, однак варто врахувати той факт, що на ринку вже працюють досить потужні виробники даного виду продукції, які створюватимуть суттєву конкуренцію ПАТ «Яготинський маслозавод». Саме тому в даній роботі пропонується провести розрахунок саме для рідкого морозива «Шейк», виробництво якого є інноваційним для вітчизняного ринку. Такий вид морозива дозволив споживачам, витягнувши продукт з холодильника, регулюючи проміжки часу обирати найбільш приємний рівень консистенції продукту та навіть вживати його у якості молочного коктейлю. В свою чергу дана пропозиція спряє підвищенню ефективності процесу формування прибутку для ПАТ «Яготинський маслозавод», оскільки не потребує надмірних капіталовкладень і в літній період може забезпечити суттєвий дохід від реалізації.

Наступним важливим заходом, що дозволив підвищити ефективність процесу формування прибутку підприємства є впровадження системи електронного документообігу. Підприємству рекомендовано скористатися послугами компанії «Вчасно», яка є одним з лідерів даного ринку, однак разом з тим її перевагою є відсутність необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення на комп'ютери, сервіс працює онлайн. В результаті проведення економічних розрахунків

було встановлено, що дане управлінське рішення матиме економічний ефект для ПАТ «Яготинський маслозавод» у вигляді економії затрат на суму 7063392 млн. грн. Що в свою чергу є досить суттєвою сумою для підприємства. Крім того, процес повного переходу на електронну систему документообігу має і соціальну спрямованість, яка відображається в зменшенні кількості використовуваного паперу і як наслідок збереженні зовнішнього природного середовища.

В результаті економічного обґрунтування заходу по впровадженню нової лінії з виробництва рідкого морозива «Шейку» було визначено витрати на виробництво однієї тони продукції, що складають 36474,9 грн, витрати на одну порцію - 10,94 грн, загальні витрати на весь обсяг виробництва 810 тон - 3730388,31 грн. Крім того, було визначено ціну однієї порції морозива «Шейку» - 20 грн., та загальний обсяг чистого доходу, який отримає підприємство в рік 44302569,3 грн.

Загальний економічний ефект від впровадження запропонованих заходів очікується у вигляді зростання прибутку підприємства на 647140 тис. грн. у порівнянні до показника 2017 року. При цьому спостерігається суттєве підвищення показників рентабельності підприємства, тому варто зазначити, що такі суттєві зміни відбулися за рахунок значного скорочення обсягу витрат на збут та адміністративних витрат після впровадження електронної системи документообігу. Отже, можна говорити про те, що впровадження запропонованих заходів є доцільним та сприяє підвищенню ефективності управління процесом формування прибутковості на підприємстві та дає змогу в цілому підвищити ефективність його діяльності.

ВИСНОВКИ

В першому розділі магістерської дисертації було проведено дослідження теоретичних аспектів управління прибутковістю підприємства, що дозволило визначити найбільш повне трактування категорії «прибутку», згідно з яким прибуток – різниця між загальною сумою доходів і витратами на виробництво й реалізацію продукції. Автором було проаналізовано основні функції прибутку, через які можна більш повно зрозуміти суть даної економічної категорії. Крім того, в роботі виділені основні види прибутку, що застосовуються для проведення аналізу: маргінальний, валовий, операційний, прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, прибуток від звичайної діяльності підприємства, чистий прибуток. В результаті аналізу літературних джерел було встановлено, що на формування прибутку впливає значний перелік факторів, причому як внутрішніх, так і зовнішніх.

Крім того, автором було встановлено, що у загальному вигляді прибуток не відображає дійсний стан справ на підприємстві, оскільки є абсолютним показником. Для визначення результативності діяльності використовується категорія прибутковості. Аналіз існуючих літературних джерел показав, що прибутковість підприємства є показником, що характеризує ефективність діяльності підприємства та визначається співвідношенням прибутку із витратами, ресурсами тощо. Автором систематизовано основні напрями аналізу прибутковості діяльності підприємства: вертикальний та горизонтальний аналіз, порівняльний аналіз, аналіз коефіцієнтів, факторний та інтегральний. При цьому слід зазначити, що прибутковість виступає центровим показником результативності діяльності підприємства.

На основі дослідження теоретичних засад визначення та формування прибутковості діяльності підприємства було виділено три етапи формування резервів підвищення даного показника: аналітичний, організаційний та функціональний. Також було проведено аналіз наступних резервів підвищення прибутковості діяльності підприємства: збільшення обсягу випуску та реалізації,

зниження собівартості, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення якості продукції, підвищення продуктивності праці тощо. Крім цього автором було проведено ґрунтовний аналіз сучасних підходів до управління процесом формування прибутковості діяльності підприємства з метою підвищення ефективності його діяльності.

В другому розділі магістерської дисертації було проаналізовано основні показники фінансово-господарської діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод». Даний аналіз показав зростання обсягу активів підприємства на 75176 тис. грн. – темп зростання 112% у 2016 р. та 257324 тис. грн. – темп зростання 137% за 2017 р. Також, спостерігається зростання обсягів як необоротних, так і оборотних активів. Позитивною тенденцією динаміки активів підприємстві є зменшення обсягу дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 927 тис. грн. або на 97%. При цьому також слід відзначити низький обсяг грошових коштів у балансі підприємства. Проведений аналіз свідчить, що підприємство в значній мірі забезпечення власним капіталом і оборотними засобами. Аналіз показників майнового стану показав, що фондвіддача демонструє динаміку до зростання, а показник фондомісткості навпаки зменшується, що говорить про ефективність управління основними засобами. Коефіцієнт оборотності основних засобів також зростає за період 2015 – 2017 рр., що свідчить про зростання чистого доходу від реалізації продукції та ефективне використання виробничих потужностей підприємством.

Ліквідність даного підприємства знаходиться в межах норми, що говорить про здатність підприємства до забезпечення власних зобов'язань. Однак, готівкової ліквідності менша за нормативне значення, це означає, що у підприємства можуть бути труднощі з покриттям своїх зобов'язань за рахунок грошових коштів. Показники фінансової стійкості ПАТ «Яготинський маслозавод» свідчать про забезпеченість власним капіталом підприємства. Обсяг власного капіталу з року в рік зростає, що означає підвищення фінансової незалежності підприємства.

Проведений аналіз показав, що динаміка показників рентабельності ПАТ «Яготинський маслозавод» досить позитивна. Так, за показниками рівня рентабельності валового та операційного прибутку у 2017 році спостерігається

зростання, що позитивно характеризує діяльність обраного для аналізу підприємства. Також, в роботі автором було проведено стохастичне моделювання діяльності ПАТ «Яготинський маслозавод». Кореляційний аналіз показав, що на зміну чистого доходу впливає зміна обсягів усіх видів реалізованої продукції, але найбільше – обсяги реалізації молока питного і кисломолочної-продукції.

В третьому розділі магістерської дисертації було обґрунтовано ряд пропозицій щодо удосконалення процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод». Автором було проведено розрахунок витрат на впровадження у виробництво рідкого морозива «Шейку», виробництво якого є інноваційним для вітчизняного ринку. Такий вид морозива дозволив споживачам, витягнувши продукт з холодильника, регулюючи проміжки часу обирати найбільш приємний рівень консистенції продукту та навіть вживати його у якості молочного коктейлю. В свою чергу дана пропозиція спряє підвищенню ефективності процесу формування прибутку для ПАТ «Яготинський маслозавод», оскільки не потребує надмірних капіталовкладень і в літній період може забезпечити суттєвий дохід від реалізації.

Наступним важливим заходом, що дозволив підвищити ефективність процесу формування прибутку підприємства є впровадження системи електронного документообігу. Автор рекомендує підприємству скористатися послугами компанії «Вчасно», яка є одним з лідерів даного ринку, однак разом з тим її перевагою є відсутність необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення на комп'ютери, сервіс працює онлайн. В результаті проведення економічних розрахунків було встановлено, що дане управлінське рішення має економічний ефект для ПАТ «Яготинський маслозавод» у вигляді економії затрат на суму 7063392 млн. грн. Крім того, процес повного переходу на електронну систему документообігу має і соціальну спрямованість, яка відображається в зменшенні кількості використовуваного паперу і як наслідок збереженні зовнішнього природного середовища.

В результаті економічного обґрунтування заходу з встановлення в цеху з виробництва сметани додаткового обладнання для виробництва рідкого морозива «Шейку», що буде здійснюватися щорічно в період найбільшого попиту на нього,

тобто з травня по серпень, було визначено витрати на виробництво однієї тони продукції, що складають 36474,9 грн, витрати на одну порцію - 10,94 грн, загальні витрати на весь обсяг виробництва 810 тон - 3730388,31 грн. Крім того, було визначено ціну однієї порції морозива «Шейку» - 20 грн., та загальний обсяг чистого доходу, який отримає підприємство в рік 44302569,3 грн.

Загальний економічний ефект від впровадження запропонованих заходів очікується у вигляді зростання прибутку підприємства на 647140 тис. грн. у порівнянні до показника 2017 року. Варто зазначити, що суттєві зміни відбулися за рахунок значного скорочення обсягу витрат на збут та адміністративних витрат після впровадження електронної системи документообігу. Цей факт є підтвердженням проведеного кореляційно-регресійного аналізу, котрий показав, що для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування прибутковості, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну чистого доходу мають такі ознаки, як витрати на збут, фінансові витрати та інші операційні витрати. Таким чином, автор суттєво скоротив саме витрати на збут за рахунок впровадження системи електронного документообігу, що в результаті дало змогу суттєво підвищити розмір чистого прибутку. Запропоновані заходи можуть бути впроваджені на підприємстві і являються ефективними управлінськими рішеннями, що дозволять підвищити ефективність процесу формування прибутковості ПАТ «Яготинський маслозавод».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самот. вивчення дисципліни / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання-Прес, 2006. – 287 с.
2. Кальмук Н.В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах / Н.В. Кальмук, С.Т. Дуда // Збірник науково-технічних праць. Науковий вісник НЛТУУ, 2005. – № 15.5. – С. 254-258.
3. Лихолат С. М. Економічна сутність прибутку підприємства / С. М. Лихолат, П.Р. Маделик // Збірник науково-технічних праць. Науковий вісник НЛТУУ, 2006. – № 16.2. – С. 186-190.
4. Бондар Н. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Н.М. Бондар. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 400 с., с. 347
5. Мец В.О. Управління прибутковістю підприємства / В.О. Мец. – К.: Видавничий дім «Пан Тот», 2012. – 53с
6. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб.— 2-ге вид., переробл. і допов. / О.С. Філімоненков — К. : МАУП, 2004. — 328 с.
7. Антонюк Р.Р. Прибутковість сільськогосподарських підприємств: природа категорії / Р.Р. Антонюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства, 2012. – № 126. – С. 50–55.
8. Осипова Т.В. Теоретичні аспекти трактування прибутковості в сучасних умовах господарювання / Т.В. Осипова // Управління розвитком, 2012. – № 1. – С. 82–84.
9. Мочерний С. В. Політична економія : [навч. посібник] / С. В. Мочерний, Я.С. Мочерна. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2007. – 684 с.
10. Огійчук М.Ф. Сутність прибутку та підходи до методики його визначення / М.Ф. Огійчук // Економіка АПК, 2009. – № 6. – С. 31–45.
11. Кучер Л.Ю. Науково-теоретичні підходи до інтерпретації дефініції «прибутковість» [Електронний ресурс] / Л.Ю. Кучер // – URL : http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_99/06.pdf
12. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер. – М.: Прогресс, 2014. – 736 с.

13. Круш П. В. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства: собівартість, прибуток / П. В. Круш. – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – 371 с.
14. Лиходій В.Г. Маркетинг: Навчально-методичний посібник / В.Г. Лиходій, М.М. Єрмошенко. – Київ: Національна академія управління, 2012. – 404 с.
15. Пискунова Н. И. Исследование рынка / Н. И. Пискунова. – М.: МГУ, 2015. – 382 с.
16. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства в сучасному світі / С. А Покропивний. – К. : КНЕУ, 2011. – 456 с.
17. Примак Т. Економіка підприємств. Навч.пос. / Т. Примак. – К.: Знання, 2001. – 178 с.
18. Явдак М. Ю. Критерії оцінки результативності діяльності підприємства / М. Ю. Явдак // БізнесІнформ, 2011. – №12. – С. 70-74.
19. Кейлер В. Экономика предприятия в современном мире / В. Кейлер. – М. : Инфра, 2011. – 132 с.
20. Єпіфанова І. Ю. Перспективи економічного зростання промислових підприємств / М.В. Бальзан, І. Ю. Єпіфанова // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки, 2014. – № 4. – С. 327-331.
21. Фінансово-економічні результати і ефективність діяльності [Електронний ресурс]. – URL : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/metodser/90/13.pdf>.
22. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник / Ю.С. Цал-Цалко — К: Центр учбової літератури, 2008. — 566 с.
23. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук – К.: Центр учбової літератури, 2013. — 566 с.
24. Фінансови аналіз [Електронний ресурс]. – URL : <https://fin-admin.com/ua/fnansovij-analz/43-pokazniki-rentabelnost-pdprimstva.html>
25. Черниш С.С. Організаційно-методичні аспекти аналізу рентабельності / Черниш С.С. // Інноваційна економіка, 2013 р. – №6 [44] – С. 305.
26. Армстронг Г. Маркетинг. Загальний курс / Г. Армстронг, Ф. Котлер; пер. з англ. Ф.П. Тарасенко. – К.: Видавничий дім «Вільямс», 2014. – 608 с.
27. Волков О. Экономика предприятия / О. Волков. – М: Инфра, 2010. – 280 с.

28. Буряковський Б. Б. Удосконалення методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємства / Б.Б. Буряковський. – К.: Економіка, 2013. – 101 с.
29. Котлер Ф. Маркетинг, менеджмент / Ф. Котлер. – К.: ПитерКом, 2011. – 718 с.
30. Ефимов В.О. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / В.О. Ефимов. – К.: Економіка, 2010. – 125 с.
31. Жмалев В.Г., Шимановська Л.М. Основи менеджменту і управлінської діяльності / В. Г. Жмалев, Л. М. Шимановська. – К.: Україна, 2011. – 454 с.
32. Денисенко Л. О. Шляхи поліпшення процесу формування прибутку на підприємстві / Л. О. Денисенко, Н. В. Сусик // Технології та дизайн, 2013. – №1 (6). – С. 4-13.
33. Дуда Т. Т. Правовий аспект розподілу нерозподіленого прибутку / Т. Т. Дуда, М. О. Микитин, А. А. Пономарьов // Вісник Хмельницького національного університету, 2011. – №1. – С. 71-74.
34. Мелень О. В. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства / О. В. Мелень, Т. А. Гарібян // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. – Вип.8. Ч.3. – С. 91-94.
35. Круш П.В. Внутрішній економічний механізм підприємства: посібник / П.В. Круш, С.О. Тульчинська. – К.: ЦНЛ, 2008. – 206 с.
36. Пасічник В.Г. Організація виробництва: підручник / В.Г. Пасічник. – К.: ЦНЛ, 2005. – 248 с.
37. Бердникова Т.Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учебное пособие для студ. вузов, обучающихся по экон. и управ. спец. / Т. Б.Бердникова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 215 с.
38. Мацибора В.І. Економіка підприємства: Навч. посібник / В. І. Мацибора, В.К. Збарський, Т.В. Мацибора. – К. : Каравела, 2009. – 312 с.
39. Зелікман В.Д. Визначення поняття «прибуток» як економічної категорії / В. Д. Зелікман // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ, 2010. – №2 (23). – С. 74-78.

40. Салига С.Я. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька та ін. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 210 с.
41. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України: – К.: редакція від 06.01.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.
42. Кодекс законів про працю України. Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 20.01.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.
43. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 01.01.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.
44. Мітний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. [: документ 4495-17, редакція від 01.01.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua
45. Статут товариства ПАТ «Яготинський маслозавод» [Електронний ресурс]. – URL : <https://milkalliance.com.ua/company/inform/yagotinskij-maslozavod/>
46. Річна інформація емітентів цінних паперів. [Електронний ресурс]. – URL : <https://milkalliance.com.ua/company/inform/yagotinskij-maslozavod/>
47. Закон України «Про акціонерні товариства». Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 06.01.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.
48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями). - К.: редакція від 05.01.2015 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.
49. Гончарук Я.А. Маркетинг: Навчальний посібник у тестах / Я. А. Гончарук, А. Ф. Павленко, С.В. Скибінський. – К.: КНЕУ, 2014. – 314 с.
50. Статистична інформація по молочній галузі України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
51. Обзор рынка мороженого research & Branding Group.– research & Branding Group. [Електронний ресурс]. – URL : <http://rb.com.ua/rus/marketing/tendency/8833.html>.
52. Українське морозиво втрачає популярність вдома і набуває – в світі [Електронний ресурс]. – URL : <https://uk.etcetera.media/ukrayinske-morozivo-vtrachaye-populyarnist-vdoma-i-nabuvaye-v-sviti.html>

53. Ринок морозива повертається до рівня 2014-2015 років [Електронний ресурс]. – URL : <http://milkua.info/uk/post/rinok-moroziva-povertaetsa-do-rivna-201415-rokiv>
54. Експерти назвали ТОП-5 виробників морозива [Електронний ресурс]. – URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2482809-eksperti-nazvali-top5-virobnikiv-ukrainskogo-moroziva.html>
55. Крусъ Т. М, [Технологія молока і молочних продуктів](#) / Т. М. Крусъ, А. Г. Храпцов, В. З. Волокітіна. - М. : Колос, 2004. – 230 с.
56. Оленєв Ю.А. [Довідник](#) з виробництва морозива / Ю.А. Оленєв. - М. : Делі, 2004. – 324 с.
57. [Офіційний сайт компанії «Вчасно»](#) [Електронний ресурс]. – URL : www.vchasno.com.ua.
58. Інноваційні технології морозива: Метод. вказівки до викон. практичних занять для студ. спец. 7.091790 “Технологія зберігання, консервування та переробки молока” напряму 0517 «Харчові технології та інженерія» спеціалізації «Технологія морозива» ден. форм. навч. / Уклад: Г.Є.Поліщук, О.М.Рибак, О.В.Гулак – К.: НУХТ, 2010. – 320 с.
59. ДСТУ 4733:2007 «Національний стандарт України. Морозиво молочне, вершкове, пломбір. Загальні технічні умови» [Електронний ресурс]. – URL : <http://ukrapk.com/gosts/milk/dsty47332007morozivomolochnevershkovoplombir.html>
60. Економіка підприємства (Книга 1) / За заг. ред. П.В. Круша, К.В. Шелехова.– К.: Політехніка, 2011. – 660 с.
61. Економіка підприємства (Книга 2) / За заг. ред. П.В. Круша, К.В. Шелехова.– К.: Політехніка, 2011. – 660 с. – 630 с.
62. П.В. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк та ін. Економіка підприємства: Навчальний посібник / за заг. ред. П. В. Круша, В. І. Подвігіної, Б. М. Сердюка. – К.:Ельга-Н,КНТ, 2007. – 780 с.
63. Економіка підприємства. Книга 2. [Підручник для студентів вищих навчальних закладів]; за заг. ред. П.В. Круша, К.В. Шелехова. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети»», 2014. – 624 с.

64. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні»: документ 1797-19 редакція від 15.01.2017 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

65. Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» : документ 1166-18. Редакція від 11.10.2017 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua

66. Закон України «Про єдиний митний тариф (групи 01-72)»: документ 584а-18 редакція від 01.01.2017 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

67. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 01.07.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

68. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 01.01.2018 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

69. Закон України «Про оплату праці». Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 01.01.2017 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене наказом Міністерства України від 18.10.1999 р. № 242 (зі змінами та доповненнями). - К.: редакція від 01.01.2015 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

71. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства України від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами та доповненнями). - К.: редакція від 01.01.2015 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

72. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства України від 29.11.1999р. № 290 (зі змінами та доповненнями). - К.: редакція від 09.08.2013 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

73. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства України від 31.12.1999р. № 318 (зі змінами та доповненнями). - К.: редакція від 09.08.2013 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

74. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства України від 20.12.2000 р. № 353, (зі змінами та

доповненнями). Відомості Верховної Ради України: - К.: редакція від 09.08.2013 року [Електронний ресурс]. URL : www.rada.gov.ua.

ДОДАТКИ